

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK VE CAM TASARIMI ANASANAT DALI
SERAMİK TASARIMI PROGRAMI

ARTİSTİK YÜZEY SERAMİKLERİNİN MEKAN VE ÇEVREYE
UYGUNLUĞU

(Sanatta Yeterlik Tezi)

Hazırlayan:
Müjde YÜCEL COŞAR

Danışman:
Doç. Lerzan ÖZER

İSTANBUL – 2017

Müjde YÜCEL COŞAR tarafından hazırlanan **Artistik Yüzey Seramiklerinin Mekan ve Çevreye Uygunluğu** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / Oyçokluğuyla Sanatta Yeterlik Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 25 / 05 / 2017

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Doç. Lerzan ÖZER (Danışman – Tez İzl.Kom.Üy.)

Jüri Üyesi : Doç. Yeşim ZÜMRÜT (ÇOMÜ.- Tez İzl.Kom.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç. Ayşe KURŞUNCU (Tez İzl.Kom.Üy.)

Jüri Üyesi : Prof. Yasemin YAROL (Atatürk Üniv.Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç. Hasan BAŞKIRKAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa no.</u>
ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
SUMMARY.....	V
RESİMLER İSTESİ.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	X
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	1
1.2. Çalışmanın Kapsamı.....	1
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	2
2. ARTİSTİK YÜZEY SERAMİKLERİ.....	3
2.1. Yüzey Seramiklerinin İlk Örnekleri.....	3
2.2. Endüstri Devriminden Günümüze Yüzey Seramikleri	10
3. ARTİSTİK YÜZEY SERAMİKLERİNİN MEKAN VE ÇEVRE İLE İLİŞKİSİ.....	17
3.1. Tasarımın Algılanmasına Etki Eden Faktörler.....	25
3.1.1. Temel Tasarımın İlkeleri.....	27
3.1.2. Matematiksel Düzen-Altın Oran.....	34
3.2. Artistik Yüzey Seramiklerinin Toplumsal Açından Mekan-Çevre İle İlişkisi.....	36
3.2.1. Konu ve Tema.....	36
3.2.2. Yarar.....	37
3.2.3. Sosyo-Kültürel Etkiler	38
3.3. Artistik Yüzey Seramiklerinin Fiziksel Açından Mekan-Çevre İle İlişkisi.....	40
3.3.1. Biçim.....	40
3.3.2. Malzeme.....	46
3.3.3. Yerleştirme.....	48
4. CUMHURİYET DÖNEMİ SONRASI TÜRKİYEDE SERAMİK.....	51
4.1. Endüstri ve Sanat Alanındaki Gelişmeler.....	51

4.2. Artistik Yüzey Seramikleri Çalışan Sanatçılar.....	58
4.1. Füreya Koral (1910-1997).....	59
4.2. Sadi Diren (1927-).....	62
4.3. Ayfer Karamani (1933-) - Sabit Karamani (1916-1993).....	64
4.4. Seniye Fenmen (1918-1996).....	67
4.5. Nasip İyem (1921-2011).....	69
4.6. Hamiye Çolakoğlu (1933-2015).....	70
4.7. İlgi Adalan (1936-).....	73
4.8. Attila Galatalı (1936-1994).....	76
4.9. Mehmet Tüzüm Kızılcan (1941-).....	78
4.10. Tülin Ayta (1939-)	82
4.11. Bingül Başarır (1938-)	84
4.12. Jale Yılmabaşar (1939-)	86
4.13. Beril Anılanmert (1942-).....	90
4.14. Mustafa Tunçalp (1941-).....	92
5. SONUÇ.....	97
6. EKLER.....	99
7. KAYNAKLAR.....	118
8. ÖZGEÇMİŞ.....	127

ÖNSÖZ

‘Artistik Yüzey Seramiklerinin Mekan ve Çevreye Uygunluğu’ başlıklı bu çalışmanın, mekan ve çevre ilişkisinin göz önünde bulundurulduğu, nitelikli yüzey seramiklerinin üretilmesine fayda sağlamasını ve daha sonraki araştırmalara kaynak oluşturmasını temenni ederim.

Sanatta Yeterlik eğitimim süresince, kıymetli bilgi ve tecrübelerinin yanı sıra esirgemediği hoşgörüsüyle beni yüreklendiren ve destekleyen danışman hocam sayın Doç. Lerzan ÖZER’e, çalışmaktan büyük zevk duyduğum tez konumun seçilmesinde önemli katkısı bulunan sayın Prof. Gül ÖZTURANLI’ya, çalışmanın belli bir sistemle araştırılması ve aktarılması konusunda beni yönlendiren sevgili hocam Doç. Yeşim ZÜMRÜT’e, ve eğitimime emeği geçen tüm hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca değerli vakitlerini ayırarak sorularımı yanıtlayan, benimle arşivlerini paylaşan tüm sanatçılara da teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmam süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan başta eşim Mehmet COŞAR ve biricik kızım Güneş COŞAR olmak üzere, tüm aileme sabır ve inançları için çok teşekkür ederim.

Mayıs 2017

Müjde YÜCEL COŞAR

ÖZET

(ARTİSTİK YÜZEY SERAMİKLERİNİN MEKAN VE ÇEVREYE UYGUNLUĞU)

Çok eski çağlardan itibaren insanoğlunun hayatında var olan toprak malzemenin yapılarda sırasıyla kerpiç, tuğla, sırlı tuğla, karo/çini olarak, önceleri yapısal ve yalıtım amaçlı, sonraki dönemlerde de sosyal ve kültürel ortamlara bağlı olarak, sanatsal fonksiyonda kullanıldığı görülmektedir.

Günümüzde sanatçıların kendilerini ifade edebilecekleri eserler olarak karşımıza çıkan artistik yüzey seramikleri, bulunduğu mekan ve çevreye görsel zenginlik katmasının yanı sıra, toplumun sanat ile buluşmasına vesile olmaktadır. Bu çalışmada, mimari yapı için tasarlanmış artistik yüzey seramiklerinin algılanmasına ve izleyicisiyle doğru iletişim kurabilmesine zemin hazırlayan faktörler ele alınmakta, bu eserlerin mekan-çevre ile ilişkileri fiziksel ve toplumsal açıdan değerlendirilmektedir.

Bunun yanı sıra gerek röportaj yoluyla, gerek sanatçılar hakkında yazılmış kaynakların araştırılmasıyla, gerekse elektronik ortamdaki haberlerin taranmasıyla ülkemizde, Cumhuriyet Dönemi'nden günümüze, yapılmış ve mimari bir yapıya uygulanmış artistik yüzey seramikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ulaşılabilen çalışmaların derlenip tablolştırılması ile konu hakkında bir arşiv oluşturmak; yüzey seramikleri çalışan öncü isimlerin mimari mekanlar için yapmış oldukları çalışmaların incelenmesiyle de, eser ile mekan-çevre ilişkisinde daha iyiye yönelme yöntemlerini örnekler ile gösterebilmek hedeflenmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Seramik, Yüzey Kaplama, Pano, Mekan, Çevre

SUMMARY

(THE PLACE AND THE ENVIRONMENTAL COMPLIANCE OF ARTISTIC SURFACE CERAMICS)

Since very early times, it has been observed that the clay materials used in the human life were adobe, brick, glazed brick, tile, respectively. These materials were first used for constructional purposes and then for insulation purposes, and in later periods, for artistic functions according to the social and cultural environments.

Today, the artistic surface ceramics that appear before us as the works of art with which the artists can express themselves contribute greatly to the enhancement of the place they are placed and make the society meet art. In this study, the factors that enable the viewer's perceive and establish accurate communication with the artistic surface ceramics designed for architecture will be focused on, and the place-environment relation of these works will be analyzed in physical and social terms.

In addition, the artistic surface ceramics, which were made and applied to architectural buildings in our country since the early times of the Republic, were determined through interviews, scanning the news about the artists, and scanning of the news in electronic medium. The purpose was to build an archive on the topic by collecting the works and showing them in tables and graphics; and show the models and methods to reach the better one in the work-place-environment relation by investigating the works performed by pioneer artists who worked in the field of surface ceramics for architectural places.

Keywords: Ceramic, Surface Coating, Panel, Place, Environment

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 2.1.** İsmail Samani Türbesi.
<http://blog.milliyet.com.tr/-colun-cicegi--sessiz--sicak-ve-muhtesem-kutsal-sehir--buhara/Blog/?BlogNo=455664> (20.09.2016) 5
- Resim 2.2.** Çin Seddi.
<http://www.infolla.com/cin-seddi> (18.10.2016)..... 5
- Resim 2.3.** İştâar Kapısı.
 AZARA, P.- GALAN, M. B.- CASANOVAS, M. A.- FREIXA, M.- PORTER, Y.- RODA, I.- SALINE, M.- SARRABLO V. & VELEZ, P. (2016); Ceramics Applied to Architecture Brick by Brick, Çev. Albert Mestres, Marta Fontanais, Charlie Allwood, Grafiques Ortells, Barcelona, 63. 6
- Resim 2.4.** Ulu Camii, Malatya, 1247.
 ALTUN, A.- ARLI, H. – DEMİRİZ, Y.- DEMİRSAR ARLI, B.- ÖNEY, G.- SÖNMEZ, Z. (1998); Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü, Creative Yayıncılık, İstanbul, 41. 7
- Resim 2.5.** Taş Medrese, Akşehir, 1250.
 ALTUN, A.- ARLI, H. – DEMİRİZ, Y.- DEMİRSAR ARLI, B.- ÖNEY, G.- SÖNMEZ, Z. (1998); Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü, Creative Yayıncılık, İstanbul, 34. 7
- Resim 2.6.** Rüstem Paşa Camii, İstanbul, 1561.
 ALTUN, A.- ARLI, H. – DEMİRİZ, Y.- DEMİRSAR ARLI, B.- ÖNEY, G.- SÖNMEZ, Z. (1998); Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü, Creative Yayıncılık, İstanbul, 106. 9
- Resim 2.7.** Sultanahmet Camii, 1617.
 ALTUN, A.- ARLI, H. – DEMİRİZ, Y.- DEMİRSAR ARLI, B.- ÖNEY, G.- SÖNMEZ, Z. (1998); Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü, Creative Yayıncılık, İstanbul, 222. 9
- Resim 2.8.** Casa Batllo, Antoni Gaudi (1904-06).
http://www.barcelonayellow.com/index2.php?option=com_content&task=emailform&id=94&itemid=3(18.10.2016). 11
- Resim 2.9.** Henry Moore, Seramik Pano, Rotterdam Merkez Binası, 1955.
 SEGURADO, Dominique Bivar (2009); Wall Pieces, A&C Black Ltd., London, 13. 12
- Resim 2.10.** Miro ve Artgas'ın cephe kaplaması, UNESCO Binası, 1958.
<http://www.unesco.org/artcollection/NavigationAction.do?idOeuvre=3082> (08.08.2016). 12

Resim 2.11. Novartis Merkez Ofisleri, Antoni Cumella, Barselona, 1972. http://www.cumella.cat/antoni-cumella-obra/ (12.07.2015).	13
Resim 2.12. Santa Caterina Market, Barcelona, 2004. MANSFIELD, Janet (2005); <i>Ceramics in the Environment</i> , 122.	14
Resim 2.13. İspanyol Pavyonu, Aichi, Japonya, 2005. Moulding Assembling Designing Ceramics in Architecture, 2006, ASCER (Spanish Ceramic Tile Manufacturers' Association), İspanya, 114-115.	14
Resim 2.14. Botin Vakfi, Santander, İspanya (Detay). On Diseno, 2016, Mimarlık, Sanat ve Tasarım Dergisi: 364, Cataluña, Barselona, İspanya, 103.	15
Resim 2.15. Villa Nurbs, İspanya (Detay),2009 On Diseno, 2016, Mimarlık, Sanat ve Tasarım Dergisi: 364, Cataluña, Barselona, İspanya, 104.	15
Resim 2.16. Hidrolik kesicinin kullanıldığı seramik örneği. MANSFIELD, Janet (2005); <i>Ceramics in the Environment</i> , 82.	16
Resim 2.17. Havalı cephelerin avantajı. MANSFIELD, Janet (2005); <i>Ceramics in the Environment</i> , 59.	16
Resim 3.1. Hundertwasser Evi, Friedensreich Hundertwasser, Viyana,1986. http://www.profesyonelrehberlik.com/?Syf=26&Syz=486411&/ORTA-AVRUPANIN-PRENS%C4%B0:V%C4%B0YANA (19.10.2016)	19
Resim 3.2. Park Guell, Antoni Gaudi, Barselona/İspanya. http://www.barcelona-city-travel.com/2014/07/parc-guell-in-barcelona-antoni-gaudi.html (19.10.2016)	20
Resim 3.3. Fabrika Solimene, Paolo Soleri, 1955. http://www.abitare.it/it/architettura/progetti/2014/09/19/smart-building/?refresh_ce-cp (12.11.2016)	21
Resim 3.4. Liling Ceramic Müzesi, Archea Associati, Liling – China, 2015. http://www.archea.it/en/liling/	21
Resim 3.5. Graz Sanat Müzesi, Colin Fournier ve Peter Cook, Avusturya, 2003. https://en.wikipedia.org/wiki/Kunsthhaus_Graz#/media/File:Graz_Kunsthhaus_vom_Schlossberg_20061126.jpg (09.11.2016)	23
Resim 3.6. Buzul Kütlesi, Brad Evan Taylor, 10x8x1 m, Porselen, 2000. SEGURADO, Dominique Bivar (2009); <i>Wall Pieces</i> , A&C Black Ltd., London, ISBN: 978-1-57498-292-3, 26.	28

Resim 3.7. Buzul Kütlesi, Brad Evan Taylor, 10x8x1 m, Porselen, 2000 SEGURADO, Dominique Bivar (2009); Wall Pieces, A&C Black Ltd., London, ISBN: 978-1-57498-292-3, 27.	28
Resim 3.8. Jeanne Oppenhaffen, Wall Pieces, 1.2x2 m, 2007 SEGURADO, Dominique Bivar (2009); Wall Pieces, A&C Black Ltd., London, ISBN: 978-1-57498-292-3, 72.	29
Resim 3.9. Michigan Gölü Üzerinde Bulutlar, Ruth Duckworth, Elaine Levin Arşivi, Güney Kaliforniya Üniversitesi, 1976. http://themarksproject.org/marks/duckworth (15.06.2016).	30
Resim 3.10. Ole Lislerud, Huaxia Arch - Foshan, China, 2003. http://www.olelislerud.com/ (12.07.2016).	31
Resim 3.11. Walter Ritchie, "The Creation", Bristol Göz Hastanesi, 1986. SEGURADO, Dominique Bivar (2009); Wall Pieces, A&C Black Ltd., London, ISBN: 978-1-57498-292-3, 53.	32
Resim 3.12. Bingül Başarır, Cumhurbaşkanlığı Yönetim Binası, Ankara, 1991. MANSFIELD, Janet (2005); Ceramics in the Environment, 39.	33
Resim 3.13. Pieter Satockmans, Gardiner Müzesi, Toronto, 2001. SEGURADO, Dominique Bivar (2009); Wall Pieces, A&C Black Ltd., London, ISBN: 978-1-57498-292-3, 80.	33
Resim 3.14. Hamiye Çolakoğlu, 1990, İhsan Doğramacı'nın Evi, İstanbul, ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Çanakkale Seramik Yayıncıları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 70.....	34
Resim 3.15. Sanatta altın oran örneği. https://edanurdemiryozgat.wordpress.com/category/egitim/ (11.01.2017).	35
Resim 3.16. Mimaride altın oran örneği. http://www.maththrone.com/feYZa/hayat.html (11.01.2017).	35
Resim 3.17. Vaclav Serak.....	42
Resim 3.18. Vaclav Serak.....	42
Resim 3.19. İmre Schrammel, Pécs Ulusal Tiyatorusu, Macaristan. MANSFIELD, Janet (2005); Ceramics in the Environment, 147.....	43
Resim 3.20. Tüzüm Kızılcan, Anemon Otel, Eskişehir. Tüzüm Kızılcan arşivi.	44

- Resim 3.21.** Ahşap, tek ışık kaynağı, gölge, Kumi Yamashita, Boise Sanat Müzesi koleksiyonu, 230x400x5 cm, Idaho/ABD, 1997
<http://www.featherofme.com/kumi-yamashita-thread-light-and-shadow/>
 (01.02.2017). 45
- Resim 3.22.** Porselen, Maren kloppmann.
<http://marenkloppmann.com/portfolio/shadow-wall-pieces> (03.02.2017). 45
- Resim 3.23.** İstanbul Manifaturacılar Çarşısı 1 blok, Füreyya Koral, 1969.
<http://www.themaggar.com/istanbul-manifaturacilar-carsisi-imec-sanat-eserleri/>
 (14.06.2015). 49
- Resim 3.24.** İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, 5.blok, Sadi Diren, 1967.
<http://www.themaggar.com/istanbul-manifaturacilar-carsisi-imec-sanat-eserleri/>
 (14.06.2015). 49
- Resim 4.1.** Sadi Diren'e ait seramik pano. Avrupa Konseyi Binası, Strasbourg, 1960.
 Emre ZEYTİNOĞLU, Sadi Diren Retrospektif 1957-2008, İşbankası kültür yayımları, 91. 53
- Resim 4.2.** Füreyya Koral'a ait seramik pano. Marmara Oteli Lobisi, 1960.
<https://twitter.com/sozyitimi/status/609245699771887616> (13.10.2015). 54
- Resim 4.3.** Defne Koz tarafından tasarlanan, Vitra - İznik Koleksiyonu.
<http://www.etsm.org.tr/etsm/index.php?r=collection/view&id=265> (22.05.2016)... 55
- Resim 4.4.** Defne Koz tarafından tasarlanan, Vitra - İznik Koleksiyonu.
<http://www.etsm.org.tr/etsm/index.php?r=collection/view&id=265> (22.05.2016)... 55
- Resim 4.5.** Can Yalman tarafından tasarlanan Orientale Koleksiyonu.
<http://www.etsm.org.tr/etsm/index.php?r=collection/view&id=246> (22.05.2016)... 56
- Resim 4.6.** Can Yalman tarafından tasarlanan Orientale Koleksiyonu.
<http://www.etsm.org.tr/etsm/index.php?r=collection/view&id=246> (22.05.2016)... 56
- Resim 4.7.** Doremail Firması tarafından Osmanlı seramiklerinden esinlenerek üretilen seramik pano örneği, 80x200 cm.
<http://doremail.com/en/murals/754-misk-24p-080x20.html>. (22.05.2016)..... 56
- Resim 4.8.** Gaya Fores firması tarafından tasarlanan 'Miras' Koleksiyonu, İspanya, 2016.
http://gayafrees.es/71214_en/ceramic-tiles-with-trendy-patterns-and-prints/
 (22.05.2016). 56

- Resim 4.9.** İznik vakfı, Marmaray Üsküdar İstasyonu, İstanbul.
<http://www.iznik.com/> (15.07.2016). 57
- Resim 4.10.** İznik vakfı, Chiang Mai Kraliyet Bahçesi, Tayland.
<http://www.iznik.com/kraliyet-bahcesi-chiang-mai-tayland> (28.05.2016)..... 57
- Resim 4.11.** Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi.
<http://www.esgazete.com/kultur-sanat/eskisehir-seramik-park-projesi-nceca-dalgi-gordu-h62639.html> (15.07.2016). 58
- Resim 4.12.** Füreya Koral'a ait artistik yüzey seramiği, Divan Pastanesi, Taksim/İstanbul.
<http://www.arkist.com/?portfolio=divan-oteli>..... 60
- Resim 4.13.** Sadi Diren'e ait artistik yüzey seramiği, Tarabya Otel, İstanbul, 1972.
 ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); Sadi Diren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 181. 62
- Resim 4.14.** Ayfer – Sabit Karamani çiftine ait artistik yüzey seramiği, Mersin Otel, Mersin, 1973.
 Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 131.. 65
- Resim 4.15.** Ayfer – Sabit Karamani çiftine ait artistik yüzey seramiği, Sakıp Sabancı Holding Binası, Adana, 1987
 Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 138... 65
- Resim 4.16.** Seniye Fenmen'e ait artistik yüzey seramiği, Tarabya Otel, Vezir Dairesi, İstanbul, 1970.
http://www.oguztopoglu.com/2012_05_30_archive.html (19.07.2015)..... 68
- Resim 4.17.** Nasip İyem'e ait artistik yüzey seramiği, Swisotel Büyük Efes, İzmir.
http://www.buyukefessanat.com/tr/artist/nasip-iyem_28_267.html (22.11.2016)... 69
- Resim 4.18.** Hamiye Çolakoğlu'na ait artistik yüzey seramiği, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 1997.
 ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 99..... 71
- Resim 4.19.** İlgi Adalan'a ait artistik yüzey seramiği.
 GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul..... 74
- Resim 4.20.** Attila Galatalı'ya ait artistik yüzey seramiği, TPAO Genel Müdürlük Binası Giriş Salonu, Ankara, 1980.
 TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Atilla Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 90..... 76

- Resim 4.21.** Mehmet Tüzüm Kızılcın ait artistik yüzey seramiği, Doğramacızade Ali Paşa Camii, Bilkent, Ankara, 2007.
Tüzüm Kızılcın arşivinden. 79
- Resim 4.22.** Tülin Ayta'ya ait artistik yüzey seramiği, 1976.
<http://www.tulinayta.com/?Page=SanatsalEtkinlikler&SubPage=Album>
(02.03.2017). 82
- Resim 4.23.** Bingül Başarır'a ait artistik yüzey seramiği, Universal Tütün Fabrikası, İzmir, 1988
BAŞARIR, Bingül.(2010); BADA, İzmir Büyükşehir Belediyesi Ahmed Adnan Saygun Sanat Merkezi Kataloğu. 84
- Resim 4.24.** Jale Yılmabaşar'a ait artistik yüzey seramiği, Divan Oteli.
YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 149..... 86
- Resim 4.25.** Jale Yılmabaşar'a ait artistik yüzey seramiği, Divan Oteli.
Fotoğraf Mehmet Coşar..... 86
- Resim 4.26.** Beril Anılanmert'e ait artistik yüzey seramiği, Büyük Efes Oteli, İzmir, 1992.
http://www.buyukefessanat.com/tr/artist/beril-anilanmert_28_257.html
(22.11.2016). 91
- Resim 4.27.** Mustafa Tunçalp'e ait artistik yüzey seramiği, Çanakkale Adliye Sarayı, Çanakkale.
Fotoğraf Müjde Yücel Coşar. 93

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. (a.1) Marmara Oteli lobisinde duvar panosu, 1960. https://tr.pinterest.com/ebakla/1contemporaryturkish-ceramics	61
Tablo 4.1. (a.2) Ankara Ulus Çarşısı'nda duvar panoları.1962. https://www.flickr.com/photos/mobildunya/380911402/in/album-72157594519649838/	61
Tablo 4.1. (a.3) Ankara Ulus Çarşısı'nda duvar panoları.1962. https://www.flickr.com/photos/mobildunya/380911402/in/album-72157594519649838/	61
Tablo 4.1. (b.1) Ankara Ulus Çarşısı'nda duvar panoları.1962. https://www.flickr.com/photos/mobildunya/380911402/in/album-72157594519649838/	61
Tablo 4.1. (b.2) Hacettepe Dış Hekimliği Binası, Ankara.1965. https://tr.pinterest.com/ebakla/1contemporaryturkish-ceramics	61
Tablo 4.1. (b.3) Başak Sigorta Binası Seramik Pano, İstanbul, 1966. http://www.arkist.com/?portfolio=fureya-koral-seramik-panolari	61
Tablo 4.1. (c.1) Füreya Koral, Blok A, Ziraat Bankası, Harbiye -İstanbul 1966. http://www.arkist.com/?portfolio=fureya-koral-seramik-panolari	61
Tablo 4.1. (c.2) Füreya Koral, Blok B, Ziraat Bankası, Harbiye -İstanbul 1966. https://s-media-cache-ak0.pining.com/originals/b3/98/a1/b398a13cdae5f3c75ea03567926e89c.jpg	61
Tablo 4.1. (c.3) Füreya Koral, Blok C Ziraat Bankası Harbiye-İstanbul, 1966. https://s-media-cache-ak0.pining.com/originals/b3/98/a1/b398a13cdae5f3c75ea03567926e89c.jpg	61
Tablo 4.1. (d.1) İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, Unkapanı/İstanbul.1969. http://www.imc.org.tr/galeri.php?m=2	61
Tablo 4.2. (a.1) Avrupa Konseyi Binası, Strasburg, 1960. ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); Sadi Diren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 91.	63
Tablo 4.2. (a.2) İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, 1967. http://www.imc.org.tr/galeri.php?m=2	63
Tablo 4.2. (a.3) İstanbul Minyatürü, Dışbank Genel Müdürlüğü, İstanbul, 1970. ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); Sadi Diren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 119.	63

Tablo 4.2. (b.1) Şekerbank Genel Müdürlüğü, Ankara, 1970. ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); Sadi Diren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 118.	63
Tablo 4.2. (b.2) Atatürk Kültür Merkezi (Dış Mekan) İstanbul, 1971. ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); Sadi Diren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 134.	63
Tablo 4.2. (b.3) Atatürk Kültür Merkezi (İç Mekan) İstanbul, 1971. http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kultur-sanat/454300/AKM_nin_seramikleri_de_Diren_ijyor_.html	63
Tablo 4.2. (c.1) İstanbul Üniversitesi Sosyal Tesisleri, İstanbul, 1972. ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); Sadi Diren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 142.	63
Tablo 4.2. (c.2) Henkel, Gebze, 1973. ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); Sadi Diren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 143.	63
Tablo 4.2. (c.3) Nejat Eczacıbaşı Villası, 1973. ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); Sadi Diren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 145.	63
Tablo 4.2. (d.1) Sadi Diren'e ait seramik pano örneği. https://tr.pinterest.com/pin/266697609161891862/	64
Tablo 4.2. (d.2) Sadi Diren'e ait seramik pano örneği. https://tr.pinterest.com/pin/266697609161891862/	64
Tablo 4.3. (a.1) Gureba Hastanesi duvar panosu, İstanbul, 1967. Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 129...	66
Tablo 4.3. (a.2) Ayaks Yağ Fabrikası, İstanbul, 1969. Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 131...	66
Tablo 4.3. (a.3) Sheraton Otel, Sinan Toplantı Odası, Taksim/İstanbul, 1975. Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 133...	66
Tablo 4.3. (b.1) Etap Altınel Oteli, Ankara, 1986. Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 133..	66
Tablo 4.3. (b.2) Sakıp Sabancı Holding Binası, Adana, 1987. Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 136..	66
Tablo 4.3. (b.3) Akbank Galatasaray şubesi, İstanbul, 1988. Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 135..	66

- Tablo 4.3. (c.1)** Fatih Belediyesi, İstanbul, 1991.
Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 134.. 66
- Tablo 4.3. (c.2)** Resteria Oteli, Laleli/İstanbul, 1992.
Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, 135.. 66
- Tablo 4.4. (a.1)** Ulus Çarşısı, Ankara, 1962.
<https://www.flickr.com/photos/mobildunya/380911402/in/album-72157594519649838/>..... 68
- Tablo 4.4. (a.2)** Ulus Çarşısı, Ankara, 1962.
<https://www.flickr.com/photos/mobildunya/380911402/in/album-72157594519649838/>..... 68
- Tablo 4.5. (a.1)** Arı Sineması, Ankara, 1968.
ERİNÇ, S.M.-DİZDAR TERWİEL, C. (2010); Hamiye Çolakoğlu Retrospektif Seramik Sergisi, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara, 2010, 9.... 72
- Tablo 4.5. (a.2)** Arı Sineması, Ankara, 1968.
ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 33..... 72
- Tablo 4.5. (a.3)** Bilkent Üniversitesi, “Evrende Barış Senfonisi”, Ankara, 1981.
ERİNÇ, S.M.-DİZDAR TERWİEL, C. (2010); Hamiye Çolakoğlu Retrospektif Seramik Sergisi, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara, 2010, 36... 72
- Tablo 4.5. (b.1)** Kara Kuvvetleri Komutanlığı, “Savaş Bitti”, Ankara, 1984.
ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 61..... 72
- Tablo 4.5. (b.2)** Kara Kuvvetleri Komutanlığı, “Zaferin Gücü”, Ankara, 1984.
ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 61..... 72
- Tablo 4.5. (b.3)** Cemil Özgür Tuğla Fabrikası, “Sümerlerden Günümüze”, Çankaya, Ankara, 1987.
ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 66..... 72
- Tablo 4.5. (c.1)** Bilkent Üniversitesi Rektörlük Duvar Uygulaması, Ankara, 1990.
ERİNÇ, S.M.-DİZDAR TERWİEL, C. (2010); Hamiye Çolakoğlu Retrospektif Seramik Sergisi, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara, 2010, 65... 72
- Tablo 4.5. (c.2)** İhsan Doğramacı'nın Evi, İstanbul,1990.
ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 70..... 72

Tablo 4.5. (c.3) ‘Sonsuza Açılan Kapı’, 1993 ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 81.....	72
Tablo 4.5. (d.1) Hamiye Çolakoğlu’na ait artistik yüzey seramiği. https://tr.pinterest.com/pin/548102217126414506/	72
Tablo 4.5. (d.2) Hamiye Çolakoğlu’na ait artistik yüzey seramiği. https://tr.pinterest.com/pin/548102217126414506/	72
Tablo 4.5. (d.3) Hamiye Çolakoğlu’na ait artistik yüzey seramiği. ERİNÇ, S.M.-DİZDAR TERWIEL, C. (2010); Hamiye Çolakoğlu Retrospektif Seramik Sergisi, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara, 2010, 46...	72
Tablo 4.6. (a.1) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 39..	74
Tablo 4.6. (a.2) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 31..	74
Tablo 4.6. (a.3) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği Gima, İstanbul GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 46...	74
Tablo 4.6. (b.1) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 35..	75
Tablo 4.6. (b.2) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 37..	75
Tablo 4.6. (b.3) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 40..	75
Tablo 4.6. (c.1) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 44..	75
Tablo 4.6. (c.2) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 44..	75
Tablo 4.6. (c.3) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 37..	75
Tablo 4.6. (d.1) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 42..	75
Tablo 4.6. (d.2) İlgi Adalan’a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgi Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 40..	75

Tablo 4.6. (d.3) İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgı Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 44...	75
Tablo 4.6. (e.1) İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgı Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 43...	75
Tablo 4.6. (e.2) İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgı Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul.....	75
Tablo 4.6. (e.3) İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği. GEZGİN, Ümit (2002); İlgı Adalan, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 41...	75
Tablo 4.7. (a.1) Anafartalar Çarşısı 2.Kat Merdiven Boşluğundaki duvar panosu, Ulus, Ankara.1964. http://gorunumgazetesi.net/guncel/anafartalarda-tarihi-eserler-esnafa-raf-oldu.....	77
Tablo 4.7. (a.2) Büyük Ankara Oteli, Ankara, 1968. TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Atilla Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 84-85.....	77
Tablo 4.7. (a.3) Piri Reis Haritası, Deniz Müzesi Beşiktaş, 1971. https://tr.pinterest.com/pin/328340629071350700/.....	77
Tablo 4.7. (b.1) Ata İnşaat, 1975. http://ozguven.info/enistem-attila-galatali/.....	77
Tablo 4.7. (b.2) TPAO Genel Müdürlük Binası Lokali, Ankara, 1980. TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Atilla Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 88-89.....	77
Tablo 4.7. (b.3) Duvar Panosu, TPAO Genel Müdürlük Binası Yemek Salonu, Ankara, 1980. TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Atilla Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 86.....	77
Tablo 4.7. (c.1) Azot Sanayi Genel Müdürlüğü Giriş Katı, Ankara 1982. TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Atilla Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 80.....	77
Tablo 4.7. (c.2) Büyük Efes Oteli, İzmir, 1985. TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Atilla Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 94-95.....	77
Tablo 4.7. (c.3) Dörtlü Pano, Filiz Galatalı Koleksiyonu, 1986. TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Atilla Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 105.....	77

Tablo 4.7. (d.1) Emre-Şebnem Aksan Koleksiyonu, 1986. TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Attila Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 101.....	77
Tablo 4.7. (d.2) PTT Binası, Konya, 1986. https://tr.pinterest.com/pin/571675746422583246/	77
Tablo 4.7. (d.3) Kale Seramik Binası, İbrahim BODUR çalışma odası, Levent/İstanbul, 1987. TURAY, Anna (1994); Toprağın ve Güneşin Ozanı Attila Galatalı, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul, 64.....	77
Tablo 4.7. (e.1) Büyük Efes Oteli, İzmir, 1993. http://www.buyukefessanat.com/tr/artist/attila-galatali_28_255.html	78
Tablo 4.7. (e.2) Büyük Efes Oteli, İzmir, 1993. http://www.buyukefessanat.com/tr/artist/attila-galatali_28_255.html	78
Tablo 4.7. (e.3) Hacettepe Diş Hekimliği Binası, Ankara.	78
Tablo 4.7. (f.1) Harbiye Ordu Evi, İstanbul. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.....	78
Tablo 4.7. (f.2) Özel bir apartman. http://www.ualyetder.org/icerik_print.asp?id=248	78
Tablo 4.8. (a.1) Galatasaray kulübü, Alsancak/İzmir, 1967. M. Tüzüm Kızılcan arşivinden.....	79
Tablo 4.8. (a.2) Oto Av, 1969. M. Tüzüm Kızılcan arşivinden.....	79
Tablo 4.8. (a.3) Oto Av, İzmir, 1970. M. Tüzüm Kızılcan arşivinden.....	79
Tablo 4.8. (b.1) Halk Bankası merkez binası,1970. M. Tüzüm Kızılcan arşivinden.....	80
Tablo 4.8. (b.2) Tınaz Apartmanı, Alsancak/İzmir, 1972. M. Tüzüm Kızılcan arşivinden.....	80
Tablo 4.8. (b.3) PTT pasaport merkez binası, İzmir, 1980. M. Tüzüm Kızılcan arşivinden.....	80
Tablo 4.8. (c.1) Etap Otel, Bar Duvarı, 1990. M. Tüzüm Kızılcan arşivinden.....	80

Tablo 4.8. (c.2) Anemon Otel, Eskişehir, 2000. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (c.3) Pegasus Otel, Marmaris/Antalya, 2001. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (d.1) Tüzüm Kızılcın Panosu. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (d.2) Etap otel balo salonu. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (d.3) PTT Konak şubesi, İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (e.1) Konak Orduevi, Konak/İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (e.2) Konak ordu evi, Konak/İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (e.3) Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (f.1) Gürel Tütün Fabrikası ana salon. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (f.2) Gürel Apartmanı Giriş Holü, Alsancak/İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (f.3) Apartman cephesi, Karşıyaka/İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	80
Tablo 4.8. (g.1) Cevdet Etap Otel, İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	81
Tablo 4.8. (g.2) Ticaret Odası, İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	81
Tablo 4.8. (g.3) Seramik Pano, Karşıyaka, İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	81
Tablo 4.8. (h.1) Anemon Otel, Eskişehir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	81
Tablo 4.8. (h.2) Seramik Pano, Karşıyaka, İzmir. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	81

Tablo 4.8. (h.3) Tınaz Apartmanı. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	81
Tablo 4.8. (ı.1) Tüzüm Kızılcın Panosu, Denizli. M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	81
Tablo 4.8. (ı.2) Hilton Otel, Kuşadası, 2012 M. Tüzüm Kızılcın arşivinden.	81
Tablo 4.9. (a.1) De Koninklijke Porceleyne Fles, Delft, 1965. http://www.tulinayta.com/?Page=SanatsalEtkinlikler&SubPage=Album	83
Tablo 4.9. (a.2) De Koninklijke Porceleyne Fles, Delft, 1965. http://www.tulinayta.com/?Page=SanatsalEtkinlikler&SubPage=Album	83
Tablo 4.9. (a.3) Academie de la cambie, 1968. http://www.tulinayta.com/?Page=SanatsalEtkinlikler&SubPage=Album	83
Tablo 4.9. (b.1) Ying & Yang isimli yüzey çalışması, 1971. http://www.tulinayta.com/?Page=SanatsalEtkinlikler&SubPage=Album	83
Tablo 4.9. (b.2) Tülin Ayta panosu, 1977. http://www.tulinayta.com/?Page=SanatsalEtkinlikler&SubPage=Album	83
Tablo 4.9. (b.3) Tülin Ayta panosu, 1975. http://www.tulinayta.com/?Page=SanatsalEtkinlikler&SubPage=Album	83
Tablo 4.10. (a.1) TRT Arı Stüdyosu, Ankara, 1968. BADA, Bingül Başarır İkıbinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (a.2) TRT Genel Müdürlüğü Giriş, Ankara, 1970. BADA, Bingül Başarır İkıbinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (a.3) İlhan Cavcav'ın Evi, Ankara, 1981. BADA, Bingül Başarır İkıbinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (b.1) İlhan Cavcav'ın Evi, Ankara, 1981. BADA, Bingül Başarır İkıbinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (b.2) Anadolu Sigorta Yönetim Binası Müdürlük Giriş, İzmir, 1984. BADA, Bingül Başarır İkıbinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (b.3) Anadolu Sigorta Yönetim Binası Giriş Panosu, İzmir, 1984. BADA, Bingül Başarır İkıbinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (c.1) Gıda Çarşısı, Mescit Mihrabı, İzmir, 1984. BADA, Bingül Başarır İkıbinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85

Tablo 4.10. (c.2) İlknur Güner Eliç'in Evi, İzmir, 1986. BADA, Bingül Başarır İkibinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (c.3) Cumhurbaşkanlığı Yönetim Binası, Ankara, 1991. BADA, Bingül Başarır İkibinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (d.1) Adnan Menderes Havaalanı, Dış Hatlar, Gelen Yolcu Katı, İzmir, 2006. BADA, Bingül Başarır İkibinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (d.2) Oğuz Başarır'ın İşyeri, USA, 2010 BADA, Bingül Başarır İkibinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.10. (d.3) Huzur Evi, Narlıdere/İzmir. BADA, Bingül Başarır İkibinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.....	85
Tablo 4.11. (a.1) Hürriyet Gazetesi Teras Kafeterya, Cağaloğlu, İstanbul, 1969. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 34.	87
Tablo 4.11. (a.2) Vakko Fabrika Bina Cephesi, İstanbul, 1969. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 40.	87
Tablo 4.11. (a.3) Vakko Fabrika Bina Cephesi, İstanbul, 1969. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 63.	87
Tablo 4.11. (b.1) Özel İdare Binası, İl Genel Meclis Holü, Sultanahmet-İstanbul, 1969. YILMABAŞAR, Jale (1991); Jale Yılmabaşar, Apa Ofset Basım Evi, İstanbul, 186.	87
Tablo 4.11. (b.2) Fako İlaç Fabrikası Giriş Holü, İstanbul, 16 m ² , 1970. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 38.	87
Tablo 4.11. (b.3) Anadolu Cam Sanayi, Mersin, 1970. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 129.	87
Tablo 4.11. (c.1) Seramik Pano, Aydın İş Hanı Yalova, 1976. YILMABAŞAR, Jale (1991); Jale Yılmabaşar, Apa Ofset Basım Evi, İstanbul, 193.	88
Tablo 4.11. (c.2) Seramik Pano, Aydın İş Hanı Yalova, 1976. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 49.	88

Tablo 4.11. (c.3) Jale Yılmabaşar Ltd. Şti., İstanbul, 1977. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 32.	88
Tablo 4.11. (d.1) Jale Yılmabaşar Ltd. Şti., İstanbul, 1977. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 32.	88
Tablo 4.11. (d.2) Jale Yılmabaşar Ltd. Şti., 1977. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 46.	88
Tablo 4.11. (d.3) Milli Savunma Bakanlığı, Ankara, 1982. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 38.	88
Tablo 4.11. (e.1) Büyük Efes Oteli, İzmir, 1983. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 35.	88
Tablo 4.11. (e.2) Maslak Boyner Binası, Noramin İş Merkezi Bina Cephesi, İstanbul, 1985. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.....	88
Tablo 4.11. (e.3) Koç Holding Girişi, İstanbul, 1986. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 43.	88
Tablo 4.11. (f.1) Bengi Nies'in yüzme havuzu duvar panosu, Lugano/İsviçre. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 134.	88
Tablo 4.11. (f.2) Winkler ailesi yüzme havuzu duvar panosu, Frankfurt/Almanya. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 142.	88
Tablo 4.11. (f.3) Jale Yılmabaşar'ın evindeki panosu. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 72.	88
Tablo 4.11. (g.1) Salat yağ fabrikası girişi, Tekirdağ. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 140.	88
Tablo 4.11. (g.2) Salat yağ fabrikası girişi, Tekirdağ. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 148.	88

Tablo 4.11. (g.3) Salat yağ fabrikası girişi, Tekirdağ. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.	88
Tablo 4.11. (h.1) Salat yağ fabrikası girişi, Tekirdağ. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.	89
Tablo 4.11. (h.2) Tarabya oteli panoları. http://www.arkist.com/?portfolio=tarabya-oteli	89
Tablo 4.11. (h.3) Halk Bankası, İstanbul. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 68.	89
Tablo 4.11. (ı.1) Palet Balık Lokantası, Tarabya, İstanbul. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 53.	89
Tablo 4.11. (ı.2) İGS İstanbul Mağazası Kolon Kaplaması. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 142.	89
Tablo 4.11. (ı.3) Levent Çiçek Evi Panosu, Levent, İstanbul. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 143.	89
Tablo 4.11. (j.1) THY Taksim Bürosu, İstanbul. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 53.	89
Tablo 4.11. (j.2) Ankara Gazozu Fabrika Girişi, Ankara. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 149.	89
Tablo 4.11. (j.3) Erol Kataş Evi panosu. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 46.	89
Tablo 4.11. (k.1) Dilberler mağazası çocuk reyonu. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 47.	89
Tablo 4.11. (k.2) Ankara Skyscraper pop art siyah ve beyaz kompozisyon. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 47.	89
Tablo 4.11. (k.3) Tofaş panosu. YILMABAŞAR, Jale (1980); Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 134.	89

Tablo 4.11. (1.1) Hoover genel müdürlük binası. YILMABAŞAR, Jale (2006); Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar, Promat Basım Yayın, İstanbul, 46.	89
Tablo 4.11. (1.2) Çanakkale Seramik genel müdürlük binası. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.	89
Tablo 4.12. (a.1) Türkiye İş Bankası Genel Müdürlük Binası Restoran panosu, Ankara, 1974.....	91
Tablo 4.12. (a.2) TSK Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi, Şeref Holü Duvarı.....	91
Tablo 4.13. (a.1) TBMM Senato Binası, Modüler Pano, 1977. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 68.....	93
Tablo 4.13. (a.2) TPAO Genel Müdürlük Binası Yemekhanesi, 1985 ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 101.....	93
Tablo 4.13. (a.3) TEK Genel Müdürlüğü Binası, Protokol Girişi Atatürk Köşesi Panosu, Ankara, 1987. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 74.....	93
Tablo 4.13. (b.1) TEK Genel Müdürlüğü Binası, Protokol Girişi, Ankara, 1987. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 74.....	94
Tablo 4.13. (b.2) TEK Genel Müdürlüğü Binası, Lokanta Girişi, Ankara, 1987. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 75.....	94
Tablo 4.13. (b.3) Çanakkale Seramik Fabrikası, 30. Yıl Misafirhanesi, Çan/Çanakkale, 1997. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 96.....	94
Tablo 4.13. (c.1) Atatürk Havalimanı Pasaport Kontrol, İstanbul, 1997. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 106-107.....	94
Tablo 4.13. (c.2) Gelibolu Yarımadası Tanıtma Derneği, Gelibolu, Çanakkale, 2009. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.....	94

Tablo 4.13. (c.3) Ortaköy Çırağan Caddesinde Kabataş Kültür Merkezi Karşısı, İstanbul, 2010. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.	94
Tablo 4.13. (d.1) Çanakkale Seramik Fabrikası, Merkez Binası Girişi, Çan/Çanakkale. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 70.	94
Tablo 4.13. (d.2) Boyalık Beach Hotel, Lobi Girişi/İzmir. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 73.	94
Tablo 4.13. (d.3) Boyalık Beach Hotel, Çeşme/İzmir. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 74.	94
Tablo 4.13. (e.1) Olimpik Yüzme Havuzu, Ataköy / İstanbul. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 83.	94
Tablo 4.13. (e.2) Gama Giriş Genel Merkez Binası Giriş Holü, Ankara. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 67.	94
Tablo 4.13. (e.3) TEK Genel Müdürlüğü Binası. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 74.	94
Tablo 4.13. (f.1) Antalya Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Yüzüncü Yıl Spor Tesisleri, Falez/Antalya. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 87.	95
Tablo 4.13. (f.2) İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı Protokol Giriş Pano. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 78.	95
Tablo 4.13. (f.3) Simena Tatil Köyü, Kemer/Antalya. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 86.	95
Tablo 4.13. (g.1) Turizm Bakanlığı, Yemekhane. ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 81.	95

- Tablo 4.13. (g.2)** Turizm Bakanlığı, Merkez binası girişi.
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003. 95
- Tablo 4.13. (g.3)** PÜİS Hotel, Ankara.
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 84. 95
- Tablo 4.13. (h.1)** Büyükhanlı Park Hotel, Ankara.
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 94. 95
- Tablo 4.13. (h.2)** Çanakkale Seramik Fabrikası, Sosyal Tesisleri 15. Yıl
Misafirhanesi, Oturma Salonu, Çan/Çanakkale.
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 66. 95
- Tablo 4.13. (h.3)** Hotel Muna, Belek/Antalya.
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 95. 95
- Tablo 4.13. (ı.1)** Çanakkale Seramik Fabrikası, “40. Yıl Kutlamaları Anısına”,
Çan/Çanakkale.
Fotoğraf Müjde Yücel Coşar..... 95
- Tablo 4.13. (ı.2)** Boyalık Beach Hotel, Galeri Katı Çıkışı, Çeşme/İzmir.
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 72. 95
- Tablo 4.13. (ı.3)** Belis Hotel, Belek/Antalya.
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 58. 95
- Tablo 4.13. (j.1)** Lütüf Kırdar Resepsiyon Katı Panosu,
<https://tr.pinterest.com/pin/548102217124792653/>..... 95
- Tablo 4.13.(j.2)** Devlet Resim ve Heykel Müzesi, İzmir.
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 76-77. 95
- Tablo 4.13. (j.3)** Zeynep Hotel, Belek/Antalya
ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); Mustafa Tunçalp, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas
Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2003, 92. 95
- Tablo 6.1. (a.1)** Hacettepe Diş Hekimliği Fakültesi, Morfoloji Binası duvar
panosu, Ankara, 1965. 99

Tablo 6.1. (a.2) Tarabya oteli. http://www.arkist.com/?portfolio=tarabya-oteli	99
Tablo 6.1. (a.3) Cevdet Altuğ Panosu. https://tr.pinterest.com/ebakla/1contemporaryturkish-ceramics/	99
Tablo 6.1. (b.1) Cevdet Altuğ Panosu. https://tr.pinterest.com/ebakla/1contemporaryturkish-ceramics/	99
Tablo 6.1. (b.2) Cevdet Altuğ Panosu. https://tr.pinterest.com/ebakla/1contemporaryturkish-ceramics/	99
Tablo 6.2. (a.1) Lapis Halı ve Mücevher Mağazası, Kuşadası. ÖZSEZGİN, Kaya (2000); Erdiñç Bakla, Bilim ve Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 282.	99
Tablo 6.2. (a.2) Prenseler Palas, Fener yolu, İstanbul. ÖZSEZGİN, Kaya (2000); Erdiñç Bakla, Bilim ve Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul, 279.	99
Tablo 6.3. (a.1) Büyük Tarabya Otel, İstanbul. http://www.buyukefessanat.com/tr/artist/erdogan-ersen_28_258.html	100
Tablo 6.3. (a.2) Dünyada İş Çalışma 1965 Altın Portakal Ödülü, İtalya. http://www.buyukefessanat.com/tr/artist/erdogan-ersen_28_258.html	100
Tablo 6.3. (a.3) Büyük Tarabya Otel, İstanbul. http://www.arkist.com/?portfolio=tarabya-oteli	100
Tablo 6.3. (b.1) Ankara Atatürk Orman Çiftliği, Marmara Otel. https://tr.pinterest.com/ebakla/1contemporaryturkish-ceramics/	100
Tablo 6.4. (a.1) Büyük Otel, Side/Antalya, 1989. https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/40/c1/5f/40c15fec110bd5c9a4834d45b9f2952b.jpg	100
Tablo 6.4. (a.2) Kaleiçi Duvar Panosu, Çolaklı/Antalya, 1991. https://tr.pinterest.com/pin/548102217130670015/	100
Tablo 6.4. (a.3) Anadolu Üniversitesi Sinema Salonu, Eskişehir, 1998. https://tr.pinterest.com/pin/548102217130669634/	100
Tablo 6.5. (a.1) Mimar Ersen Gürsel'in Erder Evi Kınalı Ada, İstanbul, 1989. http://www.ferhantaylanerder.com/2017/01/20/mimari-calismalar/	101
Tablo 6.5. (a.2) Mimar Ersen Gürsel'in Naibi Evi Dragos, İstanbul, 1996. http://www.ferhantaylanerder.com/2017/01/20/mimari-calismalar/	101

Tablo 6.6. (a.1) Çanakkale Seramik Fabrikaları 30.yıl Misafirhanesi, Çanakkale. Kemal Uludağ Arşivinden.	101
Tablo 6.6. (a.2) Akbank Arka duvarı, Köprübaşı, Eskişehir. Kemal Uludağ Arşivinden.	101
Tablo 6.7. (a.1) Anadolu Üniversitesi, Kapalı Spor Salonu İç Mekân Girişi, 1999. Saadettin Aygün Arşivinden.	101
Tablo 6.7. (a.2) Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlık girişi duvar panosu Saadettin Aygün Arşivinden.	101
Tablo 6.8. (a.1) Antalya Havaalanı, Antalya, 1997. http://www.tankutoktem.com/eserler/seramik-pano.html	102
Tablo 6.8. (a.1) Özel İdare, Antalya, 1986. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (a.2) Tayyar Bey Oteli, Manavgat,1988. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (a.3) Tayyar Bey Oteli, Manavgat, 1988. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (b.1) Sabancı Kültür Merkezi, Antalya, 1997. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (b.2) Dönerciler Çarşısı, Antalya, 1998. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (b.3) Alman Konsolosluğu, Antalya, 2004. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (c.1) Porto Bella Otel, havuz bölümü, Antalya, 2006. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (c.2) Porto Bella Otel, sauna bölümü, Antalya, 2006. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (c.3) Antalya Adliyesi, Antalya, 2009. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (d.1) Mehmet Restaurant, Atatürk Parkı, Antalya. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102
Tablo 6.8. (d.2) Cumhuriyet Meydanı kapalı otopark fuayesi, Antalya. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html	102

Tablo 6.8. (d.3) Ilıca belediyesi. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	102
Tablo 6.8. (e.1) Akdeniz Üniversitesi, spor akademisi. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (e.2) Nar Otel, Kemer. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (e.3) Manavgat yolu. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (f.1) Tufan Dağıstanlı Seramik Panosu. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (f.2) Sürel Üral Saray Oteli, Çolaklı/Manavgat. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (f.3) Sürel Üral Saray Oteli, Çolaklı/Manavgat. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (g.1) Kazım Özalp caddesi, Antalya. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (g.2) Tufan Dağıstanlı Seramik Panosu. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (g.3) Tufan Dağıstanlı Seramik Panosu. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (h.1) Sürel Üral Saray Oteli, Çolaklı/Manavgat. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.8. (h.2) Pegasus Otel Lobi-Side-Antalya. http://www.seramikaantalya.com/Seramika/urunler/Pages/sanat__panosu.html.....	103
Tablo 6.9. (a.1) Aksu madencilik, 2001. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (a.2) Hacettepe Üniversitesi, beyin ve sinir cerrahi polikliniği, 2003. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (a.3) Hacettepe Üniversitesi, göz polikliniği, 2004. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (b.1) Beytepe kampüsü rektörlük binası, 2004. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104

Tablo 6.9. (b.2) Hacettepe Üniversitesi, beyin ve sinir cerrahi polikliniği, 2005. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (b.3) Tuzla Kaymakamlığı, 2009. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (c.1) Hacettepe merkez kütüphanesi, 2009. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (c.2) Hacettepe Üniversitesi, beyin ve Çocuk polikliniği, 2012. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (c.3) K.K.T.C. Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphane Binası, 2013. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (d.1) Kore Macsabal Müzesi, 2013. http://mblogthumb3.phinf.naver.net/20131105_50/jcjkks_1383625837108C5ITR_JPEG/20131009DSC06841.jpg?type=w2	104
Tablo 6.9. (d.2) Taşköprü Belediyesi, 2014. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (d.3) Avukatlık Bürosu, 2014. Hüseyin Özçelik arşivinden.	104
Tablo 6.9. (e.1) Çağdaş Sanatlar Merkezi, 2015. Hüseyin Özçelik arşivinden.	105
Tablo 6.9. (e.2) Hacettepe Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı, 2015. Hüseyin Özçelik arşivinden.	105
Tablo 6.9. (e.3) Hacettepe İhsan Doğramacı Çocuk hastanesi, 2015. Hüseyin Özçelik arşivinden.	105
Tablo 6.9. (f.1) Dünyam, Gölcük Adliye Binası, Çap:185 cm, 2016. Hüseyin Özçelik arşivinden.	105
Tablo 6.9. (f.2) Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Hizmet Binası, 2016. http://www.tepebasi.bel.tr/haberler/HaberDetay.aspx?hid=5838	105
Tablo 6.9. (f.3) Ankara Numune Hastanesi,2016. Hüseyin Özçelik arşivinden.	105
Tablo 6.9. (g.1) Kastamonu kent meydanı. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.	105
Tablo 6.10. (a.1) Mehmet Kutlu seramik pano. http://www.mehmetkutlu.com/works/architectural-works/#prettyphoto[group]/11/	105

Tablo 6.10. (a.2) Mehmet Kutlu seramik pano. http://www.mehmetkutlu.com/works/architectural-works/#prettyphoto[group]/5/..	105
Tablo 6.10. (a.3) Mehmet Kutlu seramik pano. http://www.mehmetkutlu.com/works/architectural-works/#prettyphoto[group]/8/..	105
Tablo 6.11. (a.1) Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir, 1998. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/eskisehir-buyuksehir-belediyesi-seramik-duvar-panosu-eskisehir/	106
Tablo 6.11. (a.2) Eskişehir Öğretmen Evi, Eskişehir, 1998. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/eskisehir-ogretmen-evi-seramik-duvar-panosu-eskisehir/	106
Tablo 6.11. (a.3) Karacan Paten ve Sosyal Tesisleri, Eskişehir, 1998. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/karacan-paten-ve-sosyal-tesisleri-seramik-duvar-panosu-eskisehir/	106
Tablo 6.11. (b.1) An-Deva Sağlık Merkezi, Antalya, 1999. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/an-deva-saglik-merkezi-seramik-duvar-panosu-antalya/	106
Tablo 6.11. (b.2) Jandarma Genel Komutanlığı Girişi, Beştepe/Ankara, 2000. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/jandarma-genel-komutanligi-komutanlik-girisi-seramik-duvar-panosu-bestepe-ankara/	106
Tablo 6.11. (b.3) Jandarma Okullar Komutanlığı, Subay-Astsubay Sosyal Tesisleri, İncek/Ankara, 2002. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/jandarma-genel-komutanligi-komutanlik-girisi-seramik-duvar-panosu-bestepe-ankara/	106
Tablo 6.11. (c.1) Jandarma Okullar Komutanlığı, Subay-Astsubay Sosyal Tesisleri, İncek/Ankara, 2002. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/jandarma-okullar-komutanligi-subay-astsubay-sosyal-tesisleri-seramik-duvar-panosu-incek-ankara/	106
Tablo 6.11. (c.2) Riva Delta Beach Otel, Alanya/Antalya, 2003. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/	106
Tablo 6.11. (c.3) Yertaş İnşaat Riva Delta Beach Otel, Alanya/Antalya, 2003. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/yertas-insaat-riva-delta-beach-otel-balo-salonu-seramik-duvar-panosu-alanya-antalya/	106
Tablo 6.11. (d.1) Pemar Beach Resort, Manavgat/Antalya, 2004. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/kipman-insaat-pemar-beach-resort-yuzme-havuzu-yan-duvarlari-seramik-duvar-panosu-manavgat-antalya/	104

Tablo 6.11. (d.2) Pemar Beach Resort Yüzme Havuzu Yan Duvarları, Manavgat /Antalya, 2004. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/kipman-insaat-pemar-beach-resort-yuzme-havuzu-yan-duvarlari-seramik-duvar-panosu-manavgat-antalya/.....	106
Tablo 6.11. (d.3) Papillon Hotels Ayscha İtalyan Restoran, Belek/Antalya, 2005. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/papillon-hotels-belvil-restoran-seramik-antalya/.....	106
Tablo 6.11. (e.1) Sunrise Resort, Manavgat/Antalya, 2005. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/akpinar-insaat-sunrise-resort-bar-seramik-ve-cam-manavgat-antalya/.....	107
Tablo 6.11. (e.2) Papillon Hotels Belvil Pulbar, Antalya, 2005. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/papillon-hotels-belvil-restoran-seramik-antalya/.....	107
Tablo 6.11. (e.3) Papillon Hotels Belvil Pulbar, Antalya, 2005. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/papillon-hotels-belvil-restoran-seramik-antalya/.....	107
Tablo 6.11. (f.1) Papillon Hotels Belvil Lobi, Belek/Antalya, 2005. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/papillon-hotels-belvil-restoran-seramik-antalya/.....	107
Tablo 6.11. (f.2) Papillon Hotels Ayscha Ana Giriş, Belek/Antalya, 2005. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/papillon-hotels-belvil-restoran-seramik-antalya/.....	107
Tablo 6.11. (f.3) Papillon Hotels Ayscha İtalyan Restoran, Belek/Antalya, 2005. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/papillon-hotels-belvil-restoran-seramik-antalya/.....	107
Tablo 6.11. (g.1) Papillon Hotels Belvil Restoran, Antalya, 2006. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/papillon-hotels-belvil-restoran-seramik-antalya/.....	107
Tablo 6.11. (g.2) Panora Alışveriş Yaşam Merkezi, Ankara, 2007. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/panora-alisveris-yasam-merkezi-seramik-ankara/.....	107
Tablo 6.11. (g.3) TSK Özel Bakım Merkezi, Bilkent/Ankara, 2008. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/tsk-ozel-bakim-merkezi-seramik-pano-bilkent-ankara/.....	107
Tablo 6.11. (h.1) A City Alışveriş Merkezi, Çok Amaçlı Salon, Ankara, 2008. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/a-city-alisveris-merkezi-cok-amacli-salon-seramik-ankara/.....	107

Tablo 6.11. (h.2) Starlight Otel, 2009. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/	107
Tablo 6.11. (h.3) Savunma Sanayi Bakanlığı, Ankara. http://www.nuansseramik.com.tr/referanslarimiz/	107
Tablo 6.12. (a.1) İsmail Yüce Evi, Ordu, 1999. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (a.2) İsmail Yüce Evi, Ordu, 1999. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (a.3) Uğur Gürel Evi, Ankara, 2004. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (b.1) Silivri Belediyesi, İstanbul, 2006. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (b.2) Silivri Belediyesi, İstanbul, 2006. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (b.3) Silivri Belediyesi, İstanbul, 2006. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (c.1) Silivri Belediyesi, İstanbul, 2006. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (c.2) Bekirpaşa Belediyesi, Kocaeli, 2007. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (c.3) Cumhuriyet Kültür Merkezi, Kocaeli, 2007. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (d.1) Yeminli Mali Müşavirler Odası, Ankara, 2008. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (d.2) Antares AVM., Ankara, 2008. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (d.3) Antares AVM, Ankara, 2008. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (e.1) Tokat Devlet Hastanesi, 2009 http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (e.2) Hasköy Köprüsü, Ankara, 2009. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108

Tablo 6.12. (e.3) Hasköy Köprüsü, Ankara, 2009. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	108
Tablo 6.12. (f.1) Çınar Sitesi, Ankara, 2009. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (f.2) Çınar Sitesi, Ankara, 2009. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (f.3) Tokat Devlet Hastanesi, Tokat, 2009 http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (g.1) Ankara Valiliği, Ankara, 2009. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (g.3) Hüseyin Özer Evi, Ankara, 2010 http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (h.1) Ordu Kültür Merkezi, 2010. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (h.2) Yarımca Kültür Merkezi, Kocaeli, 2011. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (h.3) Yarımca Kültür Merkezi, Kocaeli, 2011. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (ı.1) Yarımca Kültür Merkezi, Kocaeli, 2011. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (ı.2) Hacı Bayram Camii, Ankara, 2011. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (ı.3) Tayfun Karadeniz Panosu. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (j.1) Tayfun Karadeniz Panosu. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (j.2) Tayfun Karadeniz Panosu. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (j.3) Tayfun Karadeniz Panosu. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	109
Tablo 6.12. (k.1) Tayfun Karadeniz Panosu. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php	110

Tablo 6.12. (k.2) Tayfun Karadeniz Panosu. http://tayfunkaradeniz.com.tr/projeler.php.	110
Tablo 6.13. (a.1) ÇOMU, Deniz Bilimleri Fakültesi, 2011, Çanakkale. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.	110
Tablo 6.13. (a.2) ÇOMU, Deniz Bilimleri Fakültesi, 2012, Çanakkale. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.	110
Tablo 6.14. (a.1) Rixsos Premium belek, 2005, Cahide Erel arşivi.	110
Tablo 6.14. (a.2) Sütçü İmam Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Kahramanmaraş, 2006. Cahide Erel arşivi.	110
Tablo 6.14. (a.3) Sütçü İmam Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Kahramanmaraş, 2006. Cahide Erel arşivi.	110
Tablo 6.14. (b.1) Glorya Golf Serenity, Antalya, 2007. Cahide Erel arşivi.	110
Tablo 6.14. (b.2) Glorya Golf Serenity, Antalya, 2007. Cahide Erel arşivi.	110
Tablo 6.14. (b.3) Glorya Golf Serenity, Antalya, 2007. Cahide Erel arşivi.	110
Tablo 6.14. (c.1) Glorya Golf Serenity, Antalya, 2007. Cahide Erel arşivi.	111
Tablo 6.14. (c.2) Glorya Golf Verde, Antalya, 2007. Cahide Erel arşivi.	111
Tablo 6.14. (c.3) Glorya Golf Serenity, Antalya, 2007. Cahide Erel arşivi.	111
Tablo 6.14. (d.1) Glorya Golf Serenity, Antalya, 2007. Cahide Erel arşivi.	111
Tablo 6.14. (d.2) Glorya Golf Serenity, Antalya, 2007. Cahide Erel arşivi.	109
Tablo 6.14. (d.3) İstanbul Metroşu, Levent/İstanbul, 2008. Cahide Erel arşivi.....	111

Tablo 6.14. (e.1) İstanbul Metrosu, Levent/İstanbul, 2008. Cahide Erel arşivi.	111
Tablo 6.14. (e.2) Fatih Belediye binası, İstanbul, 2009. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.....	111
Tablo 6.14. (e.3) Fatih Belediye binası İstanbul, 2009. Fotoğraf Müjde Yücel Coşar.....	111
Tablo 6.14. (f.1) Ankara alt geçitleri, 2009. Cahide Erel arşivi.....	111
Tablo 6.14. (f.2) Ankara alt geçitleri, 2009. Cahide Erel arşivi. Cahide Erel arşivi.....	111
Tablo 6.14. (f.3) Türk Başkonsolosluğu, Abu Dabi, 2010. Cahide Erel arşivi.....	111
Tablo 6.14. (g.1) İtalyan restoran, İstanbul. Cahide Erel arşivi.....	112
Tablo 6.14. (g.2) İtalyan restoran, İstanbul. Cahide Erel arşivi.	112
Tablo 6.15. (a.1) Ataşehir Memorial Hastahanesi, İstanbul, 2009. Deniz Toraman arşivi.....	112
Tablo 6.15. (a.2) Okmeydanı Memorial Hastahanesi, İstanbul. Deniz Toraman arşivi.....	112
Tablo 6.15. (a.3) Deniz Toraman Seramik Pano. Deniz Toraman arşivi.....	112
Tablo 6.15. (b.1) Deniz Toraman Seramik Pano. Deniz Toraman arşivi.....	112
Tablo 6.15. (b.2) Deniz Toraman Seramik Pano. Deniz Toraman arşivi.....	112
Tablo 6.15. (b.3) Deniz Toraman Seramik Pano. Deniz Toraman arşivi.....	112
Tablo 6.16. (a.1) Flamingolu Pano, Çeşme/İzmir, 2001. Şeref Doğan arşivi.	112
Tablo 6.16. (a.2) ÇOMÜ, Fen Edebiyat Fakültesi, Çanakkale, 2003. Şeref Doğan arşivi.	112

Tablo 6.16. (a.3) Gönül Gözü, ÇOMU Siyasal Bilimler Fakültesi Giriş Panosu, 2013. Şeref Doğan arşivi.	112
Tablo 6.16. (b.1) Parion Esintisi, Parion Otel, Çanakkale, 2014. Şeref Doğan arşivi.	113
Tablo 6.16. (b.2) Güzel Bakış, Kepez Belediyesi Giriş Holü, Çanakkale, 2015. Şeref Doğan arşivi.	113
Tablo 6.16. (b.3) Akar'ın Deryası, Çimenlik Kalesi Askeri Müze, Çanakkale, 2016. Şeref Doğan arşivi.	113
Tablo 6.16. (c.1) Bilginin Kaynağı, ÇOMÜ Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı Birimi, Çanakkale, 2016. Şeref Doğan arşivi.	113
Tablo 6.17. (a.1) Viking Temizlik, Kemalpaşa/İzmir, 2005. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	113
Tablo 6.17. (a.2) Viking Temizlik, Kemalpaşa/İzmir, 2005. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	113
Tablo 6.17. (a.3) Viking Temizlik Giriş Holü, Kemalpaşa/İzmir, 2005. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	113
Tablo 6.17. (b.1) Efe köy, Urla, İzmir, 2008. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	113
Tablo 6.17. (b.2) Gül- Şükrü Kocagöz, Yazlık Evleri, Ilıca/Çeşme/İzmir, 2008. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	113
Tablo 6.17. (b.3) Gül- Şükrü KOCAGÖZ, Yazlık Evleri, Ilıca/Çeşme/İzmir, 2008. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	113
Tablo 6.17. (c.1) Yakamoz Apartmanı, İzmir. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	114
Tablo 6.17. (c.2) Yakamoz Apartmanı, İzmir. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	114
Tablo 6.17. (c.3) Yakamoz Apartmanı, İzmir. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	114
Tablo 6.17. (d.1) Örnek köy Zübeyde Hanım Huzurevi, İzmir. https://www.facebook.com/Tar%C4%B1k-Kartal-1513534692216408/	114

1.GİRİŞ

Tarihi gelişim sürecine bakıldığında her dönemde farklı amaç ve biçimlerle var olan seramik, günümüzde sanatçıların kendilerini ifade edebilecekleri eserler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bulunduğu mekân ve çevreye görsel duyum zenginliği sağlamanın yanında, insanların sanat ile tanışmasına vesile olarak kentsel yaşam kalitesine de katkıda bulunan artistik yüzey seramikleri, bu çalışmada, mekân ve çevre ile ilişkisi bakımından ele alınmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Mimari mekânlarda kullanım alanı bulan artistik yüzey seramiklerinin içinde buldukları mekân ve çevre ile etkileşimine neden olan faktörlerin irdelenmesi ve Cumhuriyet Döneminden günümüze, Türkiye’de mimariye uygulanmış örneklerin arşivlenmesiyle gelecekteki araştırmalara kaynak oluşturulması hedeflenmektedir.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Yapılan çalışmada, yüzey seramiklerinin tarihsel süreç içindeki gelişim ve değişimlerine değinilmiş, artistik yüzey seramiklerinin mekan ve çevre ile doğru bir iletişim kurabilmesi için gerekli olan faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

60’lı, 70’li yıllarda artistik yüzey seramiklerinin ilk örneklerini gerçekleştiren öncü sanatçılarımızın mimari yapılara uyguladıkları çalışmalarından bazıları ele alınarak irdelenmiş; çok sayıdaki diğer tüm eserlerin ulaşılabilen bilgi ve görselleri tablolar halinde derlenmiştir. Cumhuriyet dönemi sonrası artistik yüzey seramiği çalışan ve birden fazla çalışması bulunan sanatçıların, varlığı tespit edilebilen

eserlerine ekte yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümü Türkiye ölçeğiyle sınırlandırılmıştır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Yüzey seramiklerinin tarihsel süreç içerisindeki değişim ve gelişmelerinin belirlenmesinde, yurt içinde ve yurt dışında mimari yapılarda yer alan örnek uygulamaların saptanmasında; yerli / yabancı kitaplar, dergiler ve internet kaynaklarından faydalanılmıştır.

Sanat eserinin mekân ve çevreyle ilişkisinin değerlendirilmesinde hangi tür bireysel ve tasarımsal farklılıkların etken olduğu konusunda, temel tasarlama metodları ile ilgili basılmış kaynaklar yol gösterici olmuştur.

Türkiye’de yapılmış olan artistik yüzey seramiklerinin tespiti aşamasında, Türk seramik sanatçılarının çalışmalarının yer aldığı katalog, kitap, tez, makale gibi kaynakların taranmasının yanı sıra birçok sanatçı ile iletişime geçilmiş, yaptıkları yüzey seramikleri hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında oluşturulması planlanan doküman için fotoğraflar yeniden çekilerek ya da kaynaklardan taranarak derlenmiştir.

2. ARTİSTİK YÜZEY SERAMİKLERİ

Hammaddesi kil olan seramik ilkel toplumlardan bugüne, uygarlık tarihinin tüm aşamalarında yaşamın bir parçası olarak kullanılmıştır. İnsan topluluklarının barınaklar inşa etmeleri ile yapı elemanı olarak sırasıyla kerpiç, tuğla, sırlı tuğla ve çini/karo şeklinde kullanılan seramik, zamanla fiziksel fonksiyonunun yanı sıra beğeni ve güç simgesi olarak sanatsal bir fonksiyon da taşımaya başlamıştır.

2.1. Yüzey Seramiklerinin İlk Örnekleri

Toprak, çok eski çağlardan itibaren insanoglunun hayatında var olan bir malzemedir. İnsanın toprak malzemeyi mimaride kullanmaya başlaması tarım devriminden sonra, yerleşik düzene geçiş ve açık alanda barınma gereksinimi ile birlikte Mezopotamya'da (M.Ö. 8000) ve Anadolu'da (M.Ö. 7000) doğmuştur. Bu zamana kadar kulübe-yapılarda sazlar üzerine örtülen postların yerini toprak malzeme almaya başlamış, dal ve kamışlarla yapılmış kulübe duvarlarına killi toprak sıvanmıştır.

Modüler yüzey seramiklerinin ilk örneklerinin ise, M.Ö. 6500 tarihinde, aynı ölçülerin yan yana getirilmesi mantığıyla üretilmiş olan kerpiç tuğlalar olduğu kabul edilmektedir.¹

Zaman içinde, kerpiç birimlerin çabuk aşınmalarının gözlemlenmesiyle birimlerin güneşte kurutulmaktan öte fırınlanmalarının gerektiği anlaşılmış ve böylece tuğla üretimine başlanmıştır. Kerpiç birimlerin özel fırınlarda pişirilmelerinden özümlenen bu uygulamanın en erken M.Ö. 3500 yıllarında ve Mezopotamya yöresinde başladığı kazı buluntularıyla saptanabilmektedir. Böylece tuğlanın yapısal kullanımında ilk örneklerin verildiği Mezopotamya mimarlığının, tuğla birimlerinin biçim ve boyutlarında, yığma yöntemlerindeki gelişmelerde etkin

---

¹ Lerzan ÖZER, *Günümüzde Yapı Seramiğine Yeni Yaklaşımlar*, 2.

bir rolü olmuştur. Ancak yine bu erken dönemde, fırınlama işlemlerinin uzun ve külfetli oluşu, uzun bir süre tuğlanın yalnızca önemli ve görkemli yapılarda, çoğu kez kerpiç duvarlar üstüne ve hatta bu duvarların da yalnız çabuk aşınabilecek kısımlarına kaplanmasını zorunlu kılmıştır. Kolay üretim, istenilen biçime uyum ve benzeri kullanım kolaylıklarının yanı sıra taş ve ahşabın kısıtlı olduğu yörelerde yapıların gerek taşıyıcı duvar, gerek örtü dizgelerinde yararlanılabilmesi, tuğlanın bu çağlardan başlayarak önce kerpiçle birlikte, giderek tek başına çeşitli yörelerde yaygın yapısal kullanımını sürdürmesine neden olmuştur.

Tuğla, X yüzyıla kadar salt yapısal amaçlarla kullanılmış, malzemenin renk ve süsleme olanaklarından yararlanılmamıştır. Buna karşılık, bu süreçte Horasan, Türkistan ve Gazne'de giderek yaygınlaşan tuğla kullanımında, malzemenin yapısal olanaklarının yanı sıra süsleme olanaklarından da yararlanılmaya başlandığı ve önceleri kalın sıva tabakası altına gizlenen bu tür yüzeylerin giderek açık bırakıldıkları izlenmektedir. Tuğlanın yapısal kullanımını sırasında görsel niteliklerinin de fark edilerek hem yapı hem süsleme malzemesi olarak değerlendirilmesine tanıklık edebilecek ilk yapının 907 yılında Buhara'da inşa edilen İsmail Samani Türbesi olduğu da söylenmektedir. Bu yapıda, çıplak tuğla yüzeylere öncelik verilmiş, tuğlalar başka bir malzeme altına gizlenmemiştir. Dolayısıyla, bu dönemde Kuzey Irak ve Semerkant'ta hüküm süren Samanoğulları Devleti'nin tuğla yapı geleneğinin yaratılmasında öncülük ettiği görüşü benimsenmiştir. Benzer bir tuğla kullanımı, 977-978 yılları arasında Semerkant yakınında, Tim'de inşa edilen Arap Ata Türbesi'nde ortaya çıkmaktadır. Yapının ön cephesine uygulanan tuğla örgü türleri, çeşitliliği gelişmiş bir tuğla işçiliğine işaret etmektedir.²

Bu tür uygulamalara verilebilecek bir başka örnek de yapımına M.Ö. 700'lü yıllarda başlanan ve tamamlanması 2000 yıldan uzun süren Çin Seddidir. Binlerce kilometre uzunluktaki meşhur Çin Seddi, kalın iki tuğla duvar arasına toprak ve taş doldurulmak suretiyle meydana getirilmiştir. Çin uygarlığı seramik malzeme

² Ömür BAKIRER, "Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süreklilik ve Değişim", 1241.

teknolojisini kendinden sonraki uygarlıklara ışık tutacak derecede ilerletmesiyle seramik tarihinde önemli bir yer edinmiştir.

Resim 2.1. İsmail Samani Türbesi

Resim 2.2. Çin Seddi

Hindistan ve İran'da tuğla, birçok devrin yegane malzemesi olmuş, bu malzeme ve türleriyle birçok sivil ve dini mimari eser meydana getirilmiştir. Jeolojik koşullarından ötürü özellikle de İran uygarlığında tuğla kullanımının çok büyük bir yeri bulunmaktadır.³ Roma uygarlığının sembolü olan taş, bu uygarlığın son devirlerinde yerini tuğlaya bırakmış ve tuğla ile birçok yapı inşa edilmiştir.

Farklı ölçek ve işlevlerde, çeşitli kültürlerde, çok sayıda yapıda uygulanmasının ardından giderek önemini kaybeden tuğla yüzeylerin örtücü kaplamalar altında gizlenmeye başladığı bu son aşamadan hemen önce ise Selçukluların geleneksel yapı malzemesi olarak Anadolu'ya taşındığı görülmektedir.⁴

M.Ö. 2000-1000 yılları arasında, Mezopotamya ve Antik Mısır'da eş zamanlı olarak ilk porözitesi az sır geliştirilmiştir. M.Ö. 1796 - M.Ö. 1404 yıllarında, Antik Mısır'da saray, tapınak ve firavun mezarlarının duvar dekorasyonunda kullanılmak üzere yüksek rölyefli pişmiş toprak paneller üretildiği; doğal bitki ve hayvan figürlerinin yanı sıra zafer ve esaret sahnelerini anlatıldığı bu panellerde de şeffaf ya

³ Nihat TOYDEMİR, **Seramik Yapı Malzemeleri**, 2.

⁴ Bkz. (4), BAKIRER, 22.

da mavi kalaylı sırların kullanıldığı bilinmektedir. (Brian & Jill AUSTWICK, The Decorated Tile, 10).⁵

Mimaride sırlı tuğla kullanımının en eski örneklerinden birisi de Babil uygarlığında görülmektedir. “M.Ö. 600-500 yıllarında Irak’ın en güzel vahalarından bir tanesi üstünde kurulan Babil kentinin dışında sırlı tuğla üstünde yüksek aslan rölyefleriyle süslü duvarları olan cadde, bir zafer takına benzeyen İştar kapısına ulaşmaktaydı.”⁶ Sarayın en önemli özelliklerinden olan İştar kapısı tamamen pişmiş tuğladan inşa edilmiş ve Marduk ile Adad’ın simgeleri olan ejder ve aslan figürleriyle donatılmıştır.

Resim 2.3. İştar Kapısı

Anadolu’daki ilk sırlı seramik kullanımı ise 10. yüzyılda, örneklerine çok ender rastlanılan Bizans mimarisinde, İstanbul’da gerçekleşirken, Türklerin çini sanatıyla ilk kez buluşması Uygurlar Dönemine rastlamaktadır.⁷

“Avrupa’da Orta Çağ hüküm sürerken, Yakın Doğu’da İşlam dininin (M.S. 622) oluşumu ile birlikte figür azalarak, doğal form ve

⁵ Lerzan ÖZER-YELTAN, **Seramik Malzemenin Şehir Dokusu İçinde Yer Alış Sorunları ve Çözüm Önerileri**, 5-6.

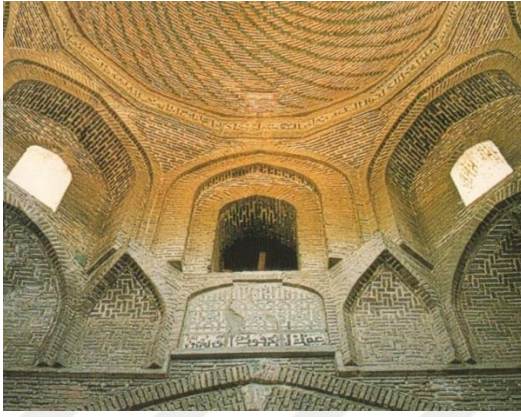
⁶ Funda İNCE, **Tarihsel Süreçte ‘Seramik Karo ve Mimari Kaplama Elemanlarının’ İncelenmesi**, 13.

⁷ Seran KAYSERİLİOĞLU, **Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs Dönemi Kaplama Seramiklerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Günümüz Karo Endüstrisine Yansımaları**, 7.

geometrik desenler kullanılmaya başlanmıştır. M.S. 750 yılından itibaren bölgede hakim olan Emeviler pek çok dekor ve yapım teknikleri geliştirmişler, yeni renkler ve zengin dekorlar kullanmışlardır.”⁸

İslam ülkelerinde gelişen bu seramikler, Arapların İspanya üzerinden Avrupa’ya çıkmaları ile, 9. yüzyılda, başta İspanya ve İtalya olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır.⁹

Resim 2.4. Ulu Camii, Malatya, 1247.

Resim 2.5. Taş Medrese, Akşehir, 1250.

“Anadolu’nun Türkleşmesi sırasında, ki bunun 12. - 13. yüzyıl arasında gerçekleştiği benimsenebilir, bu dönemde Anadolu, bir taraftan İran-Selçuklu kültürünün diğer taraftan da ele geçirilen Hıristiyan kültür merkezlerinin ortamlarının uzantısı konumundadır. Türklerin ele geçirdikleri bu ülke, Hıristiyan merkezleri ile doludur. 12.-13. yüzyılda Konya sarayının Bizans ile, Gürcüler ile Trabzon İmparatorluğu ile küçük Likya Ermeni Devleti ile ve Haçlılar ile olan ilişkileri sürekli bir sanat ürünü ve sanatçı alışverişini sağlamıştır.”¹⁰

1100-1300 yılları arasında İran ve Anadolu’da kullanılan yıldız ve haç biçimli çini levhaların arasında şekil bakımından benzerlikler görülmesi de bunun kanıtı niteliğindedir. Samarra kazılarında stuko süsleme (yalancı mermer) yanında kare şekilli çini levhalar da bulunmuştur. Yeşil ve sarımsı renklerle sırlanmış olan bu çini

⁸ Bkz. (6), ÖZER YELTAN, 9-10.

⁹ Ateş ARCASOY, **Seramik Teknolojisi**, 2.

¹⁰ Doğan KUBAN, **Batıya Göçün Sanatsal Evreleri**, 152.

levhaların yanı sıra ilk defa lüster tekniği olarak bilinen perdahlı çiniler* de kullanılmıştır. Koyu kahverengi, kırmızı, sarı ve turuncu renkte dört renk perdah ile yapılmış olan bu çiniler İslam sanatında büyük çini sanatının ilk örneklerini teşkil etmektedir.¹¹

“Mimarinin en önemli unsurlarından biri olarak gelişen çini sanatının mimaride kullanımına öncülük edenler Büyük Selçuklular olsalar da, çininin asıl büyük ve sürekli gelişimi Anadolu Türk mimarisinde Anadolu Selçuklular döneminde gerçekleşmiştir.”¹²

Bu dönemde yapılan cami, mescit, medrese, türbe ve saraylar büyük ölçüde çinilerle, çini mozaikle ve sırlı tuğlalar ile bezenmişlerdir. Kaplama seramiklerinde süsleme ögesi olarak stilize bitkisel desenler, hayat ağacı, kartal, çift başlı kartal, boğa, aslan, kurt, pars, keçi, at, eşek, geyik, ayı, tavşan, balık gibi hayvanlar ve yazı resimsel olarak kullanılmıştır. Ayrıca şaman kültürünün etkisiyle masalsı canlılara, sifenkslere, grifonlara ve ejderhalara da rastlanmaktadır. İnsan figürlü çiniler de bu dönem kaplama seramiklerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

“Anadolu Selçukluları 13. yüzyılda Moğol istilasıyla dağılıncaya kadar, mimari yüzey süslemelerinde malzeme, biçim, motif ve kompozisyon açısından özgün eserlerin yaratıldığı renkli bir dönem yaşamıştır. Yaşanan bu süreç; Anadolu Türk İslam Sanatı adına kendisinden sonraki Beylikler dönemi, Osmanlı ve günümüz Türkiye Cumhuriyeti mimari seramik olgusuna kaynak teşkil etmiştir.”¹³

Ancak, bu dönemin ardından, Beylikler dönemi olarak adlandırılan ara dönemde, çini kullanımı sönük kalmış, fazla bir farklılık gösterememiştir. Selçuklu devri mozaik çini tekniği ile Osmanlılar'ın renkli sır tekniğinin birleştiği bir geçiş devri yaşanmıştır.¹⁴

* Batı kaynaklarından lüster tekniği olarak bilinmektedir. Çini üzerinde madeni pırıltılar elde etmek için kullanılan bir sır üstü uygulamasıdır.

¹¹ Şerare YETKİN, *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi*, 13.

¹² Bkz. (6), KAYSERİLİOĞLU, 8.

¹³ Şeref DOĞAN, *Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisinde Kullanılan Seramik Yüzey Kaplamalarının Araştırılması, Günümüz Mimarisinde Yorum ve Uygulamaları*, 11-12.

¹⁴ Bkz. (8), YETKİN, 13.

Selçuklu ve Beylikler döneminde kültür ve sanatın merkezi olan Konya, Osmanlı devletinin kurulmasıyla değerini kaybetmiş, yeni merkez İznik olmuştur. Bizanslılar zamanında da bir seramik merkezi olan İznik, Osmanlı imparatorluğunun en önemli çini merkezi olarak 14. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar üstünlüğünü muhafaza etmiştir. İznik'teki teknik üstünlüğe erişememekle beraber, Kütahya da 15. yüzyıldan itibaren bir çini ve seramik merkezi olarak varlık göstermeye başlamıştır.¹⁵

Selçuklu çini sanatının mozaik çini tekniği, yeni renk ve motiflerle zenginleşerek Osmanlı çini sanatında da devam etmiştir. Sıcak bir sarı, yeşil, beyaz ve mor renk çiniler arasına katılmıştır. Genellikle kullanılan geometrik, yıldız, çokgen, bitkisel, yazılı, figürlü, nesneli, sembolik bezemelerin yerine klasik motiflerin kullanımı yaygınlık kazanmıştır.¹⁶

Resim 2.6. Rüstem Paşa Camii, İstanbul, 1561.

Resim 2.7. Sultanahmet Camii, 1617.

“Yaklaşık elli yıllık bir süreçte art arda inşa edilen Rüstempaşa Camii ve Sultanahmet Camii, Osmanlı mimari yapılarından, iç mekanda çini kullanımının en yoğun şekilde gerçekleştiği eserler olmuştur. 1609-1616 yılları arasında yapımı gerçekleştirilen Sultanahmet Camii, Osmanlı çiniciliğinin en kaliteli işlerinin kullanıldığı son yapı olmuştur.”¹⁷

¹⁵ Bkz. (8), YETKİN, 201.

¹⁶ S.N. GÜL-İ. ÖZKEÇECİ –H. ALACALI, “Çağdaş Mimari Yapılarda Seramik Panolar ve Yıldız Teknik Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi Uygulaması”, 73.

¹⁷ Bkz. (6), KAYSERİLİOĞLU, 59.

Osmanlı devletindeki gerilemeye paralel olarak geleneksel seramik üretimi de bundan payını almış, çeşitli kültürlerce, asırlar boyu çok değerli seramik eserler üretilmiş olan topraklarımızda, seramiğin cumhuriyet dönemi öncesinde yozlaşmaya başladığı görülmüştür. Seramik sanatının Ortaçağ'da çizmiş olduğu bu tablo, yöresel farklılıklar dışında, bir yönelim ve gelişim göstermeden, (1769 ve 1829 yılları arasındaki dönemi kapsadığı kabul edilen) Endüstri Devrimine kadar sürmüştür.

2.2. Endüstri Devriminden Günümüze Yüzey Seramikleri

18. yüzyılda, İngiltere'de başlayan endüstri devrimi emeğin verimliliğini olağanüstü arttırıp, seri üretime geçişe imkân veren insanlık tarihinin en büyük dönüşümlerinden birisi olarak kabul edilmektedir.

Fabrikaların doğuşuyla birlikte yaygınlaşan seri üretim, her alanda olduğu gibi, seramik üretiminde de değişikliklere neden olmuş, önceleri el ile üretilen tuğla, karo ve künkler makinalar ile üretilmeye başlamıştır. Kapitalizmle birlikte ortaya çıkan ürün metalaşması sanat ürünlerinin tüketilebilir bir nesne haline gelmesine sebep olmuş, yapılan el işleri, seri üretimde makinelerle tekrarlanırken ürünlerde önemli ölçüde bozulmalar görülmüştür. Estetik değerlerdeki düşüşten rahatsızlık duyan bazı sanatçılar bu duruma tepki göstermiştir. Endüstri devrimini insanlığın kendine getirdiği en büyük felaket olarak gören Morris ve arkadaşları, 19. yüzyılın sonlarında 'Arts and Crafts Movement' akımını başlatmıştır. Yok olma tehlikesi geçiren geleneksel sanatlara yeni kaynaklar yaratmak amacıyla başlatılan akım, endüstriyel gelişme içerisinde seramiğin kendine yeni pazarlar bulmasına neden olmuştur.

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın başında Avrupa ve Amerika'da etkili olan bir diğer akım da Art Nouveau'dur. Art Nouveau'da tasarımın amacı, sadece süsleme ya da yapı değil, yaşanan çevrenin yeniden tasarlanmasıdır. Çoğu zaman sorunları ele alış ve malzeme kullanımında Arts and Crafts ile ilişkilendirilmesine karşın, sorunların çözüm yaklaşımları olarak Morris'ten daha etkili düşünceler üretilmiş ve

bu üretimler ile 20. yüzyıl tasarımında modern hareketin düşünce alt yapısını oluşturmuştur.¹⁸ Bu akımda dikkati çeken en önemli gelişmeler mimarlık alanında yaşanmıştır.

Resim2.8. Casa Batlló, Antoni Gaudí (1904-06)

Art Nouveau akımının öncü isimlerinden olan İspanyol mimar Antoni Gaudí'nin, Katalonya'nın Esplugues de Llobregat beldesinde bulunan Pujol i Bausis fabrikasının atıklarından temin ettiği sırlı seramik parçalarıyla cephelerine düzenlemeler yaptığı binalar Barcelona ve Katalonya'nın en ünlü eserleri olarak anılmaktadır.¹⁹

Rönesans sonrası natüralist yönelimlerle doğanın dikkatli bir şekilde ele alınışı, değişen çağ ve onun getirdiği yeniliklerin modern sanat akımlarıyla etkileşimi seramiğe olan ilginin artmasına sebep olmuştur. Sanat okullarının, akademilerin de açılmasıyla "Picasso, Matisse, Miro, Henry Moore gibi farklı sanat dallarından ünlü isimler, seramik malzemeyi geleneksel kullanım olgusu dışında, ifadeci niyetlerle

¹⁸ B. Burak KAPTAN, 20. Yüzyıldaki Toplumsal Değişmeler Paralelinde İç Mekan Tasarımı Eğitiminin Gelişimi,

¹⁹ On Diseno, 364,105.

soyutlayarak kullanmışlardır.”²⁰ Bu girişimin Çağdaş Seramiğin anlatım dili yönünden hala yaşamakta olan sürecini başlattığını söylemek mümkündür.

Resim 2.9. Henry Moore, Seramik Pano, Rotterdam Merkez Binası, 1955.

Resim 2.10. Joan Miro ve Josep Llorens Artigas'ın cephe kaplaması, UNESCO Binası, 1958.

Henry Moore'un 1955 yılında, mimar J.W. Boks'un isteğiyle Hollanda'nın Rotterdam kentinde bulunan bir bina için yapmış olduğu çalışma ²¹ (Bkz. Resim 2.9.) ve Katalan ressam - heykeltıraş Joan Miro'nun 1958 yılında, seramikçi Josep Llorens Artigas ile Unesco Binası için yapmış oldukları yüzey çalışması (Bkz. Resim 2.10.) sanat kaygısı güdülen ilk artistik yüzey seramikleri örneklerini oluşturmaktadır.

Katalan seramikçiler Josep Serra Abella ve Josep Llorens Artigas gibi İspanya'daki seramik dilinin yenilenmesine ve seramiğin sanatsal ifade için

²⁰ Mustafa AĞATEKİN, *Cumhuriyet Sonrası Türk Seramik Sanatının Gelişimi ve Anlatım Dili Yönünden Değerlendirilmesi*, 29.

²¹ Dominique SEGURADO, *Wall Pieces*, 14.

kullanılmasına öncülük eden bir diğer isim de Antoni Cumella'dır. 1920 yılında, henüz yedi yaşındayken, çömlekçi olan üvey babası sayesinde seramikle tanışan sanatçının heykel ve mimari çalışmalarında dokular, tuğlalar, oval-küresel şekiller, renk geçişleri, otantik ve temiz bir üretim dikkati çekmektedir.

Resim 2.11. Novartis Merkez Ofisleri, Antoni Cumella, Barselona, 1972.

1950'li yıllarda, Amerika ve birçok Avrupa ülkesinde, yapılacak mimari kompleksin bütçesinin % 1'inin sanata ayrılması zorunluluğu mimar ve şehir planlamacılarının tercihlerinde rol oynamış, artistik karo ve panoların sayılarının artmasına sebep olmuştur. Sanatçı-zanaatçıların ya da birkaç kişilik stüdyo seramikçilerinin yaptıkları bu ısmarlama çalışmalar, uygulanacakları mekan ve şartlara göre hazırlanmış ve yapan sanatçının ya da stüdyonun imzasını taşımıştır.

Disiplinlerarası işbirliğine dayalı bu anlayışa en doğru örneklerden biri de; seramikçi Antoni Cumella'nın, endüstri mühendisliği okuyan ancak babasının ölümünün ardından kendisini seramiğe ve aile atölyelerine adayan oğlu Toni Cumelladır.²² Sanatçı, çağdaş mimarinin önemli projelerinde Josep Maria Botey, Cristian Cirici, Oscar Tusquets, Enric Miralles, Jaume Bach, Enric Soria, Patxi Mangado, Enric Ruiz-Geli, Alejandro Zaera, Norman Foster, David Chipperfield ve

²² https://ca.wikipedia.org/wiki/Antoni_Cumella_i_Serret

Renzo Piano gibi mimarlarla çalışarak birçoğu İspanya’da bulunan büyük çaplı seramik yüzey kaplamalarına imza atmıştır.²³

Resim 2.12. Santa Caterina Market, Barcelona, 2004. MANSFIELD, Janet

Barcelona’nın en eski marketlerinden biri olan, adını aldığı, eski Gotik tarzdaki Santa Caterina manastırının yıkıntıları üzerine inşa edilen ‘Santa Caterina Market’, artistik yüzey seramiklerinin güzel örneklerinden birisidir. Mimar Enric Miralles ve Benedetta Tagliabue’in seramikçi Toni Cumella ile işbirliği içinde tasarladığı yapı 2004 yılında yenilenmiştir. Beton, metal ve ahşabın bir arada kullanılmasıyla oluşturulmuş yapının dalgalı çatısı çok renkli seramikler ile kaplanmıştır.²⁴

Resim 2.13. İspanyol Pavyonu, Aichi, Japonya, 2005.

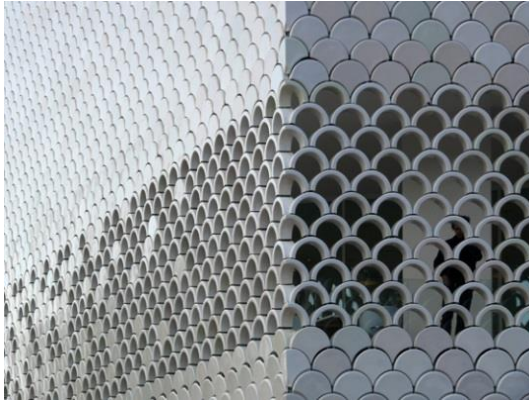
²³ On Diseno, 364, 102.

²⁴ Janet MANSFIELD, *Ceramics in the Environment*, 108.

2005 yılında Japonya'da Uluslararası Aichi Sergisinde İspanya'yı temsil eden pavyonun tasarımı sırasında İspanya'nın tarihi mirasına bağlı kalınmaya çalışılmış, İspanyol mimarisinde çok yaygın olarak kullanılan kafes elemanları yeniden yorumlanmıştır. 14 farklı kalıpla, Atölye Cumella'da üretilen 15.000 adet altıgen seramik birimin tekrarıyla oluşturulan binanın modüler kaplamalarında, İspanyol kültürünün şarap, gül, kan (boğa güreşleri), güneş, kum gibi ayırt edici birçok unsurunun kodlandığı altı renk kullanılmıştır.

Villa Nurbs'ün balık pulu şeklindeki yüzey kaplamaları, İspanya Santander'deki Botin Vakfı binasının çevresine kaplanan 280.000 parçalık dairesel şekilli seramikler, Gracia'nın Lliure Tiyatrosu için tasarlanan 'Pluja de Sang'ın gözyaşları' (kan yağmuru) adlı çalışma, Joan Fontcuberta tarafından tasarlanan 4000 parça mozaikten oluşan 'El mundo nace en cada beso' (Dünya her öpücükte doğar) adlı duvar panosu, mimar Marti Guixe tarafından tasarlanan 'Estralla Dam' ve daha birçok örnek de yüzyıldan daha eski olan 'Atölye Cumella' da üretilen önemli işbirliği örneklerindedir.²⁵

Resim 2.14. Botin Vakfı, Santander, İspanya

Resim 2.15. Villa Nurbs, İspanya (Detay), 2009.

Sanatçıların endüstriyel alanda görülen gelişmelerin sağladığı olanaklarla tasarım alanındaki bakış açılarını birleştirdiği, işbirliğine dayalı, mekana, mekanın işlevine ve çevreyle uyumuna öncelik verdiği bu örneklerin sayısı arttırılabilir.

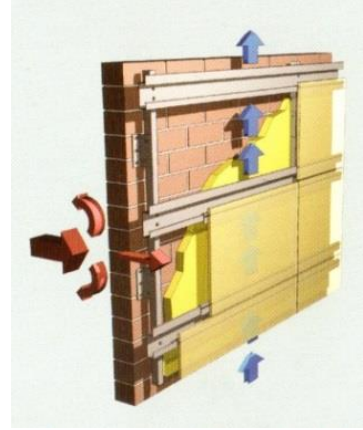
²⁵ On Diseno, 364, 102.

Teknolojinin gelişmesiyle ve artan rekabetle, özellikle son 10 yılda pek çok yenilik yaşanmıştır. Seramik üreticileri belli başlı formlara sahip seramik birimler üzerine desen alternatifleri denemekten ziyade, ‘minimalist’ yaklaşımın da etkisiyle, daha yalın desenli ya da desensiz tasarımlara yönelmişlerdir. Seramik karoların yüzeyleri, 3D şekil ve desen ile modellenebilme ve istenilen renkle renklendirilebilme imkânı bulmuştur. Dijital baskı teknolojileri geliştirilmiş, kalite ve performanstan ödün vermeden ağırlık azaltılmış, çok büyük boyutlarda karolar (3x1 metreye kadar) üretme olanakları sağlanmıştır. Kendi kendini temizleyen ve antibakteriyel özellikleri olan daha dirençli nano kaplamalar üretilmeye başlanmıştır.

Bunların yanı sıra yeni teknoloji seramik karoların kullanımında çevre faktörü büyük önem taşımaktadır. Vida ile montelenmiş metal kelepçelere hava boşluğu bırakılarak takılan seramik karolar, ısı ve su yalıtımı yaparak enerji tasarrufu sağlamasıyla sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.²⁶

Resim 2.16. Hidrolik kesicinin kullanıldığı seramik örneği. Janet MANSFIELD.

Resim 2.17. Havalı cephelerin avantajı Janet MANSFIELD.

Endüstride yaşanan bu gelişmelerle birlikte sanat alanında ve seramik endüstrisinde üretilen seramik yüzey çalışmaları nitelik ve nicelik değerlerine günden güne yenilerini eklemeye devam etmektedir.

²⁶ Bkz. (14), MANSFIELD, 34,58.

3. ARTİSTİK YÜZEY SERAMİKLERİNİN MEKAN VE ÇEVRE İLE İLİŞKİSİ

Çalışmanın bu bölümü, canlıların yaşamları boyunca karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları çevre ve mekanın tanımları ile başlamaktadır. Ardından tasarımın algılanmasına etki eden faktörler açıklanmakta, artistik yüzey seramiklerinin toplumsal ve fiziksel açıdan mekan-çevre ile ilişkilerine değinilmektedir.

Çevre, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde “1- Bir şeyin yakını, dolay, etraf, 2- Kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam”²⁷ olarak tanımlanmaktadır.

Çevre sözcüğünün karşılığı olarak verilen muhit, etraf, dolay, sözcüklerinin içerdiği ortak ve benzer anlamlar çevrelemek, sarmak, kuşatmak olmasına rağmen, çevrenin tek özelliği yalnızca bir nesneyi, bir yeri sarmak çevrelemek olarak düşünülmemelidir. Çevreyi bir organizmanın yaşam ve gelişimini etkileyen tüm dış koşul ve faktörler toplamı olarak anlamak gerekmektedir. Çevre, yaşayan varlığın duyarlı olduğu ve tepkide bulunabildiği tüm nesnelere, koşullardan, güçlerden ve ayrıca uyarıcılardan oluşmaktadır.²⁸

Bir başka deyişle çevre, yaşadığımız yeri, mekanı oluşturan, ona biçim ve nitelik kazandıran nesne ve unsurların bütünüdür. Bu nesne ve unsurların her birinin kendi özelliklerine, birbirleriyle veya bütünüle olan ilişkilerine göre bütüne olumlu ya da olumsuz katkıları bulunmaktadır. Diğer bir açıdan bakacak olursak, bütünüün yani çevrenin de içinde bulundurduğu biçim ve nesnelere olumlu ya da olumsuz etkileri olmaktadır.

²⁷http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58c6695c65f410.47125762

²⁸ Refa EMRALİ, **İç Mekanda Mekan Problemleriyle Birlikte Yeni Plastik Arayışlar**, 3.

Fiziksel çevrenin içinden gereksinim duyulan işlevleri karşılaması için belirlenen bir bölümün, sınırlanması ya da düzenlenmesiyle oluşturulan mekan ise; “yerde, yeraltında ve yer üstünde doğal olarak oluşmuş ya da insanlarca oluşturulmuş, içinden yararlanılabilen boşluklar”²⁹ olarak açıklanmaktadır.

Mimar Doğan Hasol’un Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü’nde “insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk”³⁰ olarak ifade ettiği ‘mimari mekân’, başka bir kaynakta ‘insanın fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinmelerini karşılayan bir uzay parçası’³¹ diye tanımlanmaktadır.

20. yy. mimarlık kuramcısı İtalyan Bruno Zevi ise, mimariyi ‘mekan sanatı’ olarak tanımladığında sadece mekansal biçimi öngörmekle kalmayıp bütünün mekansal etkisini düşünmekte ve bu etkinin yüzeylerin düzenlenmesi, aydınlatma ve hatta sembolik motiflerle belirlendiğini söylemekteydi. (Zevi, B., *Apprendre a Voir L'architecture*, Les Editions de Minuit, 1959.).³²

Doğa bilimleri, sosyal bilimler, mimarlık ve sanat alanları içerisinde geçen mekân kavramları birbirlerine referans olmalarına karşın, bu disiplinlerin mekân tanımlarının birbirlerinin yerini tutmadığı, ihtiyaçlarına göre çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bu çalışmada da mekan kavramı, sanat alanındaki yeri ve artistik yüzey seramikleri ile ilişkisi bakımından ele alınmaktadır.

Bu farklılıkların bir araya getirilmesi sayesinde birçok bileşenden oluşan mekan ve çevrenin sanat objesi ile doğru bir etkileşim kurması mümkün olacaktır. Yurt dışında örneklerine şahit olduğumuz türden, farklı disiplinlerden kişilerin bir araya gelerek oluşturdukları çalışmaların ülkemizde de yaygınlaşması; mimar, kent planlamacıları, peyzaj mimarların ve sanatçıların bir araya gelerek sanatsal ve

²⁹ İ. Hulusi GÜNGÖR, *Görsel Sanatlar ve Mimarlık İçin Temel Tasar*, 219.

³⁰ G. Rana AYDIN, *Sanat Objesinin Tasarımlanmış Çevre İle İlişkisi*, 28.

³¹ Schulz NORBERG, “Kentsel Mekânda Kalite Kavramı”, 132.

³² İlhan ALTAN, “Mimarlıkta Mekan Kavramı”, 77.

bireysel ihtiyaçların bir arada karşılanacağı, çevreye karşı sorumlu mekanların oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Resim 3.1. Hundertwasser Evi, Viyana/Avusturya

Dünyanın en ilginç evleri listesinde yer alan ve Avusturya Viyana’da bulunan Hundertwasser Evi, mimar-sanat iş birliği ile doğmuş güzel bir örnektir. Mimar Joseph Krawina tarafından planlanmış ve Avusturyalı sanat Friedensreich Hundertwasser tarafından 1983-1986 yılları arasında hayata geçirilmiş olan rengârenk bina teraslarında bulunan bitki ve ağaçlarla doğa tutkunlarına hitap etmektedir.

Bu tür mimari yapıların inşa edildiği çevreyi güzelleştirmesinin yanında, insanların sanat ile tanışmasını, bütünleşmesini sağladığı ve mekânı anlamlandırdığı da göz ardı edilmemelidir. Kent mekânlarındaki kültürün gelişip, toplumla iletişimin daha güçlü ve başarılı olduğu mekânların oluşturulmasına olanak sağlayan sanat çalışmaları, buldukları mekân ve çevrenin en önemli imgeleri olmaktadır.

Mimar G. Rana Aydın’ın da konu ile ilgili yorumu bunu destekler niteliktedir:

“Yolların, kavşakların, meydanların kesişimlerinde ayrıksı öge olarak öne çıkan özellikler, yolun, kavşağın ya da meydanın biçimsel özelliklerinin yanı sıra içinde barındırdığı sanat nesnelidir. Bir heykelin, bir duvarı kaplayan panonun adıyla ya da onu hayata geçiren sanatçının adı ile tanımlanan yol, kavşak ve meydanlar her zaman kent yaşantısının parçalarıdır. Sözü edilen sanat nesnelерinin içinde bulunduğu mekanlar ile nasıl bir ilişki içinde olduğu sorgulanabilir. Mekana olumlu ya da olumsuz etkileri tartışılabilir ancak o mekana ayrıksı özellik kattığı tartışılmaz.”³³

Sanat eserleri, özgün belirleyici özellikleri ile alanda gerçekleşen etkinlikler, elde edilen deneyimler ya da algılarla birlikte mekana ve kente ilişkin bireysel ve/veya toplumsal imgeler oluşturmaktadır. Bu, belli bir mesafeden ve pek çok açıdan algılanabilen ‘işaret’ tir. Bu tür belirleyiciler gözlemcinin kentsel mekanı okuması ve anlamasında, böylece hatırlanabilir bir kentsel mekan oluşumunda önem taşımaktadır.³⁴

Bu noktada İspanya Barselona’da Gaudi akımını yaratmış olan mimar Antoni Gaudi’nin çalışmalarını hatırlamak yerinde olacaktır. Cephelere gömülmüş çok renkli seramik yüzeyler ve seramik-mozaik yer kaplamalarının kullanıldığı evler, parklar, kiliseler, müzeler Barselona’nın simgesi haline gelerek, ülkeye gösterilen turistik ilgide pay sahibi olmaktadır.

Resim 3.2. Park Güell, Antoni Gaudi, Barselona/İspanya

³³ Bkz. (18), AYDIN, 38.

³⁴ Bkz. (20), ÖZTÜRK KURTASLAN, 195.

Resim 3.3. Fabrika Solimene, Paolo Soleri, 1955.

Akdeniz kültürüne ait motif ve figürlerin alanın önemli ustaları tarafından bugün dahi elle yapıldığı aile şirketi, Solimene Seramik Fabrikası ürettiği işler kadar mimari yapısı ile de dikkati çekmekte, dünyanın dört bir yanından gelen turistlerin ilgi odağı olmaktadır. Mimar Paolo Soleri tarafından İtalya’da, 1954 yılında yapılan, yukarıya doğru genişleyen, silindirik eğimlerin kullanıldığı binanın dış yüzeylerinde seramik kaplamalar kullanılmıştır.

Resim 3.4. Liling Ceramic Müzesi

Benzer bir örnek de 2015 yılında yapımı tamamlanan Liling Ceramic Kompleksidir. Çin’in seramik üretimiyle tanınan Liling kentinde, dev vazolara benzeyen heykelsi yapıların yuvarlak bir planda konumlandırılmasıyla ortaya çıkan

210.000 m²'lik kompleks de, yer aldığı bölgenin tarihi ve kültürel mirasını betimleyen birer sembol olarak karşımıza çıkmaktadır. Seramik müzesi, üretim sürecini gösteren endüstriyel alanlar ve bir otelin yer aldığı kompleksin mimari yapıları mekânın işleviyle uyum sergilemektedir.

Birden çok önemli mekânı bulunan yapı gruplarında bu mekanlardan her biri kendi gereksinimlerine uygun bir biçim ve kitle oluştururken, aralarında da karakter uyumu sağlanmalıdır. Keza her bir mekân kabuğu ile dışarıya yansırken kendi kimliğini gösterebilmeli, belli etmelidir.³⁵

İyi düzenlenmiş bir yapı iç mekânı dışarıya yansıtabilmeli, binanın dışından içini hatasız tahmin etmemize olanak sağlamalıdır.

Ayrıca bir bina var olan binaların arasına yerleştirilmek zorunda olduğunda mimarın sorunlarından biri de bunu daha eski binalarla başarılı bir biçimde bağdaştırmak olmalıdır. Yani kendi binası dışında, diğer binalarca sarılmış olduğu mekanları da kendisini olduğu kadar düşünmek zorundadır. Burada düşünülmesi gereken sadece havalandırma, gün ışığı, aydınlatma sorunları değil, aynı zamanda estetik kaygı olmalıdır.³⁶

“Son zamanlarda böyle birçok önemli ve farklı mekanın bir çatı altında birleştirildiği yapılar yapılmaya başlanmıştır. Nasıl ki savaşta kamuflaj yapılan bazı askeri yapılar, depolar, toplar, tanklar bir file altına alınırsa, yeni yapılan bazı yapılar da acaba alışveriş merkezi midir, kültür merkezi midir vb. bilinmemektedir. Her türlü meyva; rengi, tadı, kokusu ve biçimi ile nasıl ayrı ayrı ise, yapıların da işlevlerine uyan biçimleri ile kendilerini belli etmelerinde yarar vardır. Karşımıza gelen bir bina için acaba otel midir diye düşünürken İşhanı çıkınca şaşırırız. Yapıların bir dili olmalı ve kendini anlatabilmelidir.”³⁷

³⁵ Bkz. (18), GÜNGÖR, 225.

³⁶ Bkz. (18), ALTAN, 82.

³⁷ Bkz. (18), GÜNGÖR, 224, 225.

İ. Hulusi Güngör'ün 'Görsel Sanatlar ve Mimarlık İçin Temel Tasar' adlı kitabında konu ile ilgili verdiği örnek (bkz. resim 3.5.) ve yaptığı yorum dikkate değerdir:

“Bu tür yapılar fuarlarda sergi binası olarak yapılabilir. Tek başına ilgi çekebilen bir görüntüye sahip olmasına rağmen her yapı grubu böyle bir zarfın içine sokulursa, böyle bir şehrin yapay bir dinazorumsu yapılar müzesine benzeme tehlikesi vardır.”³⁸

Resim 3.5. Graz Art Museum / Avusturya

Mimari bina ya da binaya uygulanan sanatsal çalışma yerleştirildiği mekanın işlevine, biçimsel özelliklerine, yapısal malzemelerine veya diğer mimari etkilerine uyum sağlamalı, yapıt ile mekan-çevre arasında bütünlük oluşturulmalıdır.

Sanat yapıtının algılanmasında fiziksel ve biçimsel çevrenin önemini vurgulayan Fransız sanatçı Daniel Buren de; “Müzedede gözler önünde apaçık olan eser sokakta göze görünmez, daha doğrusu, bir yanıla kendi değerleri arasından sıyrılırken diğer yanıla ötekilerden ayırt edilemez.”(Buren, 2000:137)³⁹ cümlesiyle diğer bir önemli konuya dikkati çekmektedir. Mimariye uygulanacak artistik yüzey seramiklerinin iç veya dış mekânda yer alacak olması bazı farklılıkları beraberinde getirmekte, yer seçimi yapılırken, mekân özelliklerinin detaylı olarak analizini zorunlu kılmaktadır.

³⁸ A.g.k., 225.

³⁹ Mehtap MORKOÇ, *Sanat Nesnesi ve Mekân İlişkisi Üzerine Uygulamalar*, s. 8.

“İç mekânın aksine, dış mekân daha geniş ve biçim olarak da daha serbesttir. Yatay ölçüler düşey ölçülere kıyasla çok büyüktür. Dış mekânda kuruluş daha az geometrik ve daha az emredici, bağlantıları daha az hassas, biçimler daha az düzgündür. Bir odada katlanılmaz olarak nitelenen plandaki bir düzensizlik dış mekân ölçeğinde katlanılabilir ve dahası istenir duruma gelebilmektedir.”⁴⁰

İç mekân düzenlemeleri kullanıcının ihtiyaç ve isteklerine göre daha esnek davranılabilmesine izin verirken, dış mekânın tüm çevreyle ilişkisini dikkate almayı gerektirmektedir. İ. Hulusi Güngör, mekânı düzenlerken dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde maddelemektedir:

- “-Mekan, işlevine uygun bir karaktere sahip olmalıdır.
- Mekan özgün bir bünyeye sahip olmalı ve verilmek istenen mesaj, ana fikir kullanıcı ve ziyaretçilerce anlaşılabilir.
- Mekanın ölçüsü içinde yapılacak eyleme, kullanıcının ve içerideki donatıların ölçülerine uygun olmalıdır. Aşırı büyük mekanlar korkutucu etki yaptığı gibi aşırı küçük mekanlar sıkıcı etki yapar.
- Mekanlar fizyolojik koşullara uygun donatılara sahip olmalıdır. Baktığı yön iyi seçilmiş olmalı su, ısı ve ses yalıtımı başarılı olmalı, havalandırma ve aydınlatma tesisatı iyi düzenlenmiş olmalıdır.
- Malzeme, doku ve renk seçimi içerideki yaşantının gerektirdiği ruhsal hale uygun olmalıdır.
- Diğer mekanlarla bağlantıları uyum içinde olmalıdır.
- Mekan olumsuz etkilerin oluşmasına neden olmamalıdır.”⁴¹

Binanın ve duvar yüzeyinin malzeme özellikleri, çevresel renk özellikleri, doğal veya yapay ışıklandırılma seviyesi, ölçüsü göz önünde tutulması gereken ve tasarımı doğrudan etkileyecek kriterler olarak değerlendirilmektedir.

Güngör’ün binalar için sıralamış olduğu bu maddeler, binaların yüzeyine monte edilmiş olan artistik yüzey seramikleri için de geçerli olduğundan, bu çalışmada; ‘tasarımın algılanmasına etki eden faktörler’, ‘artistik yüzey seramiklerinin toplumsal açıdan mekan-çevre ile ilişkisi’ ve ‘artistik yüzey

⁴⁰ Mehmet TUNBIŞ, “Dış Mekan Düzenlemeleri ve Bu Düzenlemelerde Zamanın Etkisinin Belirlenmesi”, 4.

⁴¹ Bkz. (18), GÜNGÖR, 226.

seramiklerinin fiziksel açıdan mekan-çevre ile ilişkisi' başlıkları altında tek tek ele alınacaktır.

3.1. Tasarımın Algılanmasına Etki Eden Faktörler

Mimari mekân, insanın fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinmelerini karşılayan bir uzay parçası olarak tanımlanmaktaydı. Yani içinde bulunduğumuz çevre, yalnızca insanların barındıkları yapılardan ibaret olmayıp, aynı zamanda toplu yaşam sonucu ortaya çıkan, kişisel ya da toplumsal gereksinimlerin ve eylemlerin gerçekleştirildiği yapılardan oluşmaktadır. Bu yapıların insanlar üzerinde oluşturduğu fiziksel ve ruhsal etkilerin olumlu ya da olumsuz olmasının sebebi mekânların nasıl tasarladığı, nasıl kullanıldığı ve nasıl algılandığıyla ilgilidir.

“1960’larda mimar Kevin Lynch’in, çevre algısına ve çevresel imajlara ilişkin bilgi edinerek daha yaşanılır kentler oluşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla yaptığı çalışmalar ve geliştirdiği kuramsal çerçeve, insanın yaşam çerçevesini nasıl algıladığını ve çevresel imajların biçimlenmesini açıklamaya çalışan ilk önemli yaklaşım olarak kabul edilmektedir.”⁴²

Günümüzde de benzer çalışmalar psikoloji, mimarlık-planlama, coğrafya, edebiyat-sanat gibi farklı dallarda çalışılmaya devam etmektedir.

Algı faktörünün sanat objesi ve mekan-çevre ilişkisinde kapladığı yeri anlayabilmek, mimarideki sanat eserlerini sanatçının ve mimarın algılanmasını istediği hale getirebilmek için algı kavramına ve algıya etki eden faktörlere değinmek yerinde olacaktır.

“En kısa ifadesiyle algı, bir var olanın varlığının farkına varılabilmesi demektir.”⁴³ Algılama, beş duyu ile elde edilen her türlü bilginin beynimizde şekillenmesi ve görünüm kazanması olarak tanımlanmaktadır. Algılama, durumun

⁴² Melek GÖREGENLİ, *Çevre Psikolojisi İnsan Mekan İlişkileri*, 18.

⁴³ M. Sıtkı ERİNÇ, *Sanat Psikolojisine Giriş*, 48.

gerçek olarak kaydedilmesi değil, yorumlanarak kaydedilmesidir.⁴⁴ “Algının sonunda oluşan ‘zihinsel betimlemeler’ (Kant buna ‘teslimiyet’ demektedir) bir değerlendirme ve yorum ile anlam kazanmaktadır.”⁴⁵

Yapılan araştırmalar, algılamada en büyük payın % 70 oranı ile görme, ardından % 25 oranı ile dokunma ve % 5 oranı ile de işitme ve koku alma duyusunun etkin olduğunu göstermektedir.⁴⁶

Algılamada en önemli faktör duyu organları ve duyular olmasına karşın, her insanın duyu organlarının farklı farklı iş gördüğü, bazen bir duyu organının diğerine göre daha duyarlı ya da daha az duyarlı olabileceği unutulmamalıdır. Bu yapısal faktörler algılamada farklılıkları ortaya çıkarmakta, her insanın kendine özgü bir algıda bulunmasına neden olmaktadır. Ayrıca, her insanın daha önceden edindiği bilgiler, kazandığı değerler ve inançlarının oluşturduğu alt yapı da hem algılama yetisinde, hem de algılananların yorumlanmasında etkili olan bir diğer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Algıya sanat açısından bakacak olursak, algı alanı, sanat olgusunun iki öznesi olan sanatçı ve izleyici için en gerekli ortamdır. Sanat objesiyle ilişkiye girmesi beklenen veya istenen bireyin algılama biçimine göre sanat objesiyle ilişkiye girme biçimi de değişmektedir. Algılamayı etkileyen faktörler, sanat objesinin mekan içinde ve mekanın sanat objesiyle algılanabilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

“Konuya ister bireysel, ister toplumsal psikoloji açısından bakalım, ister sanatçı, ister alıcı açısından bakalım sanatın ilk sorunsalının algı olduğunu söyleyebiliriz. İnsanoğlunun duyguları, örneğin heyecanları, kendiliğinden harekete geçmezler ve bir devinim gösteremezler. Bunların aktif tutulabilmesi iç ve dış uyarıcılara ve bunların algılanmasına bağlıdır. Sanatın ve sanat eserlerinin varlık nedeni de budur ve insanlarda heyecan yaratma, yaratabilmedir.”⁴⁷

⁴⁴ Bkz. (18), AYDIN, 43.

⁴⁵ Jale ERZEN, *Çevre Estetiği*, 23

⁴⁶ Bkz. (18), ALTAN, 77.

⁴⁷ Bkz. (25), ERİNÇ, 58.

Sıtkı M. Erinç'in yukarıdaki yorumundan da anlaşılacağı üzere, algılama beyin ile ilgili bir işlem olmasına rağmen, çevre koşullarından, psikolojik ve sosyolojik durumlardan da etkilenmektedir.

Topluma hitap eden mekânlarda güzeli oluşturmak için tüm bu eklentiler hesaba katılmalı, o çevrenin kullanıcıları, işlevi ve insan ile ne tür bir ilişki içinde olduğu düşünülmelidir. Bu sayede algılama yetisi de, algılanan alanın olanaklarıyla doğru orantılı olarak geliştirilebilme imkânı bulabilecektir. Gelişen algılama yetisi ise kentsel mekânlara duyum zenginliği katacaktır.

Kültürel bir varlık olan insan bütün algıladıklarını anlamlara ve değerlere dönüştürerek, tarih ve öyküler oluşturacak ve böylelikle toplumun sosyo-kültürel yapısına katkıda bulunacaktır.⁴⁸

3.1.1. Temel Tasarımın İlkeleri

“Algılama her ne kadar kültürel, sosyal, çevresel ve kişinin eğitimi gibi etkenlerle kişiden kişiye farklılıklar gösterse de, bir tasarımın büyük çoğunluk tarafından benzer biçimde algılandığı da doğru bir hipotez olarak kabul edilmek zorundadır.”⁴⁹

Bu doğrultuda, görsel sanatlarda anlamın ve işlevin ifade değeri kazanmalarını sağlayan temel tasarım öğelerinin, belirli ilkeler doğrultusunda bir araya getirilmesiyle yapılan organizasyonların kullanıcılar üzerinde yarattığı algı etkisini göz ardı etmemek gerekmektedir.

Estetik oluşumlara kaynaklık eden sanat öğelerinin birliklerini ve çelişkilerini irdeleyen, ‘sanat eseri - mekân/çevre - algılama’ arasındaki ilişkinin bilimsel yöntemlerle incelenmesine olanak sağlayan tasarım ilkeleri; denge, birlik, egemenlik, zıtlık, uygunluk, yalınlık, tekrar ve hiyerarşidir.

⁴⁸ Bkz. (26), ERZEN, 110.

⁴⁹ Buğra ÖZBAY, *Artistik Seramik Panoların İç Mekan Tasarımına Estetik Katkısı*, 52.

Bu ilkelerden denge, ‘plastik sanatlarda kullanılan unsurların kompozisyon bakımından birbirlerini tartacak biçimde düzenlenmesi’ olarak tanımlanmaktadır.⁵⁰

Resim 3.6. Buzul Kütlesi, Brad Evan Taylor, 10x8x1 m, Porselen, 2000

Resim 3.7. Buzul Kütlesi, Brad Evan Taylor, Detay

Estetik yapının en önemli ölçütlerinden biri olan denge, kuvveti ve sükuneti temsil etmektedir. Tasarımda kullanılan renk, boyut, doku, yön, aralık gibi unsurların arasındaki denge izleyicide rahatlık hissi oluştururken, doğuştan bir denge duygusuna sahip olan insan denge yokluğunda belirsiz bir gerilim hissetmektedir.

Geçmişten günümüze pek çok tasarımda ve sanat eserinde denge prensibinin kullanıldığı bilinmektedir. Bunun yanı sıra sanatçılar söylemek istediklerinin doğrultusunda bilinçli olarak dengesizliği kullanmayı da tercih etmiştir.

Resim 3.6.’da gördüğümüz porselen yüzey çalışmasında ağırlık her iki tarafta da eşit olmakla birlikte, farklı şekillerde kullanılmıştır. Brad Evan Taylor’un bu çalışmasında kullandığı asimetrik denge binanın yapısal biçimine uyum sağlarken, dinamik yapısıyla izleyenin dikkatini esere çekmektedir.

⁵⁰ Adnan TURANİ, *Sanat Terimleri Sözlüğü*, 33.

Birlik ise tasarımı oluşturan elemanların birbirleri ile ilişkisiz ve dağınık olmaması durumudur. İnsan vücudu ‘birlik’ için güzel bir örnek teşkil etmektedir. Şekli, amacı, görevi, çalışma tarzı, özellikleri farklı olan pek çok organ bir arada ve aynı amaç için çalışarak insan vücudunu meydana getirmektedir. Yaptığı işler ya da özellikleri birbirine zıt olan organlar dahi bu düzen içinde birbirleriyle uyumsuzluk oluşturmadan görev yapmaktadır. Tasarımı oluşturan biçimlendirme öğelerinin uyumlu yerleşimi de, estetik bütüne ulaşmada kullanılan birlik ilkesiyle sağlanmaktadır.⁵¹

Resim 3.8. Jeanne Opgenhaffen, 2007. Duvar Panosu.

Jeanne Opgenhaffen’ın resim 3.8.’ deki yüzey çalışmasında kullanılan birimlerin dizilişindeki yön farkı ilgi uyandırırken, ölçüler ve renkler arasındaki benzerlik tasarımı birlik yaratmakta bu da estetik bir görüntü ortaya çıkarmaktadır.

Bunun yanı sıra mimariye uygulanan sanatsal bir çalışmanın yerleştirildiği mekânın yapısal malzemeleri, biçimsel özellikleri, işlevi ve çevresindeki diğer mekânlar ile birlik oluşturması beklenmektedir.

⁵¹ Bkz. (18), GÜNGÖR, 152.

Tasarım ilkelerinden bir diğeri olan egemenlik ilişkisinde; kompozisyonda kullanılan öğelerden birinin ya da bir grubun diğere göre ölçü, değer, renk, doku bakımından üstünlük sağlamasıdır. Ayrıca, biçimler arasında kurulan bağlantıların diğere biçimlere sağladıkları üstünlükler de egemenlik kurma yöntemlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

“Tasarımda bütünü parçalarında ya da gruplarından birinin diğere karşı üstün olması, onları ezmeden varlığını öne çıkartması tasarımın parçalarının bir kaosa sürüklenmemesi için gerekli olan bir özelliktir.”⁵²

Resim 3.9. Michigan Gölü Üzerinde Bulutlar, Ruth Duckworth, Elaine Levin Arşivi, Güney Kaliforniya Üniversitesi, 1976

Alman sanatçı Ruth Duckworth’ün 1976 yılında yapmış olduğu ‘Clouds Over Lake Michigan’ (Michigan Gölü Üzerindeki Bulutlar) adlı yüzey çalışmasında, kırmızı kahve tonlarının egemenliği görülmektedir. Çalışma, kullanılan renkler ve ismi açısından değerlendirildiğinde, sanatçının buradaki amacının, egemen kıldığı rengin komplementeri aynı zamanda da gölün ve bulutların rengi olan maviyi vurgulamak olduğu hissi uyanmaktadır.

⁵² Bkz. (18), AYDIN, 56.

Kompozisyonda bilinçli olarak kullanılan zıtlık (kontrast) izleyicide ilgi uyandırarak, dikkati çekmektedir. Öğelerin kendi içlerindeki ya da birbirleri arasındaki zıtlıklar, kuvvetli görsel hareket ışınları yaratarak, alıcıyı kendine bağlamaktadır. Zıtlıklar temelinde örgütlenen etkiler, algıyı pekiştirerek, kuvvetlendirmekte; derin hazlanmaların oluşumuna neden olmaktadır. Bu da, (kana çok sayıda hormonun karışmasını sağlayarak) estetik etkinin kalıcılığını arttırmaktadır.⁵³

Resim 3.10. Ole Lislerud, Huaxia Arch - Foshan, China, 2003

Resim 3.10.'da görülen Ole Lislerud'un çalışmasındaki boşluk ve dolulukların yarattığı etkiden de anlaşılacağı gibi, zıtlık çoğu zaman uyumsuzluk yaratırken, aynı zamanda da kompozisyona canlılık kazandırmaktadır. Tasarım elemanlarının birbirlerini daha vurgulu hale getirebilmelerine olanak veren zıtlık, tasarımı monotonluktan uzaklaştırmaktadır.

Uygunluk ise öğelerin kendi aralarında ilgi, yapı, etki olarak birbirlerine uygun olması, yan yana gelen parçaların net zıtlıklar, çelişkiler, ayrılıklar

⁵³ Faruk ATALAYER, *Temel Sanat Öğeleri*, 118.

göstermemesidir. Resim 3.11.'deki Walter Ritchie'nin çalışması benzer, akraba değerlerin kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Çalışma bakılması rahat, akışkan, bütünlük içeren bir görünüş sergilemektedir.

Resim 3.11. Walter Ritchie, "The Creation", Bristol Göz Hastanesi, 1986

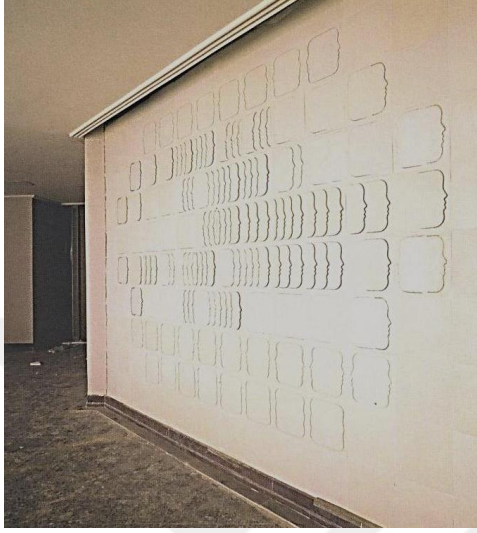
İnsan ihtiyaçlarına fiziksel ve ruhsal olarak cevap verebilen, izleyicisiyle iletişim gücü yüksek ve estetik açıdan yaratıcı mekânların oluşturulmasında birlik ve uygunluk ilkelerinin önemli rolü bulunmaktadır. Bir mekânın oluşturulması aşamasında mimarların, kent planlamacılarının ve sanatçıların bir araya gelerek çalışmalarının istenmesinin sebebi de sanat eserleri, mekân ve çevre arasındaki uygunluğun, bütünselliğin sağlanabilmesidir.

Tekrar da bütün içinde belirli bir tutarlılık ve algı sürekliliği sağlamak, ritim yaratmak için başvurulan öncelikli düzen türlerinden birisidir.⁵⁴

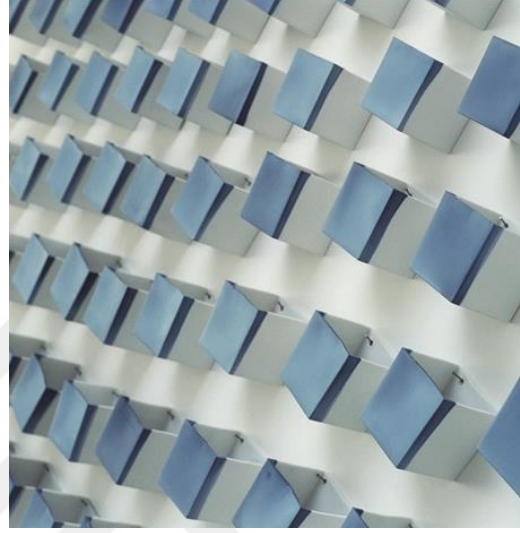
Bir unsurun aynen veya yakın kıymette olarak birden fazla sayıda kullanılması tekrarı meydana getirmektedir. Böylece birbirinin çok yakını olan unsurlar, cisimler, biçimler yan yana görüldüklerinde yadırganmadıklarından dolayı

⁵⁴ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3. Cilt, 1944.

aralarındaki benzerlik birleştirici bir bağ vazifesi görmektedir. Tekrarın vurgulayıcı bir etkisi olduğundan tasarımın etkili bir hale getirilmesine katkıda bulunmaktadır.⁵⁵

Resim 3.12. Bingül Başarır, Cumhurbaşkanlığı Yönetim Binası, Ankara, 1991.

Resim 3.13. Pieter Satockmans, Gardiner Müzesi, Toronto, 2001

Özellikle geniş alanlara uygulanacak standart kesimli yüzey seramiklerinde sıklıkla kullanıldığını gördüğümüz bu ilke, bir tek motifin tekrarı ile düzenlendiğinde monoton bir etki yaratabilmektedir. Ancak birkaç motifin yan yana veya bir motifin farklı yönlerinin kullanıldığı çalışmalarda tekrarlanan birimlerin oluşturduğu kütleli birlik ifade edilmek istenen durumun vurgulanmasına yardımcı olmaktadır. (Resim 3.12 ve resim 3.13.)

İki zıt ucu uygun kademelerle birbirine bağlayan hiyerarşi de, tasarım içinde vurgulanmak istenen mesaja göre görsel unsurların ölçülendirilmesi anlamına gelmektedir. İki ya da daha çok sayıda görsel unsur, tasarım yüzeyinde birleştirilirken mutlaka bir orantı sorunu ile karşılaşmakta, tasarımcı görsel unsurların orantısal ilişkilerini tekdüzelikten (monotonluktan) kurtarırken görsel hiyerarşiden yararlanmaktadır (Bkz. Resim 3.14.).

⁵⁵ Bkz. (18), GÜNGÖR, 152.

Boyut dışında renk tonları (koyuluk-açıklık) ya da uzak- yakın ilişkileriyle de görsel hiyerarşiler yaratılabilmektedir. Hatta bazen hiyerarşik yapı içindeki unsurlardan birinin boyut, birinin renkle ön plana çıkarılmasıyla tasarımda hareket etkisi sağlanabilmektedir.

Resim 3.14. Hamiye Çolakoğlu, 1990, İhsan Doğramacı'nın Evi, İstanbul

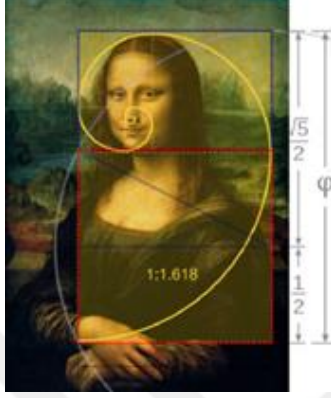
3.1.2. Matematiksel Düzen-Altın Oran

Asırlar boyunca estetik güzelliğe ulaşmak için, görsel bir düzen yaratma elemanı olarak kullanılan matematiksel oranlama sistemlerinin, Pisagor'un 'her şey sayıdır' düşüncesinden ve belirli sayısal ilişkilerin evrenin armonik yapısını sergilediği inancından doğduğu bilinmektedir.⁵⁶

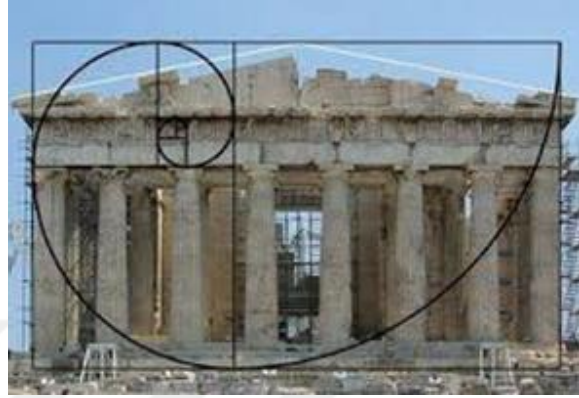
Bu ilişkilerden birisi antik çağlardan bu yana kullanılan Altın Oran'dır. Altın Oran, doğada bir bütünün parçaları arasında gözlemlenen, yüzyıllarca sanat ve mimaride uygulanmış, uyum açısından en yetkin boyutları verdiği düşünülen geometrik ve sayısal bir oran bağıntısıdır. Platon'a göre kozmik fiziğin anahtarı olan bu oranı; bir dikdörtgenin boyunun enine olan 'en estetik' oranı olarak

⁵⁶ Francis D.K. CHING, **Mimarlık Biçim, Mekân ve Düzen**, 286.

tanımlayanlarda bulunmaktadır. Doğada en belirgin örneklerine insan vücudunda, deniz kabuklarında ve ağaç dallarında rastlanmaktadır.⁵⁷

Resim 3.15. Sanatta altın oran örneği

Resim 3.16. Mimaride altın oran örneği

“Altın Oran geometrik olarak şu şekilde tanımlanmaktadır: Bölünen bir çizginin küçük parçasının büyüğe oranı, büyük parçanın bütüne oranı kadardır. Cebirsel olarak şu oranın oluşturduğu denklem olarak ifade edilebilir: $a/b = b/a+b$

Altın Oran’a oldukça yaklaşan başka bir seri de Fibonacci Serisi’dir: 1,1,2,3,5,8,13,...vs. Yine her sayı daha önceki iki sayının toplamıdır ve ardaşık iki sayı arasındaki oran, seri ilerledikçe Altın Oran’a yaklaşmaktadır.”⁵⁸

Le Corbusier de, kendi oranlama sistemi Modülör’u, ‘kapsayan ve kapsanılan her şeyin boyutlarını’ düzenlemek amacıyla geliştirmiştir. Yunanlılar, Mısırlılar ve diğer büyük uygarlıkların ölçüm araçlarını, insan vücudunun matematiğini, bizi duygulandıran kaynağın, yani güzelliğin bir kısmını oluşturdukları için son derece zengin ve incelikli olarak nitelendirmiştir. Bu nedenle kendi ölçüm aracı Modülör’u, hem matematik (Altın Oran ve Fibonacci Serisi’nin estetik boyutlarına), hem de insan vücudundaki oranlara (işlevsel boyutlar) dayandırmıştır.⁵⁹

⁵⁷ T. ÇELLEK.- A.M. SAĞOÇAK, *Temel Tasarım Sürecinde Yaratıcılık*, 128.

⁵⁸ Bkz. (34), CHING, 286.

⁵⁹ A.g.k., 302.

Le Corbusier tasarımcılara tasarım ve uygulamada bu modül sistemini uygulamalarını tavsiye ederken, yaptığı bir çok araştırma ve gözlemlerden örnekler vererek, klasik çağlarda yapılan eserlerin, ölçüleri ve oranlarının güzelliğinin çağımız insanlarını bugün dahi etkilediği bir çok yapıdan söz etmektedir.⁶⁰

Oranlama sistemleri, binanın parçaları arasında olduğu kadar parçalar ve bütün arasında da tutarlı bir görsel ilişkiler dizisi oluşturmaktadır. Bu ilişkiler sıradan bir gözlemci tarafından hemen algılanamasa da, meydana getirdikleri görsel düzen hissedilebilmekte, kabul edilebilmektedir. Hatta belirli bir zamanın ardından, tekrarlanan deneyimlerle, parçalardaki bütün ve bütündeki parçalar görülmeye başlanmaktadır.⁶¹

3.2. Artistik Yüzey Seramiklerinin Toplumsal Açından Mekan-Çevre İle İlişkisi

Artistik yüzey seramiklerinin mekan ve çevre ile ilişkisi toplumsal açıdan: konu, yarar, sosyo-kültürel etkiler alt başlıklarında ele alınmaktadır:

3.2.1. Konu ve Tema

Günlük yaşantıda, üzerinde çalışılan, konuşulan, düşünülen şey anlamında yaygın olarak kullanılan konu; sanatsal açıdan birilerinin yaklaşıp onu işlemesi, ona anlamlar yükleyerek ele alması beklenen mevzudur. Konu, sanat eserlerinin altyapısıdır. Sanatın her türünde nesnelere, ilişkiler, olaylar ya da eylemler bir eserin konusunu oluşturmakta, sanatçıların çalışmalarına esin kaynağı olmaktadır.

Bir sanat eserinin merkezinde yer alan temel duygu, düşünce ve mesajlar ise eserin temasını oluşturmaktadır. Eserin değerini de konusundan ziyade teması belirlemektedir. Konuya ait seçilmiş öğeler, temanın anlatımına ve anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

⁶⁰ Doğan TUNA, **Tasarım ve Uygulamada Modül**, 28,29.

⁶¹ Bkz. (34), CHING, 284.

Bazı eserlerde tema, konuya göre çok daha baskın olabilmektedir. Bazılarında da konunun gerisinde kalabilmekte bu da temayı anlayabilmek için ayrıca düşünüp, irdelemeyi gerektirmektedir. Bu noktada tekrar değinmek gerekir ki, temanın kavranması izleyicinin yaşı, eğitimi, bilgi düzeyi ve sanatsal konulara yakınlığına göre farklılıklar göstermektedir.

“Buna karşın, her üründe yoğun şekilde tematik bir yaklaşımın olması gerekmez. Sanatçı bir eserinde derin sorgulamalar, kapsamlı fikirler, ağır kavramlar işleyebilir. Bir başka eserine de izleyeni yormayacak, yoğun düşündürmeyecek, yüzeysel, sıradan, neşeli, renkli, uçarı ve hafif çağrışımlar yükleyebilir. Her ikisi de sanatçı tercihidir. Bunlardan her birinin izleyen üzerindeki etkisi farklı olacak, ayrı beğeni görecektir. Beğeni düzeyini izleyicinin entelektüel düzeyi kadar, görsel, işitsel ya da psikolojik ihtiyaçları belirleyecektir.”⁶²

Sayın Sümerkan’ın da söylediği gibi, sanat eseri ile izleyiciye bir düşünce ya da hikâyenin aktarılıp aktarılmayacağı sanatçının kendi tercihidir, zorunluluk taşımamaktadır. Kaldı ki sadece plastik kaygı ile oluşturulan çok sayıda eser bulunmaktadır. Ancak özellikle de bina üzerindeki duvarlara monte edilen artistik yüzey seramiklerinin konusunun binanın işlevi ile uyumlu olmasının izleyicinin sanatçıyla iletişimini güçlendirdiği unutulmamalıdır. Eserin daha fazla kişi ile iletişime geçebilmesi için, yer alacağı mekân ve hitap edeceği izleyici profili araştırılmalı ve bu özellikler tasarım aşamasında göz önünde bulundurulmalıdır.

3.2.2. Yarar

Sanatsal ifade yoluyla fiziksel çevreyi, toplumun bakış açısını, insanın duygu ve düşüncelerini olumlu yönde değiştirmek; kültür alışverişini sağlamak, kentsel ve mekânsal imge oluşturmak, daha yaşanabilir estetik çevreler oluşturmak bilinçli olarak tasarlanmış ve yerleştirilmiş bir çalışmanın yararlarını oluşturmaktadır.⁶³

⁶² M. Reşat SÜMERKAN, “Anlatım Açısından Konu ve Tema-1 (Görsel Sanatlar)”

⁶³ Bkz. (20), ÖZTÜRK KURTASLAN, 207.

İnsan ile onu saran mekân-çevre arasındaki karşılıklı ilişkinin güçlenmesi, mekan ve çevrenin insanın biyolojik gereksinimlerini karşılayan işlevselliğinin yanı sıra psikolojik, sosyal gereksinimlerini karşılamasıyla mümkündür. Bu noktada devreye giren sanat, tarihin ilk çağlarından itibaren insanın çevresini algılamasının ve bunların insanlar arasında yaygınlık kazanmasının temel araçlarından biri olmuştur. Bu yönüyle sanat, toplumların iç dünyasını yansıtan kültürel, iletişimsel ve eğitsel bildirim araçlarından biri olarak algılanmaktadır.⁶⁴

Ancak, günümüzde hem sanatın hem de mimarinin tarihsel süreç içindeki değişimiyle sanat objesi ve mimari mekân ilişkisinin giderek karmaşıklaştığı söylenebilmektedir. Ekonomik değerlerin yükselmesiyle mimaride sanatsal boyutlu çalışmaların geri planda kaldığı, sanat objesi ve mekânın birbirine olan önemli katkısının çoğu kez göz ardı edildiği görülmektedir. Sanat yapıtları genellikle kapalı kapılar ardında sergilenmekte bu da sanat ile toplumun etkileşiminden doğacak gelişmelere engel olmaktadır. Oysa sanatın toplum ile etkileşimine olanak sağlayan mekânların yaygınlaşmasıyla sanat eserleri bir müddet sonra bireyin ihtiyaç duyduğu öğeler haline gelecek, bu da toplumun kültür düzeyinin yükselmesine vesile olacaktır.

Özgün ve yaratıcı sanat eserlerinin yer aldıkları mekânlara özgünlük ve kimlik katacakları unutulmamalıdır. Özellikle de dış mekânlara uygulanan sanat eserleri buldukları çevreyi tanımlayan, belirleyen ve özelleştiren nitelikleriyle kentlerin karakterlerinin oluşumunda önemli bir rol alacaktır.

3.2.3. Sosyo-Kültürel Etkiler

Çevre, fiziksel olduğu kadar sosyal bir olgudur. Bu nedenle, içinde bulunulan çevre ve mekânların orada yaşayanların kültürlerine uygun ya da uyum sağlayabilecekleri nitelikte olmaları gerekmektedir.

⁶⁴ Mustafa AĞATEKİN, *Selçuklu Dönemi Seramik Yüzeylerde İnsan Betimlemeleri*, 92.

Yaşanılan çevre ve mekân toplumun değer yargıları ve beğenilerine uygunluk göstermiyorsa, zamanla toplumda psikolojik, kültürel bozukluklar vuku bulacak, insanın çevreye, topluma ve kendine yabancılaşma sorunu baş gösterecektir.

“İnsanı yaşadığı fiziksel çevrenin, toplumun, ekonomik düzenin, siyasi görüşün, gelenek ve göreneklerinden ayırmak mümkün değildir. İnsanın dünyaya bakış açısını belirleyen bu etkiler, aynı zamanda algılanmasını da etkilemektedir. Kişiden kişiye değişen algı farklılıklarının temel nedeni de budur. Kişiliğin oluşmasında başrolü oynayan bu etkiler, insanın gördüğünü salt görüntü olarak algılamasını engelleyip, kendi yapısına göre algılamasına ve yorumlamasına neden olmaktadır.”⁶⁵

Karamsar bir kişilik yapısına sahip olan kişi neşeli durumları bile olumsuz olarak algılayabilirken, tersine enerjik ve huzurlu bir kişilik ise çevresindekileri karamsarlıkları olumlu algılayabilmektedir. Yani daha önce de değindiğimiz gibi, bireylerin algılama biçimi, kendi yaşadıkları ve yaşadıklarından nasıl etkilendiğiyle alakalıdır. Aynı zamanda amaçlar, niyetler, bireyin duygu durumu, eğitim düzeyi, gelir seviyesi ve ilgi alanları da mekânın ve çevrenin değerlendirilmesinde, orada bulunan sanat eserinin algılanmasında önemli faktörlerdir.

Diğer bir açıdan bakacak olursak, sanatçı da diğer insanlarla birlikte toplum içinde yaşamaktadır. Bu yaşamda sanatçı, ait olduğu toplumun tarihine ve kültürüne diğer insanlarla birlikte katılmaktadır. Sanatçı toplumun bir parçasıdır. Eserlerini oluştururken de toplumsal olaylar ve insanların toplumla olan çok yönlü ilişkilerinin tümüyle dışında kalarak eserler verememektedir. Bunlardan etkilenerken, bazen de görev üstlenerek çalışmalarını sürdürmektedir.⁶⁶

Bu bağlamda sanatçıdan beklenen bir sanat eseri tasarlarken özgünlüğünü koruması ancak o mekânı kullanacak olan bireylerle iletişimini de göz önünde bulundurmasıdır. Hatta tasarımcı ya da mimarın toplumsal rol ve sorumluluğunu öne

⁶⁵ Bkz. (18), AYDIN, 54.

⁶⁶ Ahmet ŞİŞMAN, **Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş**, 59.

çıkaran, tasarım ve mimarının toplumsal değişimlere yol açma potansiyelini sorgulayan sosyal tasarımcılar ile iletişim kurmasıdır.

Sosyal tasarımcılar, binanın potansiyel kullanıcılarıyla görüşerek, binanın değişik yerlerinde ortaya çıkabilecek olası ihtiyaçları, yerleşim planının belirli noktalarında ne kadar zaman geçirileceğini, özel bir gereksinimleri olup olmadığı gibi konuları tespit etmektedir. Büyük ölçekli bu araştırma sonucu kullanıcılardan toplanan veriler ve farklı alanlardan uzmanların eğitim ve deneyimini birleştirmesiyle en uygun tasarımların gerçekleştirilmesi mümkün olabilecektir.⁶⁷

3.3. Artistik Yüzey Seramiklerinin Fiziksel Açıdan Mekân-Çevre İle İlişkisi

Artistik yüzey seramiklerinin mekân ve çevre ile ilişkisi fiziksel açıdan: biçim, malzeme, yerleştirme alt başlıklarında ele alınmaktadır:

3.3.1. Biçim

Biçim terimi, toplam kompozisyon düzenini ve bu düzenlemeyi elde etmek için kullanılan yöntemleri ifade etmektedir.⁶⁸ Kompozisyon veya tasarım olarak tanımlanabilen bu düzenleme sürecinde tasarımcı ya da sanatçı, kullanacağı tasarım öğelerini, çeşitli tasarım ilkeleri doğrultusunda denetleyerek bir araya getirmektedir.

Bir mekana yapılması düşünülen artistik yüzey seramiğinin biçimini oluştururken yoğun olarak kullanılan öğelerden olan “renk, çeşitli cisimlerden yansiyarak gelen ışınların görsel algı sonucu kişide oluşturduğu duyumdur.”⁶⁹ Renk, biçimin görsel ağırlığını belirleyen, çevresinden en belirgin şekilde ayırt edilmesini sağlayan niteliktir.⁷⁰

⁶⁷ L. STEG – A.E. BERG – J.I.M.GROOT, *Çevre Psikolojisi*, 92.

⁶⁸ O.G. OCVİRK – R.E. STINSON – P.R. WİGG – R.O. BONE & D.L. CAYTON, *Sanatın Temelleri: Teori ve Uygulama*, 46.

⁶⁹ Bkz. (35), ÇELLEK – SAĞOCAK, 167.

⁷⁰ Bkz. (34), CHING, 34.

Renk konusunda yapılan sayısız bilimsel deneyler, insanı çevreleyen renklerin, onun fiziksel ve psikolojik performansını pozitif veya negatif olarak etkilediği ispatlamaktadır. Genel hatlarıyla, sıcak renkler olarak nitelendirilen sarı, kırmızı, turuncu renklerinin kişilerde canlılık ve hareket hissi uyandırdığı bilinmektedir. Bu renklerde olan cisimler olduğundan daha büyük tesir etmekte ve daha yakın gözükmektedir. Mavi, yeşil, mor renklerden oluşan soğuk renkler ise sükûnet ve rahatlık telkin ederek, insanı rahatlatmakta, bu renklerde olan cisimler olduğundan daha küçük ve uzakta algılanmaktadır. Ayrıca benzer, akraba renklerin bir arada kullanılması uygunluk oluştururken, renkleri zıt-kontrast kullanmak daha başarılı renk armonileri yaratmaktadır. Zıt renkler birbirlerinin kuvvetlerini arttırarak, kendi öz karakterlerini kontrast renkleri ile daha belirgin olarak ortaya koymaktadır.

Konut, otel ve hastanelerin yatak odaları, rahatlık ve sükûnetin olması beklenen yerler olduğundan, buralarda yumuşak renklerin tercih edilmesi müşterilerin memnuniyeti açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Temizliği, sağlığı çağrıştırdığından beyaz ve tonları da bu mekânlar için uygun renklerdir. Çalışma işlevlerinin gerçekleştirildiği ofis, büro ve çalışma odalarında, kendine güven duygusunu öne çıkardığı için morun açık tonları veya otorite simgesi olan lacivert ya da, resmiyetten uzak, rahat ve tepkisiz, hissettiren kahverengi tonları tasarımcının vermek istediği mesaja göre kullanılacak renkler arasındadır.

Mavinin, geniş alanlara, özellikle büyük salonların hollerine ve uzun koridorlara uygulanması; dostça olmayan, soğuk bir etki bırakma eğilimindedir. Orta ve koyu tonları, ilave alanlar için uygunken, açık mavi, göz merceği tarafından keskince kırıldığından, bu renk ortamındaki nesnelere detayların üzerine hafif bir pus düşürmekte, bu da, bahsedilen alanlarda uzun süre kalan kişiler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.⁷¹

---

⁷¹ Bkz. (27), ÖZBAY, 87.

Resim 3.17. Vaclav Serak

Resim 3.18. Vaclav Serak

İnsanların yaşadıkları ve ömürlerinin bir bölümünü geçirdikleri yerler olan mimari yapılar, içlerinde bulunan eşyalar ve burada sergilenecek olan sanat eserleri tasarlanırken renklerin insan hayatındaki yeri ve nasıl etkiler bıraktıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Bir sanatçı-tasarımcı için bu bilgilere sahip olmak ve onları tasarımlarında kullanmak; estetik, ifade gücü yüksek ve aynı zamanda toplumla daha iyi iletişim kurabilen işlere imza atmalarına sağlayacaktır.

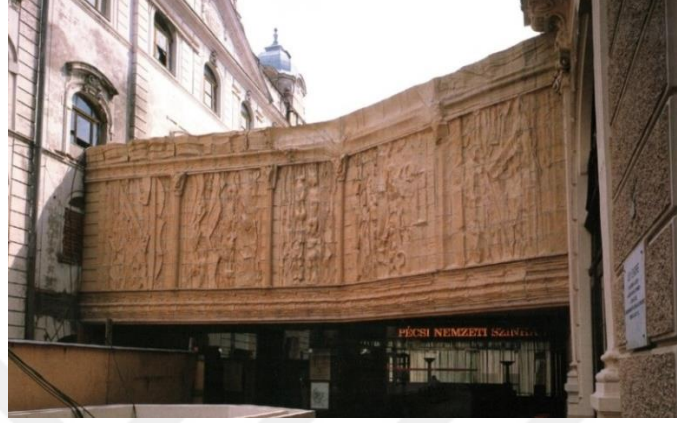
Biçimlendirme öğelerinden bir diğeri olan doku, dokunarak ya da dokunuş yanılması yaratarak deneyimlenen bir malzemenin yüzey niteliğidir. Doku, doğal etkilerle ya da sanatsal malzemeye sanatçının müdahalesi ile üretilmektedir.⁷²

Dokunun görsel olarak algılanabilmesi için ışığa gerek duyulmaktadır. Aydınlatma türüne, ışığın geliş yönüne ve şiddetine göre gölgelerin boyu, miktarı ve değeri değiştiğinden; algılanan dokuda da bir değişim söz konusu olmaktadır. Yani bir doku ışığın durumuna göre olduğundan daha abartılı, daha yumuşak ya da daha sert algılanabilmektedir. Bunun yanı sıra renk de doku tesirinin kuvvetlenip, zayıflamasında önemli role sahiptir. Sıcak renkler dokuları kuvvetlendirip, sertleştirirken soğuk renkler yumuşaklık etkisi yaratmakta; mat renkli yüzeyler ışığı emerken, parlak yüzeyler ise yansıtmaktadır.⁷³ Düz dokuların hâkim olduğu bir

⁷² Bkz. (40), OCVİRK – STINSON – WİGG – BONE & D.L. CAYTON, 167.

⁷³ Bkz. (18), GÜNGÖR, 67.

mekân daha soğuk algılanırken pürüzlü dokular, çoğu insanın kendilerini daha rahat hissettikleri, ılık bir ortamdaymış duygusu sağlamaktadır (Bkz.Resim 3.19.).

Resim 3.19. İmre Schrammel, Pécs Ulusal Tiyatorusu, Macaristan.

Mekânlardaki yüzeylerin dokuları mekânı anlatan görsel ve nesnel unsurlardır. Bu yüzden mekânın görsel değerlerine büyük etkisi bulunan artistik yüzey seramiklerinin tasarımında, dokuların yaratacağı fiziksel ve psikolojik etkiler göz önünde bulundurulmalıdır.

Göz önünde bulundurulması gereken bir başka öge de ölçüdür. “Ölçü, çevremizi ve öğeleri nasıl algıladığımıza dayalı, mevcut koşullar içinde kullanılan görelî bir karşılaştırma unsurudur.”⁷⁴ Tasarımda ölçü kavramı, insan boyutuyla ilişkilendirilirken, günlük yaşamda kullanılan tüm eşyalar insan ölçüleri baz alınarak tasarlanmaktadır. İnsanı aşan boyut genellikle mabet, tapınak, anıt, tak ya da kitlesel eylemlere yanıt veren mekânlarda görülmektedir. Bu mekânlarda boyutlar ezici büyüklüktedir. Boyutun büyüklüğü insana, etkili bir güç ve inanç duygusu vermektedir. Korku, saygı, egemenlik, baskı gibi psikolojik etkiler için insanı aşan boyutlar gerekmektedir. İnsan boyutundan küçük boyutlar ise sevimli bir yaklaşımla duygusallığı doğurmaktadır.⁷⁵

⁷⁴ Bkz. (35), ÇELLEK – SAĞOCAK, 127.

⁷⁵ A.g.k., 127.

Objelerin büyüklüğü algılamayı doğrudan etkilemektedir. Büyük objeler küçüklere oranla daha çabuk ve kolay algılanmaktadır. Ayrıca “klasik yazarlara göre, bir yapı ya da yapıtın algılanabilmesi için yapının (ya da yapıtın) boyunun, izleme mesafesinin yarısı kadar olması gerekmektedir. Böylece obje yatayda 27°'lik bir açı ile izlenmiş olacaktır. Blumenfeld'e göre 1/2 olan bu oran 9/22 olmalıdır.”⁷⁶

Resim 3.20. Tüzüm Kızılcın, Anemon Otel, Eskişehir

Bir mimari mekân için tasarlanacak artistik yüzey seramiğinin, çevresi içinde istenen etkiyi verebilmesi, kullanılan ölçülerin doğruluğuyla sağlanabilmektedir. Mekâna ölçeği ve biçimsel özellikleri dikkate alınmadan yerleştirilen eserin, aşırı büyük olması halinde bunaltıcı bir etki yapacağı, aşırı küçük olması halinde ise algılamayı güçleştireceği akıldan çıkarılmamalıdır. Ayrıca dolaşım mekânları bina organizasyonu içinde ayrılmaz bir parça teşkil ettiğinden dolaşım mekânının biçimi ve ölçeği, kendi güzergâhı boyunca insanların hareketlerine, durmalarına, dinlenmelerine ya da bir manzara yakalamalarına uygun olmalıdır.⁷⁷ Eserin büyüklüğü insanların izleme mesafesine uymalı, insanın görüş hizası, algılama koşulları, mekânındaki dolaşım ve kullanım alanları mutlaka hesaba katılmalıdır. Tüzüm Kızılcın'ın resim 3. 20.'de görülen çalışması konu için güzel bir örnek teşkil

⁷⁶ Bkz. (20), ÖZTÜRK KURTASLAN, 205.

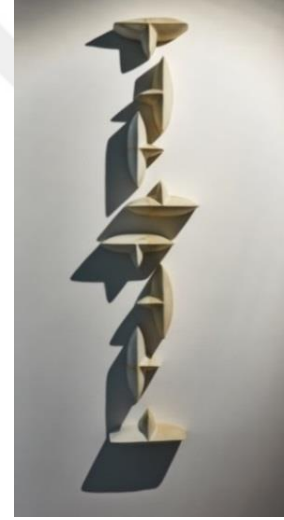
⁷⁷ Bkz. (34), CHING, 268.

etmektedir. Bunun yanı sıra dikkatin esere çekilmesi açısından o mekâna konan nesnelere ile eserin büyüklüğü arasındaki ilişki çok iyi tartılmalıdır.

İster doğal ister suni olsun, üzerine düştüğü yüzeylerin renklerini canlandırarak, dokularını ortaya çıkaran ışık, özellikle de artistik yüzey seramiklerinde, sanatçının eserini tasarlarken göz ardı etmemesi gereken bir diğer önemli konudur. Hem rengin istenilen tonunun yansıtılmaması, hem de ışığın durumuna göre, oluşacak gölgelerin tasarımın etkisini azaltma ihtimaline karşın, sanatçı çalışmasını sergilemeyi planladığı yüzeyin ışık kaynaklarını önceden incelemelidir. “Güneşin sağladığı ışığın yoğunluğu sabit, yönü ise önceden tahmin edilebilir olduğundan, bu ışığın yüzey, biçim ve mekan üzerindeki görsel etkisi, pencere ve tepe aydınlatmalarının boyutuna, yönelimine ve konumuna göre kestirilebilecektir.”⁷⁸

Resim 3.21. Kumi Yamashita, Boise Sanat Müzesi Koleksiyonu, Idaho ABD, 1997

Resim 3.22. Maren Kloppmann

Bunun yanı sıra ışığın ve yarattığı gölgenin organizasyonu ile oluşturulan çok başarılı çalışmalar da bulunmaktadır. Kullandığı objeleri bilinçli ışık kaynakları ile düzenleyen Kumi Yamashita ve Maren Kloppmann'ın resim 3.21. ve resim 3.22.'de görülen çalışmaları buna güzel bir örnek teşkil etmektedir.

⁷⁸ A.g.k., 171.

3.3.2. Malzeme

Seramik ilk çağlardan beri insanoğlunun kutsal ve gündelik yaşam alanında var olmuştur. Başlangıçta sadece fonksiyonel amaçlı kullanılan toprak malzeme, zamanla fonksiyonelliğinin yanı sıra sanatsal amaçlı da kullanılmaya başlanmıştır.

Mimaride ilk olarak kerpiç ve ardından sırasıyla tuğla, sırlı tuğla ve karo olarak kullanılan seramik malzeme, artistik olarak 1950 li yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Sanatsal seramik kullanımı, modern mimari teknolojisine ayak uydurmakta zorluk çekmemiş, hatta tam tersine hızla yaygınlaşmıştır. Seramiğin bu kadar yaygınlaşmasının nedenlerinin başında seramiğin çevre ile uyumlu, nefes alabilen, bir malzeme olması gelmektedir. Seramik yüzyıllar boyunca bozulmadan durabilen, kolay şekil alabilen esnek bir malzeme olması sebebiyle istediğin boyutta, renkte, dokuda kullanabilme özelliği ile tasarımların istenilen şekilde hayata geçirilmesine imkân tanımaktadır.

Ancak mimari yüzeylere uygulanan artistik yüzey seramiklerinin uygulama aşamasında kullanılacak çamur ve üretim tekniği, tasarımı yapılan çalışmanın başarıya ulaşmasında büyük pay sahibi olmaktadır. Doğru çamur ve üretim metodunun seçimi, eserin oluşmasında ve varlığını sürdürmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır.

Şekillendirmede kullanılacak plastik çamur çeşitlerinin kendilerine özgü farklı özellikleri bulunmaktadır. Seramik çamurlarının geleneksel yapısında bulunan kil plastikliği sağlarken, plastik olmayan (özsüz) kuvars, şamot gibi hammaddeler kuruma ve pişme aşamalarında parçaların çatlama ve kırılmalarını önlemek için kullanılmaktadır. Bu yüzden şekillendirmede kullanılacak çamurun, tasarımın özelliklerine ve çalışmanın uygulanacağı mekâna göre belirlenmesi gerekmektedir.

Özellikle dış mekânlar için tasarlanan yüzey seramiklerinde kullanılacak malzemenin şok tesirine, kar, yağmur, sıcak hava gibi dış etkenlere dayanıklı olması

gerekmektedir. Dış yüzeyde kullanılacak panolarda sinterleşen kırmızı kil seçmek ve şamot miktarını % 30-40 oranlarında kullanmak önerilmektedir. (Şamot, pişirildikten sonra öğütülmüş çamurdur. Küçülmeyi önlemek ve kurumayı kolaylaştırmak için plastik çamura ilave edilmektedir. Kullanılacak şamotun oranı, sanatçının deneyimiyle belirlenmektedir. Bazen çok iri şamot kullanıldığı gibi, bazen de çamurun direncini arttırmak için toz halinde, % 10-40 arasında değişen oranlarda kullanılmaktadır.)⁷⁹

Artistik yüzey seramiğinin şekillendirme aşamasında göz ardı edilmemesi gereken en önemli noktalardan bir tanesi de çamurun küçülme miktarıdır. Çamurun içerisindeki şamot ve su miktarına göre değişmekle birlikte, genellikle % 8-10 oranında küçülmeler yaşanmaktadır. Özellikle de ölçüleri tam olarak belirlenmiş çalışmalarda bir santimetrelilik fazlalığın dahi büyük sorunlar yaratabileceği unutulmamalıdır. Kullanılacak çamurun denemeleri mutlaka önceden yapılmalı ve çalışmanın tamamında aynı çamur kullanılmalıdır.

Çamurun şekillendirme tekniklerinin aynı zamanda yüzey seramiklerinin (çömlekçi çarkında, serbest, rölyefli vb.) gibi sınıflandırılmasında da kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra bazı çalışmalar da artistik (serbest) kesimli panolar, standart düz kesimli panolar, ajur tekniğiyle yapılan panolar, çok parçalı ve mozaik panolar olarak kesim tekniklerine göre adlandırılmaktadır.

Bu ara bilginin ardından işlem sırasıyla devam edecek olursak: Şekillendirilmiş olan çalışma deri sertliğine geldiğinde sivri uçlu bir bıçak yardımıyla kesilmektedir. Bütün bir panoyu çalıştıktan sonra en önemli işlemin kesim olduğu düşünülmektedir. Burada en önemli nokta, kompozisyonun kesim çizgileriyle yaralanmamasına ve montajda derzler kapatıldığında kesim yerlerinin belli olamamasına olanak verecek bir plan yapabilmektir.⁸⁰

⁷⁹ Jale YILMABAŞAR, *Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri*, 22,135.

⁸⁰ A.g.k., 137.

Kesim aşamasının ardından kurumaya bırakılan çalışma, deformasyon yaşanmaması için normal ısıda, düz bir zemin üzerinde tutulmalıdır. Tamamen kurduğundan emin olunan parçalar aralıklı ve dik şekilde fırına yerleştirilmeli ve ilk pişimleri gerçekleştirilmelidir. Tasarımcının tercihinin ve formun yapısına göre belirlenen sırlar ilk pişirimleri gerçekleştirilen çalışmalar üzerine akıtılarak, pistole ile veya doğrudan fırça ile uygulanmaktadır. Günümüz teknolojisinde hiçbir sıradan boya veya yapı malzemesinin ulaşamayacağı nitelikte ve her tonda sıra ulaşılabilme mümkün olmaktadır. Ancak sırlama işleminin, daha önceden yapılmış sırdemeleriyle kıyaslanarak yapılması daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Son olarak, dış mekân sırlı yüzey kaplamalarında sırnın genleşme katsayısı ile sırlanan seramik malzemenin genleşme katsayılarının arasındaki farklar sebebiyle, ısı farklarının çok olduğu iklim bölgelerinde sırd tabakasında çatlamalar ve dökülmeler olabilmektedir. Bu nedenle, kullanılacak malzemelerin seçiminde bu verilerin dikkate alınması gerekmektedir.⁸¹

3.3.3. Yerleştirme

Yerini belirleme ve yerleştirme bir sanat eserinin uygulama aşaması kadar önemli bir konudur. Karşılaşılan sorunların çoğu, sanat eserlerinin mekân ve çevre faktöründen bağımsız olarak tasarlanması ve yerleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Genellikle sipariş üzerine, bitmiş bir bina için tasarlanan çalışma, bina tasarım aşamasındayken sanatçının herhangi bir müdahalesinin olamaması, eserini yerleştireceği mekânı kendisi belirleyememesi gibi sebeplerle istenilen başarıya ulaşamayabilmektedir.

Mimari mekânlarda sergilenecek tüm yüzey tasarımlarında, sanat eseri ve mekân ilişkisinin doğru kurulabilmesi için en etkili yöntem yapının tasarım aşamasında mimar ve sanatçının bir arada ve organize olarak çalışmasıdır. Bu da,

⁸¹ Bkz. (27), ÖZBAY, 74.

mimarlık ve sanat eğitimi veren kurumların, bu konuyu programlarına alması ve her birinin diğeri hakkında bilgi sahibi olan uzmanlar yetiştirmesi ile mümkün olabilecektir. Yapımı tamamlanmış bir mekân için tasarlanacak çalışmada ise istekte bulunan kurum ya da kuruluşun yetkili tayin ettiği birimlerle koordineli olarak çalışmak istenilen sonuca ulaşmada fayda sağlayacaktır. Şunu da söylemek gerekir ki, bu, konu hakkında herhangi bir eğitimi veya bilgisi olmayan kişilerin sanatçının çalışmasına müdahale etme hakkı olduğu anlamına gelmemektedir. Ne yazık ki zaman zaman karşılaşılan bu durum, ülkemizde sanatçıya ve eserlerine gereken değerin verilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Resim 3.23. İstanbul Manifaturacılar Çarşısı 1. blok, Füreyâ Koral, 1969

Resim 3.24. İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, 5.blok, Sadi Diren, 1967

Bunun bir örneği de Resim 3.23. ve 3.24.' de gördüğümüz, seramik sanatçısı Füreyâ Koral ve Sadi Diren'e ait yüzey çalışmalarıdır. İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'ndaki usta sanatçılara ait eserler adeta kaderine terk edilmiş görüntüsü vermektedir. 2013 yılında o dönemin İMÇ Genel Müdürü Süreyya Şahin konuyla ilgili olarak bir soruya verdiği cevapta 'eserlerin nasıl korunacağına dair proje yardımı çağrısında bulduklarını ancak esnafın pek çoğunun duvarlardaki eserlerden şikâyetçi olduğunu, eserlerin pencere açmak, tabela asmak gibi isteklerine engel olduğunu ifade ettiklerini'⁸² belirtmiştir. Şahin'in verdiği cevap son derece düşündürücüdür. Gelişen teknoloji, değişen mekanlar içerisinde tutunmaya çalışan işletme sahiplerinin gereksinimleri doğrultusunda değişiklikler yapmak istemeleri son derece normaldir. Temennimiz bu değişikliklerin yapılması sırasında, bin bir emek

⁸² <http://www.imc.org.tr/gundem.php?h=634>

ile üretilmiş olan sanat eserine ve onun rahatça izlenebilmesine zarar vermeyecek bilinçte kişilerin sayıca artmasıdır.

Tasarımların mimari mekânlarda etkili ve uzun ömürlü olabilmeleri için mekânda olabilecek değişimler göz önünde bulundurulmalı, gelişmeler öngörülebilir. Ayrıca eserin rahatça izlenmesine engel teşkil edebilecek durumlar planlanmalı, sergileneceği yer tespit edilirken trafik sirkülasyonunun yoğun olmadığı yerler tercih edilmelidir.

Teknik ilerlemeler sayesinde, günümüzde, montaj elemanlarının karoların arkasında gizlendiği sistemler oluşturulabilmektedir. Çok parçalı yüzey kaplama seramiklerinin montajında metal konstrüksiyon üzerine giydirme yöntemi uygulanabilirken, daha küçük boyutlu artistik yüzey seramiklerinde genellikle yapıştırıcı harçlar kullanılmaktadır. Özellikle de dış mekânlara uygulanacak olan çalışmalarda kullanılacak bu yapıştırıcılar ile derz ve dolgu amaçlı kullanılan malzemeler hava şartlarına dayanıklı ve esnek olmalıdır. Bu aşamada amaca uygun malzemelerin seçilmesi, çalışmanın uzun ömürlü olabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Montaj aşamasında dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli konu da seramiğin kaplanacağı yüzeyin elastik ve hareketli satırlardan değil; taş, tuğla, beton vb. nitelikte, sağlam olması gerekliliğidir.

4. CUMHURİYET DÖNEMİ SONRASI TÜRKİYE'DE SERAMİK

‘Cumhuriyet Döneminden Günümüze Türkiye’de Seramik’ başlıklı dördüncü bölümde, Türkiye’de seramiğin endüstriyel ve sanatsal alandaki gelişmelerine değinilmekte, artistik yüzey seramikleri çalıştığı tespit edilen sanatçılara ve eserlerine yer verilmektedir.

4.1. Endüstri ve Sanat Alanındaki Gelişmeler

19.yüzyıla kadar Anadolu dahil dünyanın pek çok yerinde zanaat olarak adlandırılan, usta çırak ilişkisiyle, babadan oğula geçen ve geleneksel yöntemlerle sürdürülen seramik üretimi, Endüstri Devrimiyle (1760-1830) birlikte makineleşmeyi ve seri üretimi bünyesine almıştır. Avrupa’da endüstrinin getirdiği tekdüze üretim anlayışına tepki olarak doğan, fabrikasyon üretimin yanı sıra insan emeğini yücelten Arts and Crafts ve Art Nouveau sanat akımlarının etkileri yaşanıp, Bauhaus (1919-1933) okulunun öğretileri sanat alanında köklü değişimlere neden olurken; Türk toptaklarında, 1882 yılında Osman Hamdi Bey tarafından ülkenin ilk sanat ve mimarlık yüksekokulu olan Sanayi-i Nefise Mekteb-i Ali’si kurulmuştur.

Osmanlı’nın son dönemlerinde yaşanan bunalımlı yıllar, Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte sosyal, ekonomik ve sanatsal ilerlemeler sürecini beraberinde getirmiştir. Anadolu topraklarında yüzyıllardır süregelen imparatorluk düzeninin yıkılışı ve yerine Cumhuriyetin ilan edilişi her alanda köklü değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Toplumda yer alan alt ve üst tabakalar arasındaki uçurumlar ortadan kalkmaya başlamış, toplumun bütün kurumları, kuruluşları ve bireyleri üzerinde her alanda yenilikçi ve çağdaş bir toplum düzeni oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu reformcu müdahaleler her alanda hızla hayata geçirilirken, sanat dalları ve sanatçılar da bu değişimden payını almıştır.⁸³

⁸³ Deniz ONUR ERMAN, “Cumhuriyet Sonrası Türk Seramik Sanatının Çağdaşlaşma Süreci”, 79.

Birçok ülkede eğitim programlarında seramiğe uygulamalı sanatlar adı altında yer verilmesi ve Bernini, Rodin Arturo Martini, Picasso, Miro, Fontana gibi ünlü isimlerin seramik formlar çalışmaya başlamasıyla seramiğin zanaat olarak adlandırılmayıp plastik sanatlar altında değerlendirilmeye başlamasını sağlamıştır.

Türkiye’de de seramik sanatı adına ilk dönüşüm eğitim üzerinden devreye girmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, Batı’lı anlayışta gelişen sanatsal değişimlerin takip edilebilmesi ve okullarda bu yeni eğitim sisteminin aktarılabilmesi için, İsmail Hakkı Oygur ve Vedat Ar Paris’e, Hakkı İzzet Almanya’ya gönderilmiştir.

Bu sanatçılar yurda döndüklerinde seramiği geleneksel anlayıştan farklı olarak ele almışlar, süslemeci tavrıdan uzaklaşarak biçim kaygısı ile özgün çalışmalara yönelmişlerdir. Bu öncü grupla birlikte motife, renk düzenine önem veren geleneksel Türk-İslam seramik sanat anlayışından uzaklaşıldığı, Batı etkisinin yoğunlaştığı izlenmektedir.⁸⁴

1929 yılında, dönemin ünlü ressamlarından Sanayi-i Nefise Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi) müdürü Namık İsmail Bey’in girişimiyle, İsmail Hakkı Oygur tarafından kurulan Tezyinat Bölümü ve buna bağlı olarak Seramik ve Türk Çiniciliği Atölyesi, 1931 yılında, Vedat Ar ve Hakkı İzzet’in de katılımıyla eğitim vermeye başlamıştır.⁸⁵ Kurucu üyelerden Hakkı İzzet, daha sonraki yıllarda, Ankara’da Gazi Terbiye Enstitüsü’nde bir seramik atölyesi kurmuş, bunun yanı sıra 1957’de İstanbul’da, Sanayi dallarında çalışacak seramikçileri yetiştirmek amacıyla açılan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nun Seramik Atölyesi müdürü olarak görev yapmıştır. Hizmet verdiği bu atölyelerde malzeme ve fırın olanaklarından karşılıksız faydalanma imkanı sağlanması pek çok gencin bu alana yönelmesinde etken olmuştur.

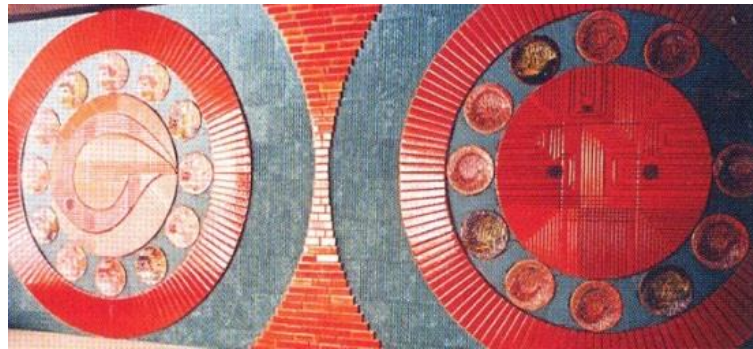
⁸⁴ Beril ANILANMERT, “Cumhuriyet Devri Türk Seramik Sanatı ve Sanatçıları”, 9002.

⁸⁵ Bkz. (12), AĞATEKİN, 15.

1951 senesinde, bireysel anlamda ilk özel seramik atölyesi Füreya Koral tarafından kurulmuştur.

“Füreya Koral, akademik bir eğitim görmemesine rağmen kırk yaşında tedavi amaçlı bulunduğu İsviçre’deki bir hastanede kil ile tanışmış ve o günden itibaren seramikle profesyonel olarak ilgilenmeye başlamıştır. Tedavisi tamamlandıktan sonra İstanbul’a dönen sanatçı kendine özel bir seramik atölyesi açarak çalışmalarına burada devam etmiştir. Füreya Koral’ın atölyesi çağdaş seramik sanatı açısından ‘atölye-okul’ görevi görmüştür. Burası zamanla dönemin sanat ve edebiyat dünyasının aydın kişilerinin uğradığı, sohbetlerini paylaştığı bir kültür ve sanat atölyesine dönüşmüştür. Sonraki dönemlerde aralarında Tüzüm Kızılcın, Bingül Başarır, Binay Kaya, Alev Ebüzziya, Müfide Çalık gibi isimlerin de yer aldığı seramikle uğraşan pek çok kişi veya seramik bölümü öğrencileri Füreya Koral’ın atölyesinde kısa süreli çalışmalar yaparak kendilerini geliştirme olanağı bulmuşlardır.”⁸⁶

Cumhuriyet sonrası Türk Seramik Sanatının çağdaşlaşma sürecine öncülük eden isimlerden birisi de Sadi Diren olmuştur. Sanatçı, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Seramik Bölümü’nden mezun olduktan sonra gittiği Almanya’da dokuz yıl kadar endüstri alanında tasarımcı olarak çalışmış, Türkiye’ye dönüşünde seramik eğitimi anlamında pek çok yeniliği de beraberinde getirmiştir. Bu güne kadar endüstriyel çalışmaların sadece yan eğitim uğraşı olarak nitelendirildiği eğitim sisteminde onun getirdiği yenilikler büyük bir önem taşımaktadır.⁸⁷

Resim 4.1. Sadi Diren’e ait seramik pano. Avrupa Konseyi Binası, Strasbourg, 1960.

⁸⁶ Emel ORAL, Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatının Gelişimi, 83.

⁸⁷ Bkz. (51), ONUR ERMAN, 82.

Resim 4.2. Füreya Koral'a ait seramik pano.
Marmara Otelı Lobisi, 1960.

Bunun yanı sıra Türk kültüründe genellikle dekoratif amaçlı olarak; dini yapılarda, camilerde, medreselerde, türbelerde ve saraylarda görmeye alışık olduğumuz seramik yüzey seramiklerinin ülkemizde sanatsal ve plastik kaygıyla üretildiği ilk örnekleri de Füreya Koral ve Sadi Diren tarafından verilmiştir. (Bkz. resim 4.7.ve resim 4.8.)

1957'de kurulan Eczacıbaşı Sanat Atölyesi de çalışma olanaklarının, araç ve gerecin kısıtlı olduğu bu dönemde, dönemin seramik sanatçılarına atölye ortamı, malzeme ve fırın imkanları sağlamıştır. Sadi Diren, Nasip İyem, Melike Kurtiç, Attila Galatalı, Alev Ebuuzziya gibi birçok isim bu fabrika bünyesinde, araştırma ve sanatsal çalışmalarını yapma fırsatı bulmuşlardır.

Ayrıca Çanakkale'nin Çan ilçesinde 1957 yılında temelleri atılan Çanakkale Seramik Fabrikası, 1958 yılında, İstanbul Kartal'da gelişerek Türkiye'nin ilk modern seramik sağlık gereçleri tesislerini kuran Eczacıbaşı Seramik Fabrikası ve 1966'da, Sümerbank bünyesinde yer ve duvar karo su üretmek amacıyla kurulan Bozüyük Seramik Fabrikası Türkiye'nin seramik karo sektörlerinde dünyanın sayılı ülkelerinden birisi olmasına büyük katkı sağlamışlardır.

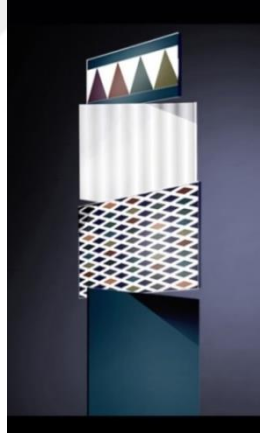
“Türk seramik endüstrisindeki karo üreticileri, kuruldukları ilk yıllardan itibaren dönem dönem dünyadaki farklı eğilimleri izleyerek, bu tasarımlardan esinlenmişlerdir. Ancak 1989 yılından itibaren, kendi kültürel zenginliklerimizi kaynak olarak kullanma ve bu değerlerden yola çıkarak yeni tasarımlar oluşturma fikri, Türk seramik endüstrisindeki firmaların ürün geliştirme veya iletişim stratejileri olmuştur. Firmalar kültürel izler taşıyan, bize kültürümüzü yansıtmaya çalışan tasarımlara yönelmişlerdir. Bu anlamda ilk girişimci firma,

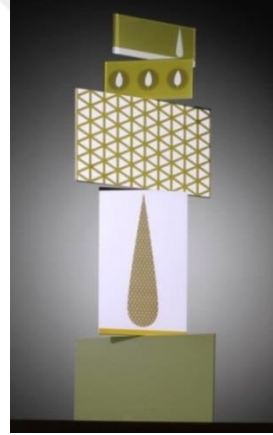
1989 yılında, 16. yüzyıla ait İznik çini tabak desenlerini yorumlayarak oluşturduğu ‘Haliç’ serisiyle Toprak Seramik olmuştur.”⁸⁸

Yine aynı firmanın ‘Osmanlı Sarayları’ serisi ve 1991 yılında hazırladığı ‘Zeugma’ konseptli ürün serisi uzun yıllar üretilerek güncelliğini korumuştur.

Çanakkale Seramik ise 1997-1998 yıllarında İtalyan tasarımcılar ile kendi bünyesindeki tasarım kadrosunu ortak bir çalışma ile birleştirmiş, karşılıklı fikir alışverişi ile fayda sağlamayı hedeflemiştir. Eski Türk medeniyetlerinin yorumlanmasıyla oluşturdukları ilk koleksiyonları olan ‘Selçuk’ serisi, özgün koleksiyon çalışmalarının başlangıcını oluşturmuştur. Bu serinin yurtiçi ve yurtdışında ses getirmesi üzerine 1999 yılında, Osmanlı İmparatorluğu’nun 700. kuruluş yıldönümünde ‘Osmanlı’ serileri hayata geçirilmiştir.

Resim 4.3. Defne Koz tarafından tasarlanan, Vitra - İznik Koleksiyonu.

Resim 4.4. Defne Koz tarafından tasarlanan, Vitra - İznik Koleksiyonu.

Bunların yanı sıra, daha yakın tarihlerde, tasarımcı Can Yalman’ın Selçuklu kültürünün tarihsel unsurlarından yola çıkarak tasarladığı ‘Orientale’ koleksiyonu ve Defne Koz’un Anadolu’nun geleneksel çini kültürünü minimal bir anlayışla yorumladığı ‘İznik’ koleksiyonu uluslararası fuarlarda büyük ilgi görmüş, dünya çapında önemli tasarım ödüllerinden biri olan ‘Red Dot’ ödülüne layık görülmüştür.

⁸⁸ Bkz. (6), KAYSERİLİOĞLU, 78.

Resim 4.5. Can Yalman tarafından tasarlanan Orientile Koleksiyonu.

Resim 4.6. Can Yalman tarafından tasarlanan Orientile Koleksiyonu.

Osmanlı dönemi kaplama seramiklerinde kullanılan desen ve renkler, yurt dışında bulunan seramik karo üreticilerinin de ilgisini çekmiştir. Türkiye'deki tasarımcıların genellikle modernize ederek kullandıkları örnekleri, yabancı ülkelerdeki seramik karo üreticileri çoğunlukla yoğun desen anlayışı ve canlı renkleriyle kullanmayı tercih etmişlerdir.

Tunus'ta, geleneksel ve modern seramik karo üreten Doremail firması, İspanya'nın Castellon bölgesinde seramik karo üreten Gaya Fores firması, Fransa'nın Salernes şehrinde 1787 yılından bugüne seramik karo üreten Pierre Basset Seramik firması da İslam kültürü etkisindeki desenlerden esinlenerek tasarımlar yapmışlardır.

Resim 4.7. Doremail Firması tarafından üretilen seramik pano örneği.

Resim 4.8. Gaya Fores firması tarafından tasarlanan 'Miras' Koleksiyonu, İspanya, 2016.

1970'li yıllarda Türkiye'de özel seramik atölyelerinin sayıları hızla artmaya başlamıştır. Bu atölyelerde oluşturulan eserler, bu işe gönül vermiş sanatçılara ve sanatçı adaylarına çalışma alanı yaratması açısından önemli bir rol üslenmiştir.

Kentleşmenin ve mimari yapı anlayışının hızla gelişme gösterdiği bu yıllardan sonra özgün sanat yapıtları olarak üretilen artistik yüzey seramikleri, farklı işlevlerdeki kamu yapıları, alışveriş merkezleri, özel iş yerleri ve konutlarda, özellikle giderek artan bir taleple yaygınlaşmıştır. (Bu örneklere ‘Artistik Yüzey Seramikleri Çalışan Sanatçılar’ başlığı altında daha ayrıntılı olarak yer verilmiştir.)

Resim 4.9. İznik Vakfı, Marmaray Üsküdar İstasyonu, İstanbul.

1993 yılında, Prof. Dr. Işıl Akbaygil'in öncülüğünde kurulan İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı'nın da yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda dini, kamusal ve sivil yapıya uygulanmış yüzey seramikleri bulunmaktadır. İznik'in kültür ve sanat değerlerini tanıtmak, mevcut potansiyeli harekete geçirmek, geleneksel İznik Çini Sanatını eğitim ve öğretimle gelecek kuşaklara aktarmak amacı güden vakıfta tasarımlar özel eğitilmiş sanatçı ekibi ile İstanbul'da, üretimler ise İznik'teki atölyelerde yapılmaktadır.

Resim 4.10. İznik Vakfı, Chiang Mai Kraliyet Bahçesi, Tayland.

İznik Çini Vakfının yanı sıra Anikya Çini, Armada Çini, Mehmet Gürsoy, Turgut Tuna, İsmail Yiğit, Faik Kıvrımlı, Güven Çini ve Adilcan Nursan Sanat Atölyesi de modern mimari için artistik yüzey seramikleri üretmektedir.⁸⁹

Resim 4.11. Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi.

Bunun yanı sıra 2013-2014 yılları arasında, Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nden Prof. S. Sibel Sevim koordinatörlüğünde, koordinatör yardımcısı Yrd. Doç. Elif Ağatekin, Yrd. Doç. Duygu Kahraman, saha sorumlusu Fatma Somer ve 11 mezun öğrencinin çalışmalarıyla gerçekleştirilen 'Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi' projesi çağdaş kent seramiği bağlamında değinilmesi gereken örnek bir projedir. Eskişehir civarında yer alan seramik fabrikalarının atıklarıyla gerçekleştirilmiş olan projede, geçmişle günümüz arasında bir bağ kurulması ve gelecek kuşaklara kültürel bir miras bırakılması amacıyla geleneksel Anadolu motiflerinin çağdaş yorumlamaları kullanılmıştır.

4.2. Artistik Yüzey Seramikleri Çalışan Sanatçılar

Cumhuriyet döneminden günümüze Türk Seramik Sanatı'nın çağdaşlaşma sürecine öncülük eden önemli isimlerin kendi dönemlerini ve üsluplarını yansıtarak yaptıkları artistik yüzey çalışmaları, modern seramik sanatının her kesimden insana ulaşmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu bölümde de, eğitmen ve sanatçı

⁸⁹ Bkz. (8), DOĞAN, 51.

kimlikleriyle 60'lı, 70'li yıllarda artistik yüzey seramiklerinin ilk örneklerini veren sanatçılarımızın mimari yapılara uyguladıkları çalışmalardan bazıları ele alınarak irdelenmektedir. Bunun yanı sıra varlığına ulaşılabilen diğer tüm eserlerin bilgi ve görsellerine ekte yer verilmektedir.

4.1. Füreya Koral (1910-1997)

İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünde eğitim gören Füreya Koral'ın sonradan asıl uğraşı olacak olan seramikle tanışması 1947 yılında yakalandığı hastalık sonucu Leysin Sanatoryumunda geçirmek zorunda kaldığı dönemde olmuştur. Lozan'da başladığı çalışmalarına, Fransız seramikçi Serre'nin desteği ile Paris de özel bir seramik atölyesinde devam etmiş, ilk seramik ve taşbaskı sergisini orada açmıştır. Füreya Koral İstanbul'a döndükten sonra işlerini önceleri Göksu'daki testicilerde ardından da Eczacıbaşı Fabrikasının fırınlarında pişirmiş, 1951 yılında ise kendi özel atölyesini kurmuştur.

İlk çalışmalarında küçük boyutlu formlar çalışan sanatçı, 1960-70 yılları arasında büyük boyutlu seramik duvar panoları çalışmıştır. Füreya Koral'ın yüzey çalışmalarında kuş figürleri, resimsel elemanlar ve mavi rengin tonları dikkati çekmektedir.

Sanatçı İstanbul Divan pastanesi için yaptığı panosunda ise diğer yüzey çalışmalarından farklı olarak siyah-beyaz renkleri tercih etmiş, bu çalışmasının hikâyesini ise şöyle anlatmıştır:

“1968 yılının sonlarına doğru, sadece beyaz ve siyah renklerden oluşan bir işe karşı, müthiş bir istek başlamıştı içimde. O günlerde duvarlarla fena halde haşır neşir olduğumdan, yine üstünde sere serpe çalışabileceğim bir duvar düşünüyordum. Bana duvar sunan çoktu da, herkes renkli istiyordu duvarını. Ama karar vermiştim bir kere. Asla ödün vermeyecektim renklerimden. Bunun dışında, ne bir form ne de bir desen

vardı kafamda. Sadece, siyah ve beyaz! Bir akşamüstü, evime çay içmeye uğrayan mimar dostum Abdurrahman Hancı'ya açtım derdimi.

'Yahu Füreya, şu anda neyle meşgulüm, biliyor musun?' diye sordu.

'Neyle?' dedim.

'Divan Oteli'nin iç düzenlemesiyle uğraşıyorum. Otelin pastanesinde, tezgâhın arkasına yerleşecek duvar için bir çözüm arıyordum. Hay aklınla bin yaşa sen.'

'Beni anlayamadın. Ben sadece siyah ve beyaz kullanmak istiyorum.'

'İyi ya,' dedi Abdurrahman Hancı, 'Vitrinde duran renk renk pastalarla, keklerle, turtalarla yarışmayacak bir renk lazım oraya. Aynı zamanda da temizlik duygusu verecek bir renk. Bu beyazdan başkası olabilir mi?'

'Siyahımdan vazgeçmem ama.' 'Geçme,' dedi Abdurrahman. Kulaklarıma inanamıyordum... Duvarımı bulmuştum."⁹⁰

Resim 4.12. Füreya Koral'a ait artistik yüzey seramiği, Divan Pastanesi, Taksim/İstanbul.

Füreya Koral, otelin önündeki ağaçlara tünemiş siyah sığırcıklardan ilham alarak tasarladığı alçak rölyefli bu çalışmanın kendinden sonra da burada kalmasını temenni etmekteydi. Ancak bir tadilat sırasında otelin bar kısmına kaldırılan panonun, 2008 yılında otelin yıkılarak yenilenmesi sonrasında toplantı salonuna taşındığı belirtilmektedir.

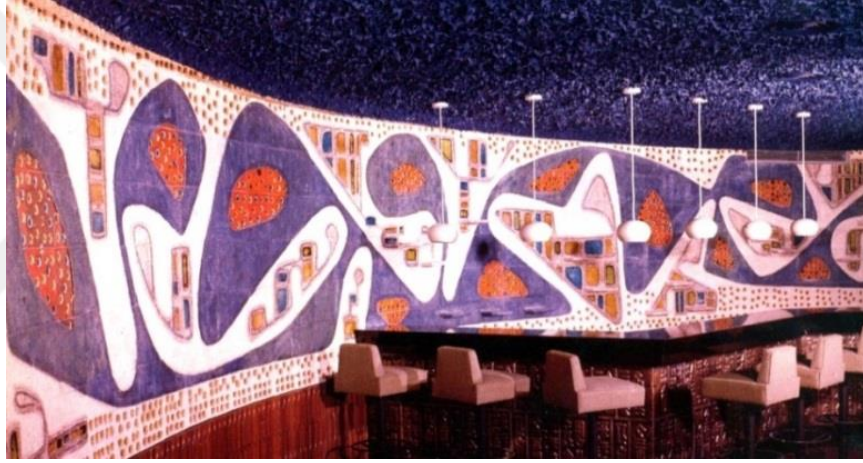
⁹⁰ Ayşe KULİN, *Füreya*, 296, 297.

Tablo 4.1 Füreyâ Koral'ın mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 Marmara Oteli lobisinde duvar panosu, 1960.</p>	 <p>a.2 Ankara Ulus Çarşısı'nda duvar panoları, 1962.</p>	 <p>a.3 Ankara Ulus Çarşısı'nda duvar panoları, 1962.</p>
 <p>b.1 Ankara Ulus Çarşısı'nda duvar panoları, 1962.</p>	 <p>b.2 Hacettepe Dış Hekimliği Binası, Ankara, 1965.</p>	 <p>b.3 Başak Sigorta Binası Seramik Pano, İstanbul, 1966.</p>
 <p>c.1 Ziraat Bankası, A Blok Harbiye – İstanbul, 1966.</p>	 <p>c.2 Ziraat Bankası, B Blok, Harbiye – İstanbul, 1966.</p>	 <p>c.3 Ziraat Bankası, C Blok, Harbiye-İstanbul, 1966.</p>
	 <p>d.1 İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, Unkapanı/İstanbul, 1969.</p>	

4.2. Sadi Diren (1927-)

1953 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Seramik Bölümünden mezun olan Sadi Diren, 1955 yılında Devlet desteğiyle Almanya'ya gitmiş, dokuz yıl kaldığı bu ülkede hem sanat seramiğinin hem de endüstriyel seramiğinin inceliklerini öğrenmiştir. 1964'te Türkiye'ye dönen sanatçı, Eczacıbaşı Seramik Fabrikaları'nın süs ve mutfak eşyaları bölümünde yönetici ve sanat danışmanı, aynı zamanda da Güzel Sanatlar Akademisi, Seramik Bölümü'nde akademisyen olarak çalışmaya başlamıştır.⁹¹

Resim 4.13. Sadi Diren'e ait artistik yüzey seramiği, Tarabya Oteli, İstanbul, 1972.

Geleneksel sanatımızı çağdaş sanat içinde yorumladığı çalışmalarıyla bilinen Diren'in birçok özel ve kamu kurumuna uyguladığı yüzey çalışmaları bulunmaktadır. Bulunduğu mekana giydirilmiş izlenimi veren, çoğunlukla figüratif ve geometrik şekillerin görüldüğü, modüler parçalardan oluşan bu çalışmaların binanın şekline, ışık faktörüne ve boşluk-doluluk oranlarına göre tasarlandığı gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra sanatçının 1972 yılında, Tarabya Oteli için yaptığı çalışmayı mekan ve çevreye uygunluğu açısından değerlendirecek olursak; hem renklerde, hem şekillerde, hem de şekillerin boyutlarında görülen zıtlıklara mekanın işlevi için

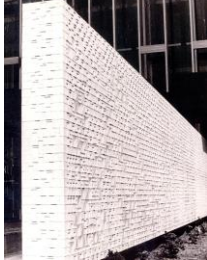

⁹¹ Emre ZEYTİNOĞLU, **Sadi Diren**, 26, 28, 30, 32.

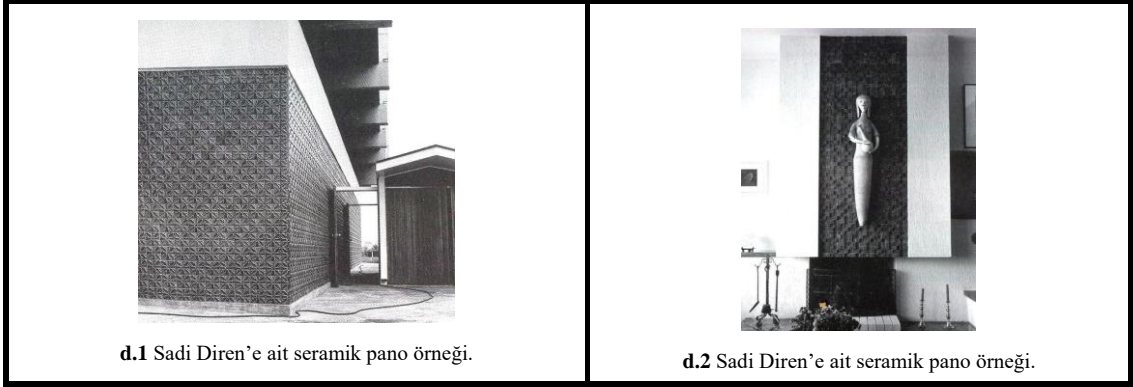

gereken masa, sandalye, aydınlatma gibi objelerin katılımının yorucu bir yoğunluğa sebebiyet verdiği görülmektedir.

Sanatçının 'en büyük işlerim' diye ifade ettiği, aralarında Tarabya Otelini için yapmış olduğu bu çalışmanın da bulunduğu bazı yüzey seramiklerinin son yıllarda kendisine haber verilmeden yıkılmasının ardından, üzüntüsünü "Bütün seramiklerimi yıktılar, kala kala ben kaldım. Ben de gidince rahatça yıksınlar!" diyerek dile getirdiği bilinmektedir.

Tablo 4.2. Sadi Diren'in mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 Avrupa Konseyi Binası, Strasbourg, 1960.</p>	 <p>a.2 İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, 1967.</p>	 <p>a.3 İstanbul Minyatürü, Dışbank Genel Müdürlüğü, İstanbul, 1970.</p>
 <p>b.1 Şekerbank Genel Müdürlüğü, Ankara, 1970.</p>	 <p>b.2 Atatürk Kültür Merkezi (Dış Mekan) İstanbul, 1971.</p>	 <p>b.3 Atatürk Kültür Merkezi (İç Mekan) İstanbul, 1971.</p>
 <p>c.1 İstanbul Üniversitesi Sosyal Tesisleri, İstanbul, 1972.</p>	 <p>c.2 Henkel, Gebze, 1973.</p>	 <p>c.3 Nejat Eczacıbaşı Villası, 1973.</p>

Sanatçının Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

- Breiden Fabrika Villası, Dümler/ Grenzhousen/ Hörn
- Fruko Fabrikası, İstanbul
- Pe-Re-Ja Fabrikası, İstanbul
- Koç Holding, İstanbul
- Marmara Oteli, Ankara
- Coca Cola Fabrikası, Adana
- Fitaş Sineması, İstanbul
- Cep Sineması, Ankara
- Karaköy Eczanesi, İstanbul
- The Marmara Oteli, İstanbul
- Darka Yüzme Havuzu, İznik
- Sermaye Piyasası, Ankara
- Cumhurbaşkanlığı Köşkü, Ankara

4.3. Ayfer Karamani (1933-) - Sabit Karamani (1916-1993)

1933 Konya doğumlu olan Ayfer (Konrapa) Karamani, Güzel Sanatlar Akademisi'nin Kumaş Desenleri bölümünden mezun olmuş ve hemen ardından Seramik Bölümü'ne kayıt yaptırmıştır. Buradaki eğitimine iki yıl devam etmiş,

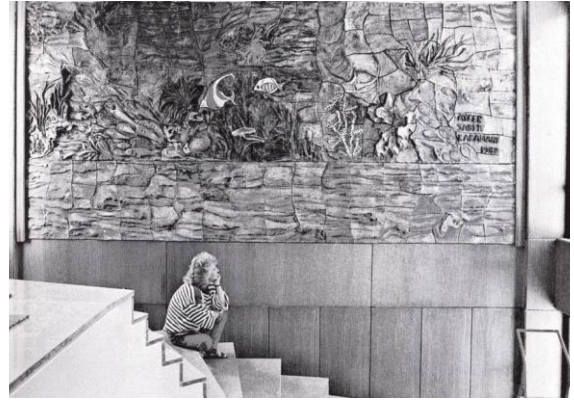
atölye imkânlarının kısıtlılığında sıkılarak yarıda bırakmıştır. 1950'lerde, fotoğraf çalışmalarıyla dikkati çeken Sabit Karamani ile evlenmiş, 1957'de İstanbul'da kendi atölyelerini kurmuşlardır.⁹²

Uzun yıllar kaya formu üzerine yoğunlaşan sanatçının, son dönem çalışmalarında kadın figürleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, eşi Sabit Karamani'nin hastalığının baş gösterdiği 89 yılına kadar eşiyle birlikte, daha sonraki yıllarda ise kendi başına yaptığı çok sayıda artistik yüzey çalışması bulunmaktadır.

Sabit Karamani de İstanbul Üniversitesi'nde Fizik ve Matematik eğitimi almış, 1957 yılında evlendiği Ayfer (Konrapa) Karamani'nin etkisiyle seramiğe başlamıştır. Geniş fizik ve kimya bilgisi seramiğin teknik kısmıyla da ilgilenmesine yol açmıştır. Karamani atölyesinin imzası haline gelen sırlar üretmiş, seramik çamurları hazırlamış, seramik fırınları yapmıştır. Geometrik biçimler, prehistorik hayvanlar, fosiller ve tekerlek formu sanatçının çalışmalarının çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Resim 4.14. Ayfer - Sabit Karamani çiftine ait artistik yüzey seramiği, Mersin Oteli, Mersin, 1971.

Resim 4.15. Ayfer - Sabit Karamani çiftine ait artistik yüzey seramiği Sabancı Holding Sanat Galerisi, Adana, 1987.

Çiftin, Türkiye'nin çeşitli şehirlerindeki binalara uyguladıkları çok sayıda yüzey çalışmalarından biri olan Mersin Oteli Panosu (bkz. Resim 4.14.), eserin tam

⁹² Ayfer KARAMANİ, **Ayfer Karamani Retrospektif**, 60,64,66.

önünden geçen merdiven yüzünden talihsiz bir çalışma olmuştur. Resim 4.15.'te gördüğümüz, Sabancı Holding Sanat Galerisi çalışması ise mekanın ışık-gölge koşullarının düşünüldüğü, algılama mesafesinin hesaplandığı, uzaktan bütünü, merdivenle yanından geçerken de dokuyu daha rahat algılamamızı sağlayacağından yer seçimi için güzel bir örnektir.

Tablo 4.3. Ayfer ve Sabit Karamani'nin mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 Gureba Hastanesi duvar panosu, İstanbul, 1967.</p>	 <p>a.2 Ayaks Yağ Fabrikası, İstanbul, 1969.</p>	 <p>a.3 Sheraton Otel, Sinan Toplantı Odası, Taksim/İstanbul, 1975.</p>
 <p>b.1 Etap Altınel Otel, Ankara, 1986.</p>	 <p>b.2 Sakıp Sabancı Holding Binası, Adana, 1987.</p>	 <p>b.3 Akbank Galatasaray şubesi, İstanbul, 1988.</p>
 <p>c.1 Fatih Belediyesi, İstanbul, 1991.</p>	 <p>c.2 Resteria Otel, Laleli/İstanbul, 1992.</p>	

Sanatçıların Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

- Yonca-Han duvar panosu, Beyoğlu/ İstanbul, 1962.
- Feneryolu Eczanesi duvar panosu, İstanbul, 1963.
- Osmanlı Bankası, Karaköy/İstanbul, 1968.
- Murat Palas Apartmanı, Nişantaşı/ İstanbul, 1968.
- Kandilli Rasathanesi duvar panosu, İstanbul, 1969.
- İş Hanı, Nişantaşı/İstanbul, 1974.
- Sözmen Oteli duvar panosu, İstanbul,1974.
- Akbank, Valideçeşme/İstanbul, 1985
- Öğretmenler Bankası Gayrettepe Şubesi, İstanbul, 1990.
- Akbank Gayrettepe Şubesi duvar panosu, İstanbul, 1991.
- Turmen Oteli duvar panosu, Bodrum, 1993.

4.4. Seniye Fenmen (1918-1996)

1918 yılında İstanbul'da doğan Seniye Fenmen, çok yönlü sanat ortamında geçen gençlik yıllarının sonunda resimde karar kılmıştır. 1957 yılında, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nden mezun olan sanatçı, Taylan Seramik'in kurucularından biri olduğunda seramik çalışmalarına başlamıştır.⁹³

Genellikle insan uzuvlarından çıkışlı soyut heykeller çalışan sanatçının mimariye uygulanmış üç artistik yüzey çalışmasına ulaşılabilmektedir. Sanatçının yapmış olduğu yüzey çalışmalarında resimsel değerlerin seramikle bir arada kullanıldığı görülmektedir.

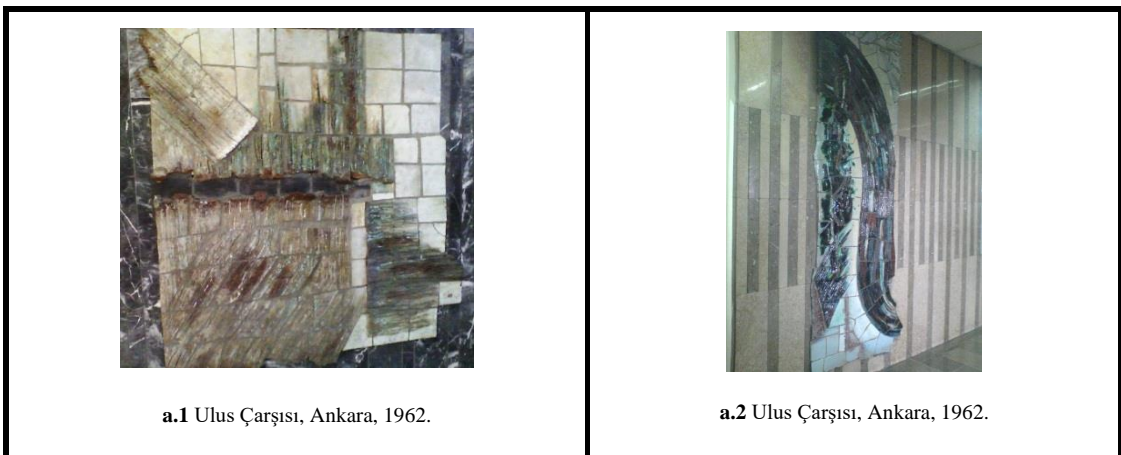
⁹³ Erdiñç BAKLA, *İstanbul'un 100 Çini ve Seramik Sanatçısı*, 57.

Resim 4.16. Seniye Fenmen'e ait artistik yüzey seramiği, Tarabya Oteli, Vezir Dairesi, İstanbul, 1970.

Çalışmalarda kullanılan benzer renklerin egemenliği zihinde bütünlük hissi uyandırırken, renk ve doku ile verilen yönlendirme hareketleri izleyicide ilgi uyandırmaktadır.

Tablo 4.4. Seniye Fenmen'in mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

4.5. Nasip İyem (1921-2011)

1939 yılında girdiği İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim bölümünden 1944'te ressam Nuri İyem ile evlenmesiyle ayrılan Nasip İyem, 1958 yılında Eczacıbaşı Seramik Fabrikası'nda çalışmaya başlamıştır. Bu tarihten sonra seramik çalışmalarına ağırlık veren sanatçı, Anadolu insanını konu aldığı pişmiş toprak çalışmalarıyla bilinmektedir.

Resim 4.17. Nasip İyem'e ait artistik yüzey seramiği, Swissotel Büyük Efes, İzmir.

Anadolu insanını konu aldığı çalışmalarında renge pek yer vermeyen sanatçının, İzmir'deki Büyük Efes Otel'i için yapmış olduğu seramik yüzey çalışmasında kullandığı renkler, koyu tonlarda döşenmiş olan mekâna canlılık katmıştır. Eserin karşısında oturarak izlenmesine imkan tanıyan bir alana yerleştirildiği gözlemlenmektedir.

Sanatçının Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

- Necip Sait Barlas Yalısı, Yeniköy/ İstanbul, 1963.
- Yapı Kredi Bankası Galatasaray Şubesi, İstanbul, 1964.

- Vakıflar Bankası Galatasaray Şubesi, İstanbul, 1965.
- Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası, Harbiye/ İstanbul, 1965.
- Büyük Tarabya Oteli Kral Dairesi, İstanbul, 1965.
- Ziraat Bankası merkez binası, Ankara, 1966.
- Akbank Şişli Şubesi, İstanbul, 1967.
- Gayrettepe Mimar ve Mühendislik Okulu, İstanbul, 1968.
- Osmanlı Bankası Ankara Şubesi, 1969.
- İzmir Efes Oteli

4.6. Hamiye Çolakoğlu (1933-2015)

1933 yılında Trabzon Sürmene’de doğan Hamiye Çolakoğlu, 1952’de Ulus Atatürk Kız Enstitüsü’nden mezun olmuştur. Sanata olan ilgisi ve yeteneği herkes tarafından bilinen sanatçı, 1953-54 yıllarında hem Türk El Sanatları Tanıtma Derneği’nde çalışmış hem de Hakkı İzet’in Seramik Atölyesi’nde seramik dersleri almıştır. 1959’da İtalya Hükümeti’nin karşılıksız bursunu kazanarak, yüksek pişirim teknolojisi ve sanat tarihi eğitimi için Floransa’ya gitmiştir. 1963 yılında yurda dönen sanatçı, 1966 yılında Ankara Yenimahalle’de kendi seramik atölyesini kurmuştur.

1979-1982 tarihleri arasında Söğüt Seramik Sanayii’nde sanat danışmanlığı yapmıştır. 1983’te de Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi’ni kurmuş, 17 yıl yürüttüğü görevinden 2000 yılında emekli olmuştur.

Alanında çok sayıda eser üretilmiş, ulusal ve uluslararası çok sayıda sergiye katılan sanatçının sanatı için Prof. Sıtkı Erinç şöyle söylemektedir: “Dünyaya bir başka türlü bakar, dünyayı var eden her bir zerreyi farklı bir şekilde algılar. Bu bir yetidir ve bu yeti bir insanda ya vardır ya da yoktur. (...) İşte Hamiye’nin sanatsal yetisi buna tipik bir örnek oluşturur. Resim, seramik, heykel, dekorasyon, müzik hatta yazın sanatının kimi dalları... Bunların her birine ciddi şekilde eğilmiş ve her

birinden ‘sanat’ kabul edilmesinde en ufak bir tartışma götürmeyen ürünler vermiştir.”⁹⁴

Çalışmalarındaki soyut figürler ile tanınan Hamiye Çolakoğlu’nun 1964 yılından 2005 yılına kadar yaptığı çok sayıda artistik seramik yüzey çalışması bulunmaktadır. Geometrik biçimleri, organik kıvrımları, kuş figürlerini ve renk geçişlerini sıkça kullandığı yüzey çalışmalarında yüksek pişirim teknolojisi uygulamıştır. Resim tadındaki bu çalışmalarda bir çok figür ve motif kullanılmış olmasına karşın, çalışmaların çoğunda eserin bulunacağı mekan ve çevreye ait özellikler barındırdığı gözlenmektedir.

Resim 4.18. Hamiye Çolakoğlu’na ait artistik yüzey seramiği, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 1997.

Sanatçının 1997 yılında, Bilkent Üniversitesi için yapmış olduğu çalışmada da aydınlığın ve uygarlığın temsili olarak kullanılan meşaleler göze çarpmaktadır. Çolakoğlu’nun ‘Bilimin Işığı’ adını verdiği bu seramik yüzey çalışmasında, hem ele alınan konunun binanın işlevine; hem de renk, biçim, izlenme mesafesi, doluluk boşluk gibi değerlerin mekân ve çevrenin fiziksel özelliklerine uyum sağladığı görülmektedir.

⁹⁴ <http://www.biyografya.com/biyografi/12469>

Tablo 4.5. Hamiye Çolakoğlu'nun mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 Arı Sineması, Ankara, 1968.</p>	 <p>a.2 Arı Sineması, Ankara, 1968.</p>	 <p>a.3 Bilkent Üniversitesi, "Evrende Barış Senfonisi", Ankara, 1981.</p>
 <p>b.1 Kara Kuvvetleri Komutanlığı, "Savaş Bitti", Ankara, 1984.</p>	 <p>b.2 Kara Kuvvetleri Komutanlığı, "Zaferin Gücü", Ankara, 1984.</p>	 <p>b.3 Cemil Özgür Tuğla Fabrikası, "Sümerlerden Günümüze", Çankaya, Ankara, 1987.</p>
 <p>c.1 Bilkent Üniversitesi Rektörlük Duvar Uygulaması, Ankara, 1990.</p>	 <p>c.2 İhsan Doğramacı'nın Evi, İstanbul, 1990.</p>	 <p>c.3 'Sonsuza Açılan Kapı', 1993.</p>
 <p>d.1 Hamiye Çolakoğlu'na ait artistik yüzey seramiği.</p>	 <p>d.2 Hamiye Çolakoğlu'na ait artistik yüzey seramiği.</p>	 <p>d.3 Hamiye Çolakoğlu'na ait artistik yüzey seramiği.</p>

Sanatçının Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

- Yıba Çarşısı duvar panosu, Ulus / Ankara, 1964
- Talip Sineması duvar panosu, Ankara, 1971.
- Akün Sineması ve İş Hanı panoları, Ankara, 1973.
- Konya Belediyesi nikah salonu, 1973.
- Türkiye Petrolleri Genel Müdürlüğü binası duvar panosu, 1975.
- Halk Partisi Genel Merkezi, 1977.
- Ziraat Bankası, Yenişehir Şubesi, Ankara, 1985.
- Halk Bankası Kadıköy Şubesi, İstanbul, 1986.
- Hilmi Bodur'un evi, Çanakkale, 1991.
- Uğur Mumcu evi girişi duvar uygulaması, 1995.
- Bilkent Üniversitesi, Kültür ve Kongre Merkezi girişi, Ankara, 2005

4.7. İlgi Adalan (1936-)

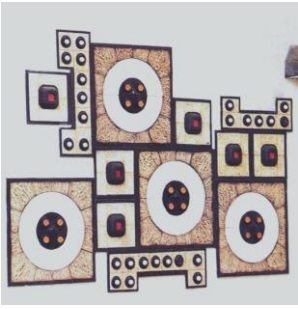

1953-59 yılları arasında öğrenim gördüğü Güzel Sanatlar Akademisi (MSÜ), Cemal Tollu atölyesinde resim çalışan sanatçı, mezun olduktan sonra bir süre Cep ve Arena tiyatrolarında görev almıştır. Adalan'ın seramiğe ilgisi 1960'ta, çalışmak zorunda olduğu için, Gorbon Seramik Fabrikası'nda işe girmesiyle başlamıştır. Askerlik görevi için 1,5 yıl sonra buradan ayrılan sanatçı, resim öğretmeni olarak yaptığı askerlik görevinin ardından, beş yıl öğretmenliğe devam etmiş ve sonrasında bir atölye kurmuştur.

Resim 4.19. İlgı Adalan'a ait artistik yüzey seramiği.

İlgı Adalan 70'li yıllarda mimar arkadaşlarının önerisiyle çok sayıda özel konut için seramik pano uygulaması yapmıştır. Genellikle geometrik birimlerden oluşturduğu tasarımlarında siyah beyaz sırlar ve altın yaldızlar kullanmıştır. Sanatçının yaptığı çalışmaların adres ve yapım yılı ile ilgili bilgilerine ulaşamamıştır.

Tablo 4.6. İlgı Adalan'ın mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.</p>	 <p>a.2 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.</p>	 <p>a.3 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği Gima, İstanbul</p>
--	--	--

b.1 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

b.2 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

b.3 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

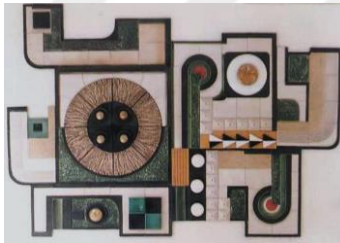
c.1 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

c.2 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

c.3 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

d.1 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

d.2 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

d.3 İstanbul Büyük Klüp

e.1 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

e.2 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

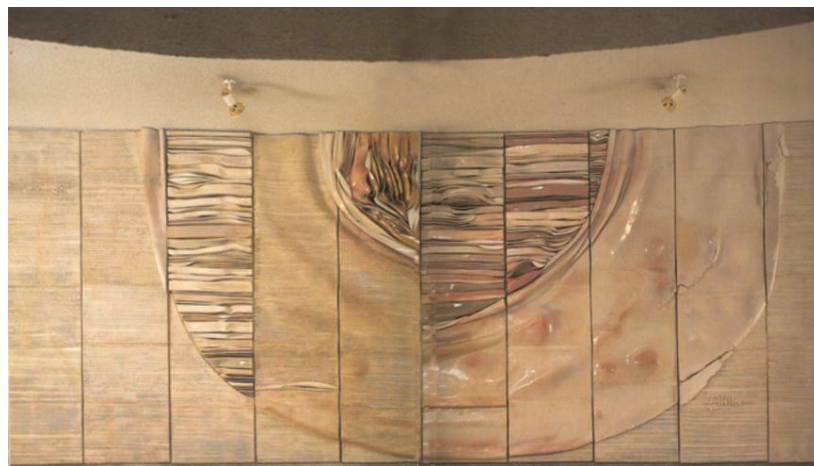

e.3 İlgı Adalan'a ait seramik pano örneği.

4.8. Attila Galatalı (1936-1994)

1936 yılı, Arhavi doğumlu olan Attila Galatalı, 18 yaşında geçirdiği menenjit hastalığı duyma yetisini kaybetmesine sebep olduğundan, lise eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. Zor günlerini geçirdiği sıralarda Bedri Rahmi Eyüboğlu ile tanışmış, sanatçının atölyesinde mozaik çalışmaları gerçekleştiren uygulama gruplarında yer almıştır. Aynı işyerini paylaştığı bir arkadaşı sayesinde gittiği bir atölyede seramikle yıllarca sürececek olan ilişkisi başlamıştır.

Attila Galatalı, 1960 yılında, Eczacıbaşı Fabrikasının açmış olduğu, İsmail Hakkı Oygur ve Hakkı İzzet'in eğitmenlik yaptığı kursa katılmış; seramiği tam anlamıyla yaşamının eksenine yerleştirmiştir. 1966 yılında ilk özel atölyesini açan sanatçının o yıllardaki temel motifi yöresellik olmuştur. İç içe geçmiş dairelerden, geometrik desenler ve nakışlardan oluşan kocaman güneş formları üzerinde çalışmıştır. Ancak atölyesinde, insan portreleri de varlıklarını sürdürmüştür. Portreler ve tarihsel yorumlamalar, sanatının her evresinde ilgisini çeken başlıca kaynakları olmuştur.⁹⁵ 1970'lerden itibaren ise işlevsel içerik olgusunu tümüyle yadsıyarak seramiği plastik boyutuyla ele almaya başlamıştır.

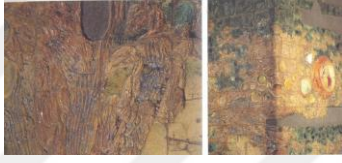

Resim 4.20. Attila Galatalı'ya ait artistik yüzey seramiği, TPAO Genel Müdürlük Binası Giriş Salonu, Ankara, 1980.

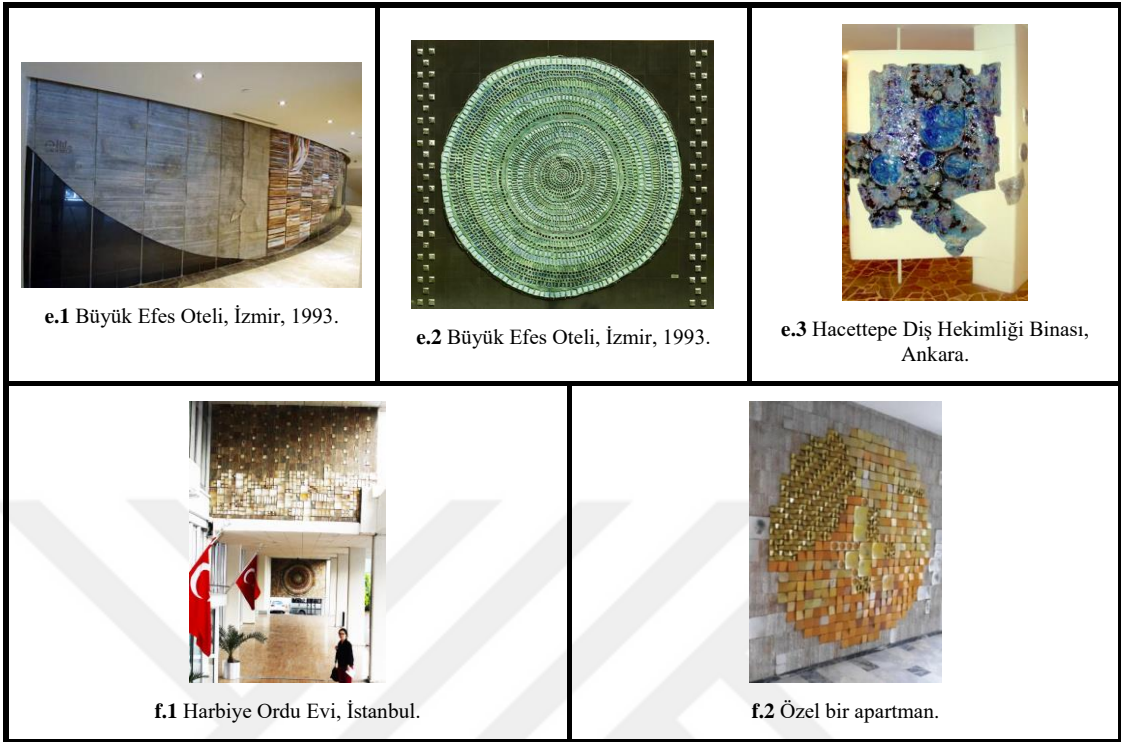
⁹⁵ Anna TURAY, *Toprağın ve Güneşin Ozanı Attila Galatalı*, 42.

Attila Galatalı'nın 1980'lerde, TPAO Genel Müdürlük binası giriş salonu için yaptığı yüzey çalışmasının, geçmişteki tüm biçim eğilimlerinin bir bileşkesi olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, sanatçı bu eserde daha önceki çalışmalarında kullandığı renk skalasını sadeleştirmiş, yumuşak ton geçişlerini kullanmıştır. Tamamıyla soyut nitelikteki bu eserde, malzemenin plastiklik özelliğinin ve ışığın büyük bir ustalıklarla kullanımı dikkati çekmektedir.

Tablo 4.7. Attila Galatalı'nın mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 Anafartalar Çarşısı 2.Kat Merdiven Boşluğundaki duvar panosu, Ulus, Ankara, 1964.</p>	 <p>a.2 Büyük Ankara Oteli, Ankara, 1968.</p>	 <p>a.3 Piri Reis Haritası, Deniz Müzesi Beşiktaş, 1971.</p>
 <p>b.1 Ata İnşaat, 1975.</p>	 <p>b.2 TPAO Genel Müdürlük Binası Lokali, Ankara, 1980.</p>	 <p>b.3 Duvar Panosu, TPAO Genel Müdürlük Binası Yemek Salonu, Ankara, 1980.</p>
 <p>c.1 Azot Sanayi Genel Müdürlüğü Giriş Katı, Ankara 1982.</p>	 <p>c.2 Büyük Efes Oteli, İzmir, 1985.</p>	 <p>c.3 Dörtlü Pano, Filiz Galatalı Koleksiyonu, 1986.</p>
 <p>d.1 Emre-Şebnem Aksan Koleksiyonu, 1986.</p>	 <p>d.2 PTT Binası, Konya, 1986.</p>	 <p>d.3 Kale Seramik Binası, İbrahim BODUR çalışma odası, Levent/İstanbul, 1987.</p>

Sanatçının Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

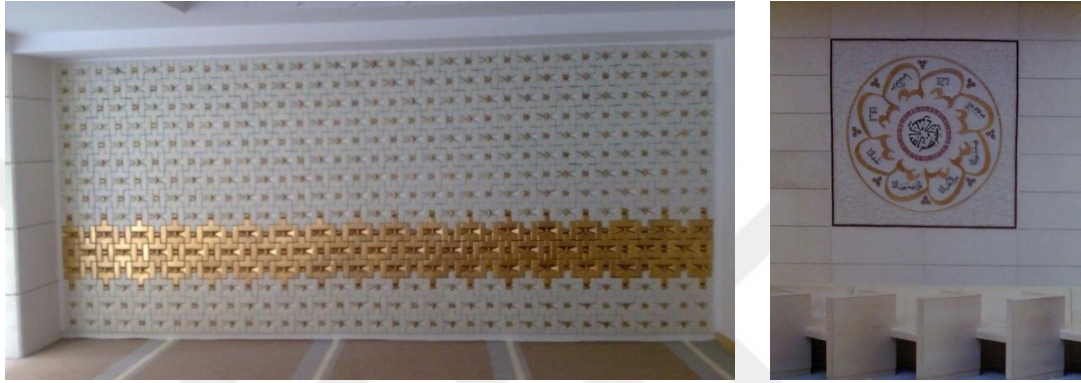
- Emekli Sandığı Binaları, 1966.
- Türk-İş Genel Merkezi.
- Vakıflar Bankası Genel Merkezi ve Şubeleri.
- Bulgaristan'ın İstanbul Başkonsolosluğu.
- Ankara Ordu Evi.
- Malatya Ordu Evi.

4.9. Mehmet Tüzüm Kızılcın (1941-)

1941 yılında, İzmir'de doğan M. Tüzüm Kızılcın'ın seramikle tanışması Füreya Koral atölyesinde olmuştur. Sanatçı, İstanbul Göksu'da Hasan Togay'dan torna dersleri almış, bir süre Eczacıbaşı Sanat Atölyesi'nde çalışmıştır. 1962'de seramik eğitimi için Almanya'ya gitmiş, 1965'te Werkkunstschule Offenbach a

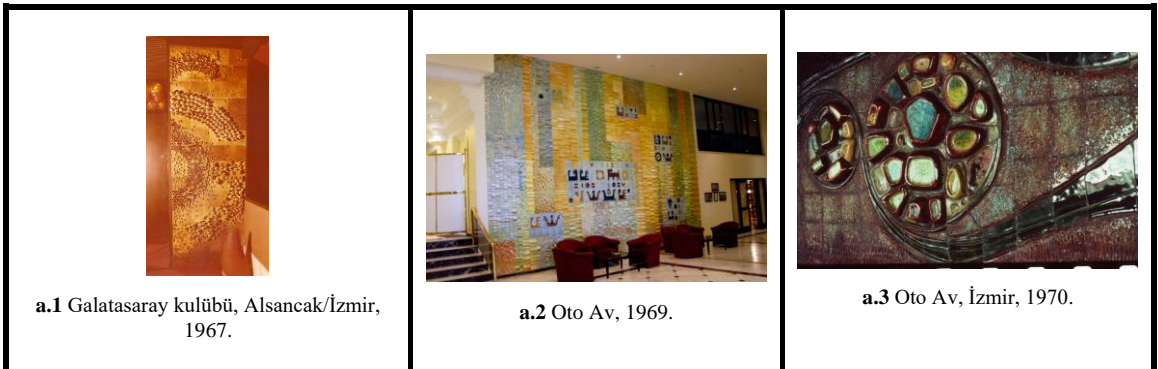
Main'den başarı ile mezun olmuştur. 1970 yılında İzmir'de özel atölyesini kuran ve halen sanatsal çalışmalarına orada devam eden sanatçının Türkiye'nin birçok şehrinde, mimari mekanlar için tasarladığı yüzey seramiklerine rastlamak mümkünken özellikle İzmir için yapmış olduğu çok sayıda çalışma ile İzmir halkının seramik sanatı ile tanışmasına büyük katkı sağlamıştır.

Resim 4.21. Mehmet Tüzüm Kızılcın'a ait artistik yüzey seramiği, Doğramacızade Ali Paşa Camii, Bilkent, Ankara, 2007.

Kızılcın'ın 2007 yılında, Doğramacızade Ali Paşa Camii için yapmış olduğu yüzey çalışmaları, yer aldığı mekanın fonksiyonunu yansıtan, yapı ile ortak hatlar taşıyan özelliğiyle dikkat çekmektedir. Mekan içerisinde farklı yüzeylere uygulanmış olan tasarımlar renk ve doku birliği göstererek birbiriyle uyum sağlamaktadır. Tekrar ögesini kullandığı çalışmada yalın renklerin tercih edilmesi binanın ferah bir görünüm kazanmasına sebep olmaktadır.

Tablo 4.8. M. Tüzüm Kızılcın'ın mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

b.1 Halk Bankası merkez binası, 1970.

b.2 Tınaz Apartmanı, Alsancak/İzmir, 1972.

b.3 PTT pasaport merkez binası, İzmir, 1980

c.1 Etap Otel, Bar Duvarı, 1990

c.2 Anemon Otel, Eskişehir, 2000.

c.3 Pegasus Otel, Marmaris/Antalya, 2001.

d.1 Tüzüm Kızılcın Panosu.

d.2 Etap otel balo salonu.

d.3 PTT Konak şubesi, İzmir.

e.1 Konak Orduevi, Konak/İzmir.

e.2 Konak ordu evi, Konak/İzmir.

e.3 Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, İzmir.

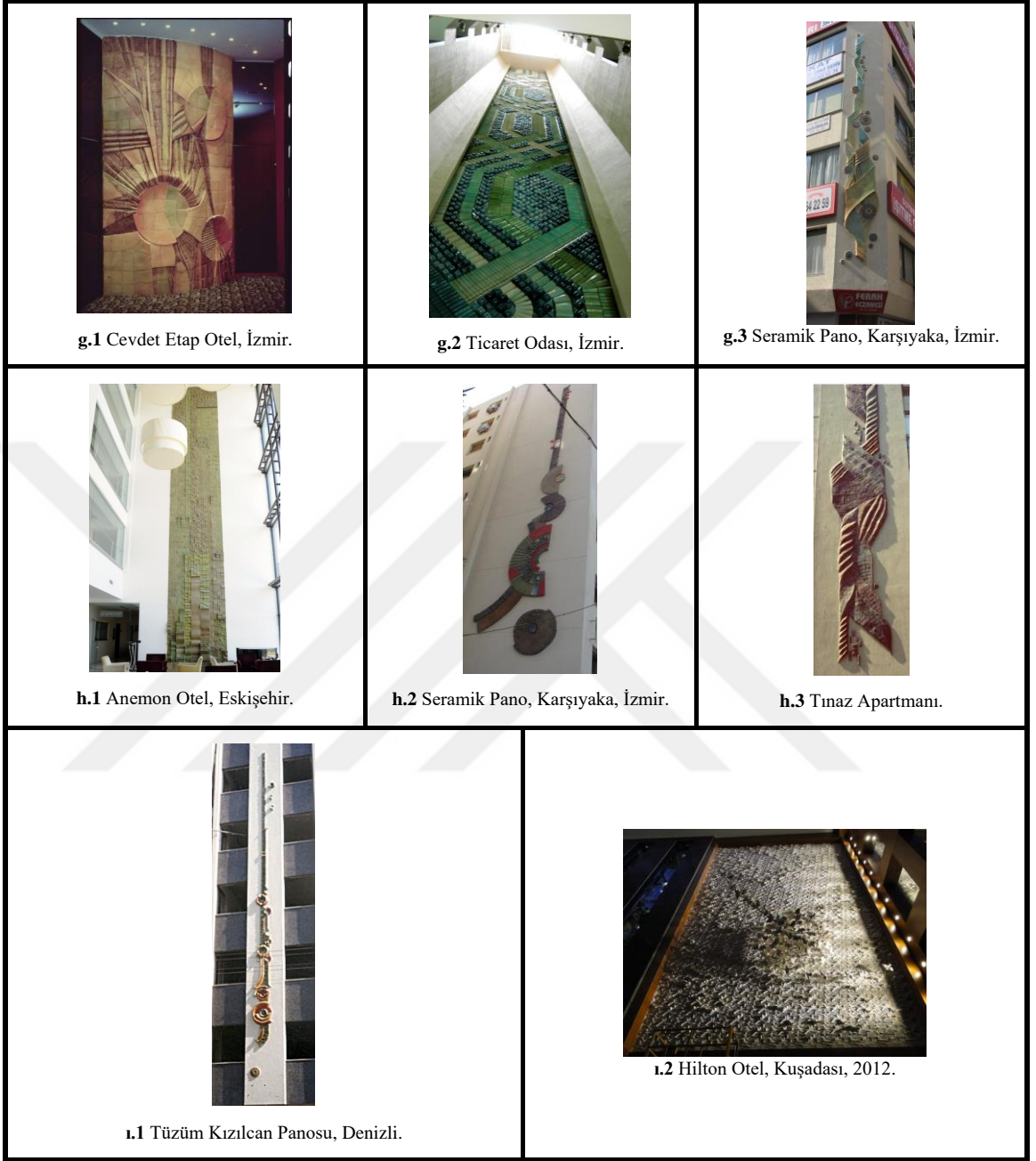
f.1 Gürel Tütün Fabrikası ana salon.

f.2 Gürel Apartmanı Giriş Holü, Alsancak/İzmir.

f.3 Apartman cephesi, Karşıyaka/İzmir.

Sanatçının Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

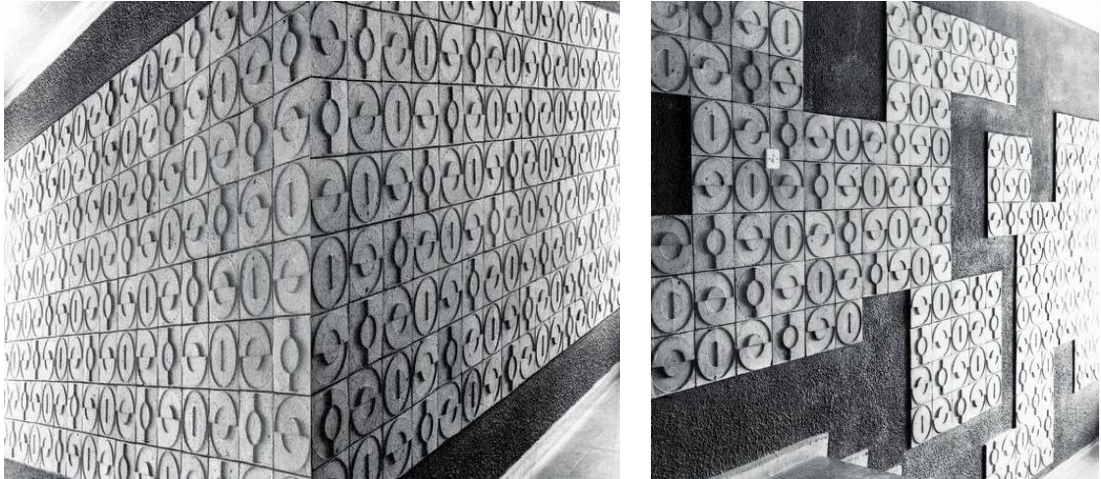
- Subay Orduevi Düğün Salonu ek bina, İzmir.
- Özel Teşebbüs Toplantı Salonu.
- Anemon Oteli, Malatya, 2007.

4.10. Tülin Ayta (1939-)

1965 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Seramik ve Türk Çiniciliği Bölümü'nden 1.'likle mezun olan sanatçı, aynı yıl Hollanda'ya gitmiş, Delft, De Porceleyne Fles Manüfaktürü Architectonique Departmanında duvar heykelleri ve yüksek röliefler yapmıştır. 1967'de Türkiye'ye döndüğünde M.E.B. Yurtdışı Uzmanlık Eğitimi sınavını kazanarak, 1968-1970 yılları arasında Brüksel Kraliyet Akademisi'nde eğitim görmüştür. 1970-1972 yıllarında Paris Uygulamalı Sanatlar Yüksek Okulu'nda uzmanlık eğitimine devam eden sanatçı, 1972 yılında, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Seramik Bölümü'ne asistan olarak atanmıştır. 1976'da Sanatta Yeterlik; 1977'de Doçentlik; 1986'da Profesörlük unvanlarını kazanmış, 1996 yılında Trakya Üniversitesi'nden emekli olmuştur.⁹⁶

Çamurun dokusundan faydalanarak sınırsız ve oksit patineli çalışmalarının yanısıra, heykel nitelikli soyut çalışmaları, bitki ve hayvan motiflerini kullandığı duvar panoları bulunmaktadır.⁹⁷

Resim 4.22. Tülin Ayta'ya ait artistik yüzey seramiği, 1976.

Sanatçının Resim 4.22.'deki artistik yüzey çalışmasında tekrar ögesiyle sağlanan ritm dikkati çekmektedir. Karoların tekrarı ile oluşturulan modüler

⁹⁶ <http://www.tulinayta.com>

⁹⁷ Bkz. (67), BAKLA, 90.

çalışmada birimlerinin yüzeyinde kullanılan yuvarlak hatlı dokular kare yapıdaki birimlerin keskin hatlarıyla zıtlık oluşturmaktadır. Zıtlıklar temelinde örgütlenen hareket etkileri, algıyı pekiştirerek, kuvvetlendirmekte; görsel iletişim süresini ve etkilenme derinliğini arttırmaktadır. Bu da eserin estetik etkisinin kalıcılığına sebep olmaktadır.

Bunun yanı sıra bir motifin farklı yönlerinin kullanıldığı çalışmada, tekrarlanan birimlerin oluşturduğu kütsel birlik de ifade edilmek istenen durumun vurgusunu arttırmaktadır. Sanatçının bu çalışmasını oluştururken tasarım ilkelerinden sıkça faydalandığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.9. Tülin Ayta'nın mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 De Koninklijke Porceleyne Fles, Delft, 1965.</p>	 <p>a.2 De Koninklijke Porceleyne Fles, Delft, 1965.</p>	 <p>a.3 Academie de la cambie, 1968.</p>
 <p>b.1 Ying&Yang isimli yüzey çalışması, 1971.</p>	 <p>b.2 Tülin Ayta panosu, 1977.</p>	 <p>b.3 Tülin Ayta panosu, 1975.</p>

4.11. Bingül Başarır (1938-)

1938 Sakarya doğumlu olan Bingül Başarır, seramiğe 1960 yılında Füreya Koral'ın atölyesinde başlamıştır. 1962 yılında, kendi atölyesini kurarak çalışmalarına burada devam eden sanatçı, ulusal ve uluslararası birçok ödüle layık görülmüştür.

Yeniliklere ve pişirim tekniğinden kaynaklanan değişimlere açık olan sanatçı; çağdaş, özgün biçim arayışları doğrultusunda çalışmaktadır. Doğadan esinlenerek ve camla birleştirerek yapmış olduğu üç boyutlu taş, fosil ve yanmış kömür çalışmalarının yanı sıra, özel ve kamu kuruluşları için yaptığı artistik yüzey seramikleri bulunmaktadır.

Resim 4.23. Bingül Başarır'a ait artistik yüzey seramiği, Universal Tütün Fabrikası, İzmir, 1988.

1988 yılında Universal Tütün Fabrikası için yapmış olduğu yüzey çalışması da bunlardan bir tanesidir. Birim tekrarının kullanıldığı bu çalışmada renk ve birimler binanın işlevi hakkında fikir vermektedir. Tütün bitkisinin uzun saplarını anımsatan dikey çizgiler mekanın katı çizgiselliğine uyum gösterirken, tütün yapraklarından esinlenerek tasarlandığı izlenimi uyandıran eğrisel birimlerin eserin yerleştirildiği yüzey ile bütünlük sağladığı gözlemlenmektedir. Buna karşın eserin dar bir koridorda yer alması çalışmanın seyredilebilmesine ve bir bütün olarak algılanmasına engel olmaktadır.

Tablo 4.10. Bingül Başarır'ın mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 TRT Arı Stüdyosu, Ankara, 1968.</p>	 <p>a.2 TRT Genel Müdürlüğü Girişi, Ankara, 1970.</p>	 <p>a.3 İlhan Cavcav'ın Evi, Ankara, 1981.</p>
 <p>b.1 İlhan Cavcav'ın Evi, Ankara, 1981.</p>	 <p>b.2 Anadolu Sigorta Yönetim Binası Müdürlük Girişi, İzmir, 1984.</p>	 <p>b.3 Anadolu Sigorta Yönetim Binası Giriş Panosu, İzmir, 1984.</p>
 <p>c.1 Gıda Çarşısı, Mescit Mihrabı, İzmir, 1984.</p>	 <p>c.2 İlknur Güner Eliç'in Evi, İzmir, 1986.</p>	 <p>c.3 Cumhurbaşkanlığı Yönetim Binası, Ankara, 1991.</p>
 <p>d.1 Adnan Menderes Havaalanı, Dış Hatlar, Gelen Yolcu Katı, İzmir, 2006.</p>	 <p>d.2 Oğuz Başarır'ın İşyeri, USA, 2010.</p>	 <p>d.3 Huzur Evi, Narlıdere/İzmir.</p>

4.12. Jale Yılmabaşar (1939-)

1939 yılında Samsun’da doğan Jale Yılmabaşar, 1957 yılında AFS bursuyla ABD'ye giderek Albany Union High School'da eğitim görmüş, seramik çalışmalarına da bu ülkede başlamıştır. Türkiye'ye döner dönmez üniversite sınavlarına hazırlanmış, 1958'de, Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Seramik Bölümünü kazanarak Prof. Hakkı İzet'in öğrencisi olmuştur. Mezuniyetinin ardından Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda asistan olarak çalışmaya başlamıştır. 1985 yılında Profesör unvanını almasıyla Türkiye'nin ilk kadın seramik Profesörü olmuştur. Aynı yıl Münih Akademisi'nin Resim Bölümünde öğrenim görmüş, 27 profesörün onayı ile resim diploması da almıştır. Seramik ve resmi bir arada sürdürebilen sanatçının çalışmalarında idoller, yöresel bezeme motifleri, horozlar, köprüler ve gözler adeta imzası haline gelmiştir.

Sanatın birçok alanında sayısız eser veren Jale Yılmabaşar, özellikle 70'li yıllardan 90'lı yıllara kadar kamu ve özel kuruluşlar için yaptığı çok sayıda artistik yüzey seramiği ile bilinmektedir. Seramik sanatının halkla buluşmasında önemli etkileri olan bu eserlerin bazıları günümüze kadar gelmeyi başarmışken, bazıları ilk zamanki önemini yitirmiş, bazıları ise yok olup gitmiştir.

Resim 4.24. Jale Yılmabaşar'a ait artistik yüzey seramiği, Divan Oteli Barı.

Resim 4.25. Çalışmanın yeni yerindeki görseli.

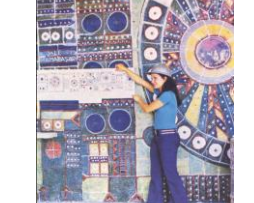
Sanatçının resim 4.24.'de görülen, Divan Oteli için yaptığı çok renkli çalışmasının, mekanın kullanım ve dolaşım alanları göz önünde bulundurulmadan

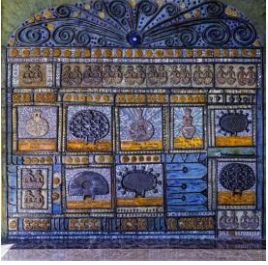

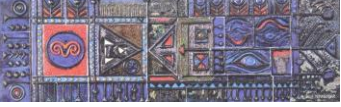

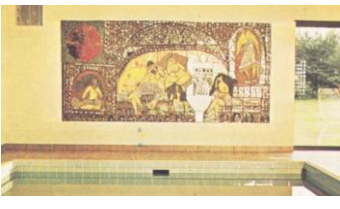

yerleştirildiği görülmektedir. Mimar Rana Aydın'ın sanatçının bu eseri hakkındaki yorumu da bunu destekler niteliktedir. “Jale Yılmabaşar’ın resimde görülen şanssız çalışmasında mekanın ticari öncelikleri baskın çıkmış ve sanatçının seramik çalışması, tezgahın görülmesi istenmeyen ana konstrüksiyonunu kaplayan sıradan bir malzeme olmaktan öteye gidememiş ve aynı zamanda, mekanın fazla hareketli diğer elemanları arasında kaybolmuştur.”⁹⁸

Otel’in barı için yapılmış olan yedi metrekarelik bu çalışma, binanın restorasyonu sırasında korunma altına alınmış ve sonrasında binanın başka bir duvarına monte edilmiştir (Bkz. Resim 4.25.). Bu durum son derece sevindirici olmasına karşın, bu işlem sırasında da eserin yerleştirileceği yüzeye, mekanın diğer döşeme malzemeleri belirlendikten sonra karar verildiği izlenimi oluşmaktadır. Küçük dikdörtgen birimlerden oluşan çalışmanın yerdeki renkli dikdörtgen karolar ve duvardaki tuğla dekoru ile bir arada kullanılmasının bir kargaşaya sebep olarak çalışmanın vurgusunu azalttığı gözlemlenmektedir.

Tablo 4.11. Jale Yılmabaşar’ın mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

 <p>a.1 Hürriyet Gazetesi Teras Kafeterya, Çağaloğlu-İstanbul, 1969.</p>	 <p>a.2 Vakko Fabrika Bina Cephesi, İstanbul, 1969.</p>	 <p>a.3 Vakko Fabrika Bina Cephesi, İstanbul, 1969.</p>
 <p>b.1 Özel İdare Binası, İl Genel Meclis Holü, Sultanahmet-İstanbul, 1969.</p>	 <p>b.2 Fako İlaç Fabrikası Giriş Holü, İstanbul, 1970.</p>	 <p>b.3 Anadolu Cam Sanayi, Mersin, 1970.</p>

⁹⁸ Bkz. (18), AYDIN, 64.

 <p>c.1 Seramik Pano, Aydın İş Hanı Yalova, 1976.</p>	 <p>c.2 Seramik Pano, Aydın İş Hanı Yalova, 1976.</p>	 <p>c.3 Jale Yılmazbaşer Ltd. Şti., İstanbul, 1977.</p>
 <p>d.1 Jale Yılmazbaşer Ltd. Şti., İstanbul, 1977.</p>	 <p>d.2 Jale Yılmazbaşer Ltd. Şti. şirketindeki panosu, 1977.</p>	 <p>d.3 Milli Savunma Bakanlığı, Ankara, 1982.</p>
 <p>e.1 Büyük Efes Oteli, İzmir, 1983.</p>	 <p>e.2 Maslak Boyner Binası, Noramin İş Merkezi Bina Cephesi, İstanbul, 1985.</p>	 <p>e.3 Koç Holding Girişi, İstanbul, 1986.</p>
 <p>f.1 Bengi Nies'in yüzme havuzu duvar panosu, Lugano/İsviçre.</p>	 <p>f.2 Winkler ailesi yüzme havuzu duvar panosu, Frankfurt/Almanya.</p>	 <p>f.3 Jale Yılmazbaşer'in evindeki panosu.</p>
 <p>g.1 Salat yağ fabrikası girişi, Tekirdağ.</p>	 <p>g.2 Salat yağ fabrikası girişi, Tekirdağ.</p>	 <p>g.3 Salat yağ fabrikası girişi, Tekirdağ.</p>

h.1 Salat yağ fabrikası girişi, Tekirdağ.

h.2 Tarabya oteli panoları.

h.3 Halk Bankası, İstanbul.

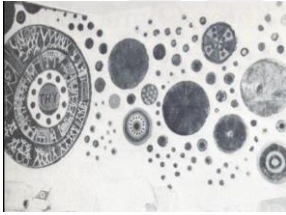
ı.1 Palet Balık Lokantası, Tarabya-İstanbul.

ı.2 İGS İstanbul Mağazası Kolon Kaplaması.

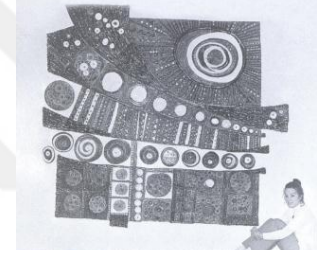
ı.3 Levent Çiçek Evi Panosu, Levent-İstanbul.

j.1 THY Taksim Bürosu, İstanbul.

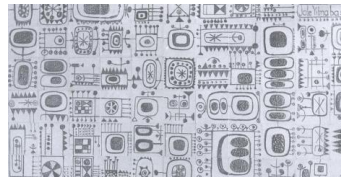
j.2 Ankara Gazozu Fabrika Girişi, Ankara.

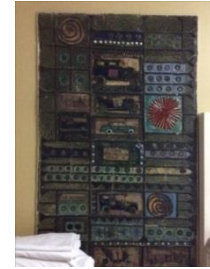
j.3 Erol Ktaş Evi panosu.

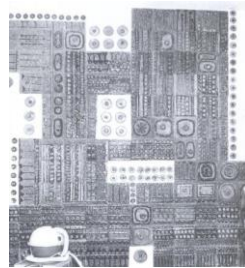
k.1 Dilberler mağazası çocuk reyonu.

k.2 Ankara Skyscraper pop art siyah ve beyaz kompozisyon.

k.3 Tofaş panosu.

l.1 Hoover genel müdürlük binası.

l.2 Çanakkale Seramik genel müdürlük binası.

Sanatçının Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

- Touring Club giriş panosu, İstanbul.
- Dr. İlgören yüzme havuzu panosu.
- Devsan Genel Müdürlük Binası girişi ve havuzu duvar panoları.
- Puro-Fay Müessesesindeki Akvaryumlu pano.
- İltaş İlaç Fabrikası duvar panosu.
- Engin İnşaat dış cephe panosu.
- Dörtler İşkembe Salonu duvar panosu, Çorlu/Tekirdağ
- King Otel lobi panosu.
- Büro-kur giriş panosu.
- Filiz Okan'ın evinin giriş panosu, Frankfurt/Almanya.
- Yaşar Adanalı ailesine ait evin salon panosu.
- Çukurova Sanayi Genel Müdürlük binası kolon kaplamaları.
- Set Kafeterya duvar panosu, Ankara, 1966.
- Pamukbank Şubesi duvar panoları, İzmir.

4.13. Beril Anılanmert (1942-)

1942 yılında İzmir'de doğan Beril Anılanmert, 1963'te İzmir Amerikan Kolejini, 1968'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (MSÜ), Seramik Bölümünü bitirmiştir. Doktorasını da aynı üniversitede tamamlayan sanatçı 1976 da bir bursla Japonya'ya gitmiştir. Çeşitli fabrikalarda, araştırma enstitülerinde, dil kurslarında ve Japon sanatçıların atölyelerinde dolu dolu geçen sekiz ay sanatçının çalışmalarında dönüm noktası olmuştur.⁹⁹

Çömlekçi çarkında şekillendirdiği ve geleneksel işlevinden soyutladığı formları estetik bir kaygıyla düzenlediği eserleriyle tanınan sanatçının mimari yapılar için yapmış olduğu artistik yüzey çalışmaları da bulunmaktadır.

⁹⁹Anna TURAY, **Daha Çok Ateş Beril Anılanmert**, 22, 34, 41.

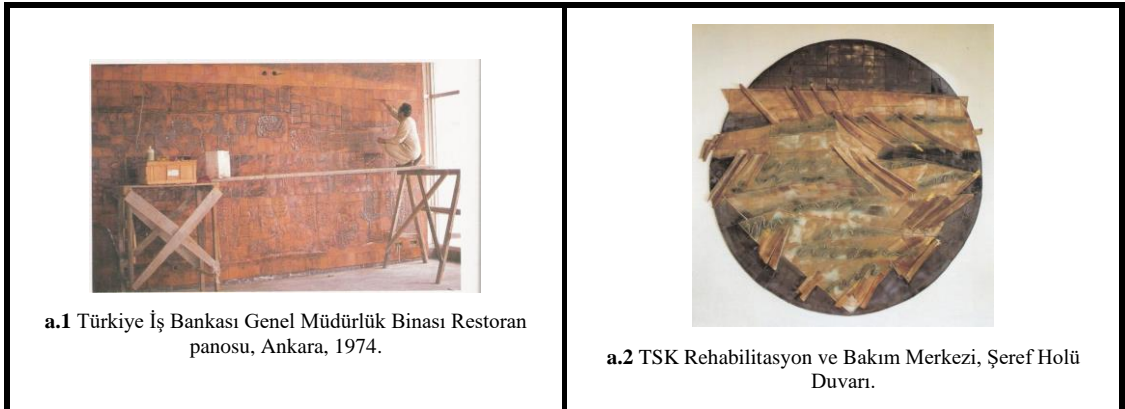
Sanatçı artistik yüzey çalışmalarında, üç boyutlu eserlerinde olduğu gibi keskin ve yumuşak hatları bir arada kullanarak oluşturduğu karşıtlıklar ile dikkati çekmektedir.

Resim 4.26. Beril Anılanmert'e ait artistik yüzey seramiği, Büyük Efes Oteli, İzmir, 1992.

Beril Anılanmert'in resim 4.26.'da görülen, İzmir Büyük Efes Oteline yapmış olduğu eser için, sanatçının tarzını net biçimde yansıttığı artistik yüzey çalışmalarından birisi demek mümkündür. Mavi rengin egemen olarak kullanıldığı çalışmada, benzer ölçülerdeki öğelerin yer yer çerçevenin dışına taşırılmasıyla esere hareket katıldığı gözlemlenmektedir.

Tablo 4.12. Beril Anılanmert'in mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

Sanatçının Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

- Yarımca Belediyesi, Türkevi duvar panosu, 1973.
- Uludağ Sanayi Gazları Fabrikası, Bursa, 1975.
- Kale Kilit Fabrikası, İstanbul, 1979.
- Töbank Merkez Binası, Ankara, 1981.
- Ptt Genel Müdürlük Binası, Ankara, 1982.
- Gübre Sanayi Fabrikası, Gebze, 1984.
- Myndos Hotel, Bodrum, 1987.
- İki villanın dış duvar seramik panoları, Güzelce-İstanbul, 1988.

4.14. Mustafa Tunçalp (1941-)

1941 Diyarbakır doğumlu Mustafa Tunçalp, 1966 yılında Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'ndan mezun olmuştur. Stajını Hannover kentindeki Buckenburg-Furst Adolf Kunst Keramik Fabrikası'nda gerçekleştiren sanatçı, Almanya'dan döndükten sonra Yıldız Porselen Fabrikası'nda çalışmaya başlamış ancak yedi ay çalıştığı fabrikadan askerlik görevi için ayrılmak zorunda kalmıştır. Askerlik görevinin ardından hocası Hakkı İzzet'in referansı ile gittiği Çanakkale Seramik Fabrikası'nda fabrikanın reklamına dönük çalışmalar ve İbrahim Bodur'un özel günlerde vereceği armağanların tasarımlarını yapmıştır.¹⁰⁰

Kuruluşlardan ve şahıslardan gelen talepler üzerine mimari yapılara binlerce metrekairelik çalışma yapan sanatçı, Türkiye'de en fazla artistik yüzey seramiği bulunan sanatçılardan birisidir. Sanatçının artistik yüzey çalışmalarında bazen modüler birimlerin ritmik hareketlerinden faydalandığı, bazen de serbest şekillendirme yöntemlerini tercih ettiği görülmektedir.

¹⁰⁰ Sıtkı M. ERİNÇ, **Mustafa Tunçalp**, 12,16,18.

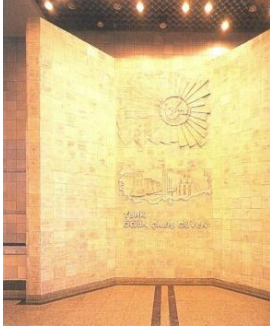
Resim 4.27. Mustafa Tunçalp'e ait artistik yüzey seramiği, Çanakkale Adliye Sarayı, Çanakkale.

Sanatçının sadece plastik kaygı ile oluşturduğu artistik yüzey çalışmaları olmasına karşın, Çanakkale Adliye Sarayı için yapmış olduğu eserin konusu ve teması mekânın işleviyle uyum göstermektedir. Bulunduğu mekânı tanımlayan eserde, adaletin eşit biçimde dağıtılmasını temsil eden terazinin ve farklı yönlere yönelen ancak birbirleriyle çakışan yolların kullanılması tesadüf değildir. Binanın işlevine ait öğelerin tasarımda kullanımı temanın anlaşılmasına yardımcı olmakta, mekânı kullanan bireylerin eser ile iletişimini kolaylaştırmaktadır.

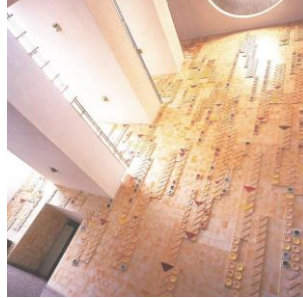
Tablo 4.13. Mustafa Tunçalp'in mimariye uygulanmış artistik yüzey çalışmaları.

b.1 TEK Genel Müdürlüğü Binası,
Protokol Girişi, Ankara, 1987.

b.2 TEK Genel Müdürlüğü Binası,
Lokanta Girişi, Ankara, 1987.

b.3 Çanakkale Seramik Fabrikası, 30.
Yıl Misafirhanesi, Çan/Çanakkale,
1997.

c.1 Atatürk Havalimanı Pasaport
Kontrol, İstanbul, 1997.

c.2 Gelibolu Yarımadası Tanıtma
Derneği, Gelibolu, Çanakkale, 2009.

c.3 Ortaköy Çırağan Caddesinde
Kabataş Kültür Merkezi Karşısı,
İstanbul, 2010.

d.1 Çanakkale Seramik Fabrikası,
Merkez Binası Girişi, Çan/Çanakkale.

d.2 Boyalık Beach Hotel, Lobi
Girişi/İzmir.

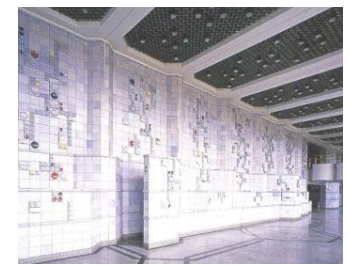
d.3 Boyalık Beach Hotel, Çeşme/İzmir.

e.1 Olimpik Yüzme Havuzu, Ataköy /
İstanbul.

e.2 Gama Giriş Genel Merkez Binası
Giriş Holü, Ankara.

e.3 TEK Genel Müdürlüğü Binası.

 <p>f.1 Antalya Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Yüzüncü Yıl Spor Tesisleri, Falez/Antalya.</p>	 <p>f.2 İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı Protokol Girişindeki Pano.</p>	 <p>f.3 Simena Tatil Köyü, Kemer/Antalya.</p>
 <p>g.1 Turizm Bakanlığı, Yemekhane.</p>	 <p>g.2 Turizm Bakanlığı, Merkez binası girişi.</p>	 <p>g.3 PÜİS Hotel, Ankara.</p>
 <p>h.1 Büyükhanlı Park Hotel, Ankara.</p>	 <p>h.2 Çanakkale Seramik Fabrikası, Sosyal Tesisleri 15. Yıl Misafirhanesi, Oturma Salonu, Çan/Çanakkale.</p>	 <p>h.3 Hotel Muna, Belek/Antalya.</p>
 <p>i.1 Çanakkale Seramik Fabrikası, “40. Yıl Kutlamaları Anısına”, Çan/Çanakkale.</p>	 <p>i.2 Boyalık Beach Hotel, Galeri Katı Çıkışı, Çeşme/İzmir.</p>	 <p>i.3 Belis Hotel, Belek/Antalya.</p>
 <p>j.1 Lütfi Kırdar Resepsiyon Katı Panosu,.</p>	 <p>j.2 Devlet Resim ve Heykel Müzesi, İzmir.</p>	 <p>j.3 Zeynep Hotel, Belek/Antalya.</p>

Sanatçının Görseline Ulaşılamayan Diğer Artistik Yüzey Seramikleri:

- Çanakkale Boğaz Komutanlığı Binası panosu, 1977.
- Pakistan İslamabat Camii Kible Duvarı Panosu, Pakistan, 1980.
- Hacı Fatma Bodur Camii, Çan/Çanakkale, 1982.
- Expo 85 Türkiye Pavyonu panosu.
- İstanbul Havaalanı dış hatlar duvar panosu, İstanbul, 1999.
- Kemer Tatil Köyü Kompleksi.
- Van Orduevi Panosu.
- Batan Ertuğrul Gemisi anısına yapılan seramik pano, Japonya.
- Çanakkale Seramik Fabrikası Ürün Salonu Giriş Panosu.

Cevdet Altuğ, Erdinç Bakla, Erdoğan Ersen, Ekrem Kula, Ferhan Taylan Erder, Kemal Uludağ, Saadettin Aygün, Tufan Dağıstanlı, Hüseyin Özçelik, Mehmet Kutlu, Özgür Yıldız, Tayfun Karadeniz, Ayhan Taşkiran, Cahide Erel, Deniz Toraman, Şeref Doğan, Tarık Kartal, gibi birçok sanatçının yaptığı tespit edilen artistik yüzey seramiklerinin görselleri ekte verilmektedir.

5. SONUÇ

İnsan topluluklarının barınaklar inşa etmeleri ile yapı elemanı olarak da kullanılmaya başlanan ve zamanla fiziksel fonksiyonunun yanında beğeni ve güç simgesi olarak sanatsal ifade kazanan seramik malzemenin, tarihsel süreç içindeki değişimiyle, giderek karmaşıklaştığı söylenebilmektedir. Mimari yapılarda yer alan artistik yüzey seramiklerinin tasarım aşaması, mekânsal biçimi öngörmenin yanı sıra bulunduğu mekân ve çevrenin etkisini hem fiziksel hem de toplumsal açıdan ele almayı zorunlu kılmaktadır.

Artistik yüzey seramiklerinin ülkemizdeki ilk örneklerini gördüğümüz 1960'lı yıllarda, modern Türk mimarisinin en önemli örneklerinden olan İMÇ ve Ulus çarşısında olduğu gibi, yapının proje safhasında ortak bir çalışma yapılarak meydana getirilen eserler dikkati çekerken günümüzde, ekonomik değerlerin de yükselmesiyle, mimarideki sanat boyutlu çalışmaların daha geri planda kaldığı ve sanat eseri-mekan ilişkisinin ihmal edildiği bir dönem yaşanmaktadır. Biçimsiz ve plansız bir şekilde büyüyen, yoğunlaşan kentlerde yeterli sayıda ve nitelikte sanat eserinin olmadığı, olanların da bir kısmının ne yazık ki tahribe uğradığı görülmektedir. Oysaki giderek daha da sağlıksız hale gelen, görsel kirliliğin hızla arttığı, kimliksizleşen kent ve çevre algısında, sanatın doğru ve fark yaratan katkısına gereksinim gün geçtikçe artmaktadır.

Seramik sanatçısı mimari bir yapı için tasarladığı artistik yüzey çalışmalarında diğer sanatsal üretimlerinde olduğu kadar özgür değildir. Sosyal bir alanda sergilenecek olan eserin, galeride sergilenen bir eser gibi izleyicinin isteğiyle görülebilme özelliğinden farklı olarak mekanla birlikte izleyiciye sunulması bu eserlerin bulunduğu mekânla ve insanlarla başarılı diyalogunu gerektirmektedir.

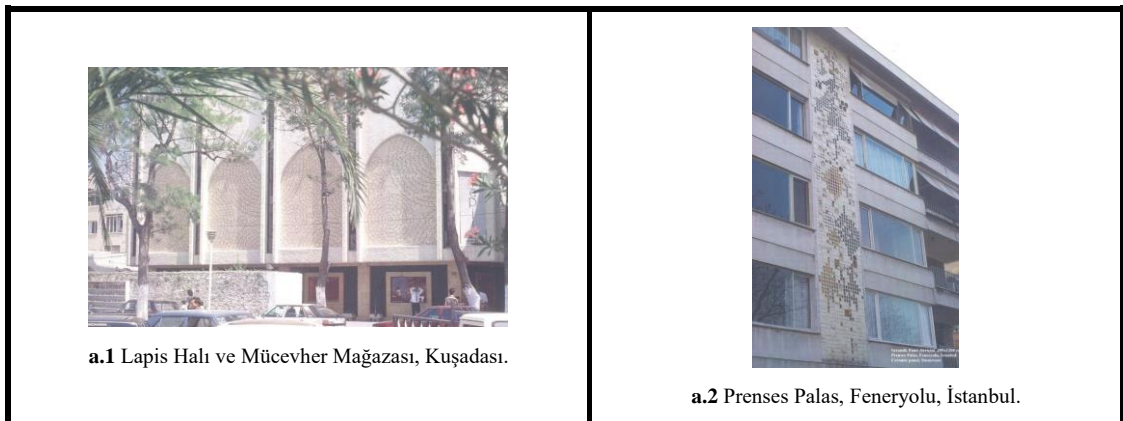
Mekan ve çevre faktörünün göz önünde bulundurulduğu, doğru yerde ve doğru şekillerde sunulan, nitelikli çalışmaların artırılması, artistik yüzey

seramiklerinin çevresiyle olan ilişkisinin çözümlenebilmesi ve detaylandırılması ise, mimar ve seramik sanatçısının beraberliğini zorunlu kılmaktadır.

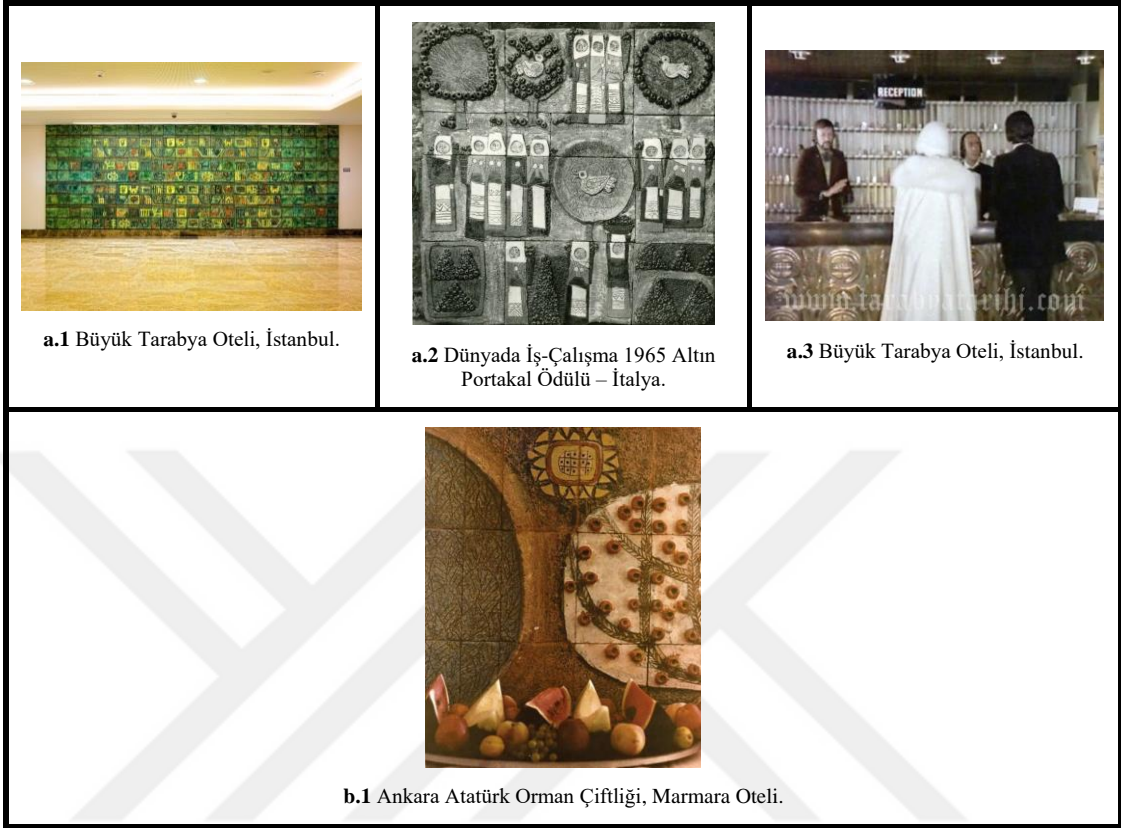
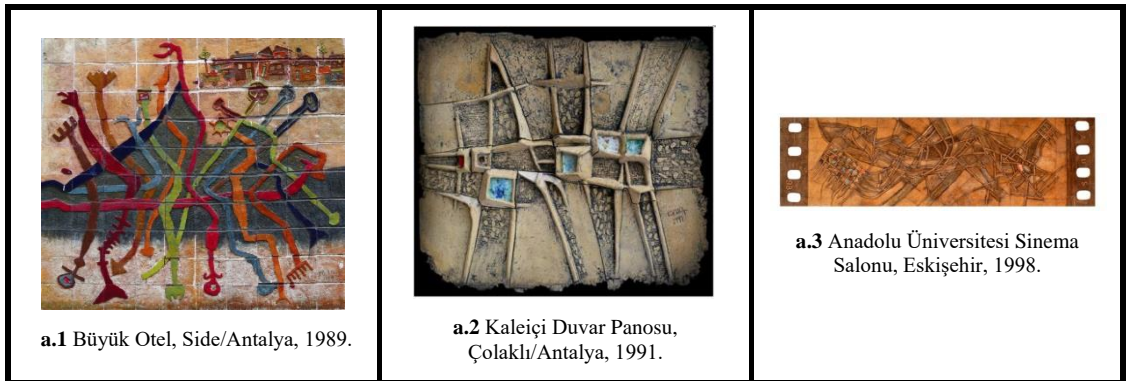
Her iki uzmanlık alanının, bilgilerini disiplinler-arası workshoplar, konferanslar, ortak eğitim programları gibi platformlarda paylaşmaları bu beraberliğin oluşmasında büyük rol oynayacaktır. Bunun yanı sıra yurt dışında örneklerine şahit olduğumuz türden, mimar, sanatçı ve hatta peyzaj mimarları, kent planlamacıları gibi farklı disiplinlerden kişilerin bir araya gelerek oluşturdukları stüdyoların ülkemizde de yaygınlaşması, istenilen nitelikte, başarılı çalışmaların artmasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Ayrıca, her yeni biçim yaratma eyleminde olduğu gibi, artistik yüzey seramiklerinde de sanatçının özgün düşüncesini bir yüzeye aktarırken, o yüzeyin çevresi ile olan fiziksel ve toplumsal ilişkilerini, tasarım ilkeleri bağlamında irdelemesi faydalı olacaktır.

Tasarımın öge ve ilkelerinin özüksendiği, yapının mimari sürekliliğini bozmayan, tarihine saygılı, varlığını güçlendirici ve halkla iletişim gücü yüksek çalışmalar; kent kimliği adına, ülkemizin mimari ve kültürel kimliğini oluşturmak adına da son derece önemlidir.

EK**Tablo 6.1** Cevdet Altuğ'un seramik pano çalışmaları.**Tablo 6.2** Erdinç Bakla'nın seramik pano çalışmaları.

Tablo 6.3 Erdoğan Ersen'in seramik pano çalışmaları.**Tablo 6.4** Ekrem Kula'nın seramik pano çalışmaları.

Tablo 6.5 Ferhan Taylan Erder'in seramik pano çalışmaları.

 <p>a.1 Mimar Ersen Gürsel'in Erder Evi Kınalı Ada, İstanbul, 1989.</p>	 <p>a.2 Mimar Ersen Gürsel'in Naibi Evi Dragos, İstanbul, 1996.</p>
---	--

Tablo 6.6 Kemal Uludağ'ın seramik pano çalışmaları.

 <p>a.1 Çanakkale Seramik Fabrikaları 30.yıl Misafirhanesi, Çanakkale.</p>	 <p>a.2 Akbank Arka duvarı, Köprübaşı, Eskişehir.</p>
---	---

Tablo 6.7 Saadettin Aygün'ün seramik pano çalışmaları.

 <p>a.1 Anadolu Üniversitesi, Kapalı Spor Salonu İç Mekân Girişi, 1999.</p>	 <p>a.2 Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlık girişi duvar panosu.</p>
---	---

Tablo 6.8 Tufan Dağıştanlı'nın seramik pano çalışmaları.

 <p>a.1 Özel İdare, Antalya, 1986.</p>	 <p>a.2 Tayyar Bey Oteli, Manavgat, 1988.</p>	 <p>a.3 Tayyar Bey Oteli, Manavgat, 1988.</p>
 <p>b.1 Sabancı Kültür Merkezi, Antalya, 1997.</p>	 <p>b.2 Dnerciler arşısı, Antalya, 1998.</p>	 <p>b.3 Alman Konsolosluğu, Antalya, 2004.</p>
 <p>c.1 Porto Bella Otel, havuz bölümü, Antalya, 2006.</p>	 <p>c.2 Porto Bella Otel, sauna bölümü, Antalya, 2006.</p>	 <p>c.3 Antalya Adliyesi, Antalya, 2009.</p>
 <p>d.1 Mehmet Restaurant, Atatürk Parkı, Antalya.</p>	 <p>d.2 Cumhuriyet Meydanı kapalı otopark fuayesi, Antalya.</p>	 <p>d.3 Ilıca belediyesi.</p>

e.1 Akdeniz Üniversitesi, spor akademisi.

e.2 Nar Otel, Kemer.

e.3 Manavgat yolu.

f.1 Tufan Dağistanlı Seramik Panosu.

f.2 Sürel Üral Saray Otel,
Çolaklı/Manavgat.

f.3 Sürel Üral Saray Otel,
Çolaklı/Manavgat.

g.1 Kazım Özalp caddesi, Antalya.

g.2 Tufan Dağistanlı Seramik Panosu.

g.3 Tufan Dağistanlı Seramik Panosu.

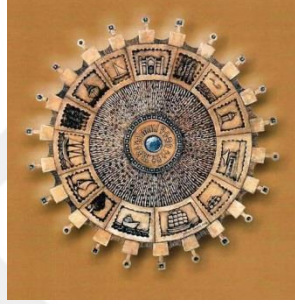

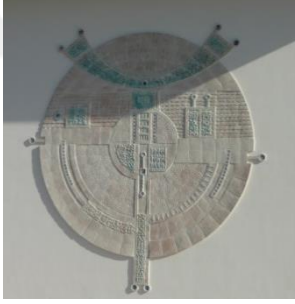

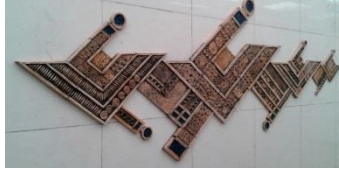
h.1 Sürel Üral Saray Otel, Çolaklı/Manavgat.

h.2 Pegasus Otel Lobi-Side-Antalya.

Tablo 6.9 Hüseyin Özçelik'in seramik pano çalışmaları.

 <p>a.1 Aksu madencilik, 2001.</p>	 <p>a.2 Hacettepe Üniversitesi, beyin ve sinir cerrahi polikliniği, 2003.</p>	 <p>a.3 Hacettepe Üniversitesi, göz polikliniği, 2004.</p>
 <p>b.1 Beytepe kampüsü rektörlük binası, 2004.</p>	 <p>b.2 Hacettepe Üniversitesi, beyin ve sinir cerrahi polikliniği, 2005.</p>	 <p>b.3 Tuzla Kaymakamlığı, 2009.</p>
 <p>c.1 Hacettepe merkez kütüphanesi, 2009.</p>	 <p>c.2 Hacettepe Üniversitesi, beyin ve Çocuk polikliniği, 2012.</p>	 <p>c.3 K.K.T.C. Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphane Binası, 2013.</p>
 <p>d.1 Kore Macsabal Müzesi, 2013 .</p>	 <p>d.2 Taşköprü Belediyesi, 2014.</p>	 <p>d.3 Avukatlık Bürosu, 2014.</p>

Tablo 6.10 Mehmet Kutlu'nun seramik pano çalışmaları.

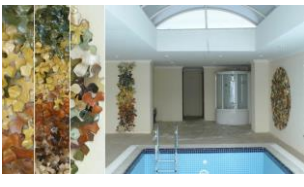

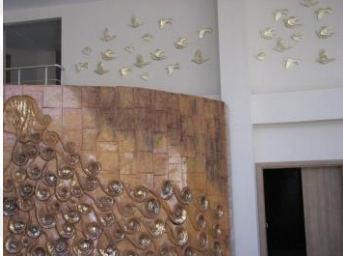

Tablo 6.11 Özgür Yıldız'ın seramik pano çalışmaları.

 <p>a.1 Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir, 1998.</p>	 <p>a.2 Eskişehir Öğretmen Evi, Eskişehir, 1998.</p>	 <p>a.3 Karacan Paten ve Sosyal Tesisleri, Eskişehir, 1998.</p>
 <p>b.1 An-Deva Sağlık Merkezi, Antalya,1999.</p>	 <p>b.2 Jandarma Genel Komutanlığı Komutanlık Girişi, Beştepe/Ankara, 2000.</p>	 <p>b.3 Jandarma Okullar Komutanlığı, Subay-Astsubay Sosyal Tesisleri, İncek/Ankara, 2002.</p>
 <p>c.1 Jandarma Okullar Komutanlığı, Subay-Astsubay Sosyal Tesisleri, İncek/Ankara, 2002.</p>	 <p>c.2 Riva Delta Beach Otel, Alanya/Antalya, 2003.</p>	 <p>c.3 Yertaş İnşaat Riva Delta Beach Otel, Alanya/Antalya, 2003.</p>
 <p>d.1 Pemar Beach Resort, Manavgat/Antalya, 2004.</p>	 <p>d.2 Pemar Beach Resort Yüzme Havuzu Yan Duvarları, Manavgat /Antalya, 2004.</p>	 <p>d.3 Papillon Hotels Ayscha İtalyan Restoran, Belek/Antalya, 2005.</p>

 <p>e.1 Sunrise Resort, Manavgat/Antalya, 2005.</p>	 <p>e.2 Papillon Hotels Belvil Pulbar, Antalya, 2005.</p>	 <p>e.3 Papillon Hotels Belvil Pulbar, Antalya, 2005.</p>
 <p>f.1 Papillon Hotels Belvil Lobi, Belek/Antalya, 2005.</p>	 <p>f.2 Papillon Hotels Ayscha Ana Giriş, Belek/Antalya, 2005.</p>	 <p>f.3 Papillon Hotels Ayscha İtalyan Restoran, Belek/Antalya, 2005.</p>
 <p>g.1 Papillon Hotels Belvil Restoran, Antalya, 2006.</p>	 <p>g.2 Panora Alışveriş Yâşam Merkezi, Ankara, 2007.</p>	 <p>g.3 TSK Özel Bakım Merkezi, Bilkent/Ankara, 2008.</p>
 <p>h.1 A City Alışveriş Merkezi, Çok Amaçlı Salon, Ankara, 2008.</p>	 <p>h.2 Starlight Otel, 2009.</p>	 <p>h.3 Savunma Sanayi Bakanlığı, Ankara.</p>

Tablo 6.12 Tayfun Karadeniz'in seramik pano çalışmaları.

 <p>a.1 İsmail Yüce Evi, Ordu, 1999.</p>	 <p>a.2 İsmail Yüce Evi, Ordu, 1999.</p>	 <p>a.3 Uğur Gürel Evi, Ankara, 2004.</p>
 <p>b.1 Silivri Belediyesi, İstanbul, 2006.</p>	 <p>b.2 Silivri Belediyesi, İstanbul, 2006.</p>	 <p>b.3 Silivri Belediyesi, İstanbul, 2006.</p>
 <p>c.1 Silivri Belediyesi, İstanbul, 2006.</p>	 <p>c.2 Bekirpaşa Belediyesi, Kocaeli, 2007.</p>	 <p>c.3 Cumhuriyet Kültür Merkezi, Kocaeli, 2007.</p>
 <p>d.1 Yeminli Mali Müşavirler Odası, Ankara, 2008.</p>	 <p>d.2 Antares AVM., Ankara, 2008.</p>	 <p>d.3 Antares AVM, Ankara, 2008.</p>
 <p>e.1 Tokat Devlet Hastanesi, 2009.</p>	 <p>e.2 Hasköy Köprüsü, Ankara, 2009.</p>	 <p>e.3 Hasköy Köprüsü, Ankara, 2009.</p>

f.1 Çınar Sitesi, Ankara, 2009.

f.2 Çınar Sitesi, Ankara, 2009.

f.3 Tokat Devlet Hastanesi, Tokat, 2009.

g.1 Ankara Valiliği, Ankara, 2009.

g.2 Tokat Devlet Hastanesi, 2009.

g.3 Hüseyin Özer Evi, Ankara, 2010.

h.1 Ordu Kültür Merkezi, 2010.

h.2 Yarımcı Kültür Merkezi, Kocaeli, 2011.

h.3 Yarımcı Kültür Merkezi, Kocaeli, 2011.

ı.1 Yarımcı Kültür Merkezi, Kocaeli, 2011.

ı.2 Hacı Bayram Camii, Ankara, 2011.

ı.3 Tayfun Karadeniz Panosu.

j.1 Tayfun Karadeniz Panosu.

j.2 Tayfun Karadeniz Panosu.

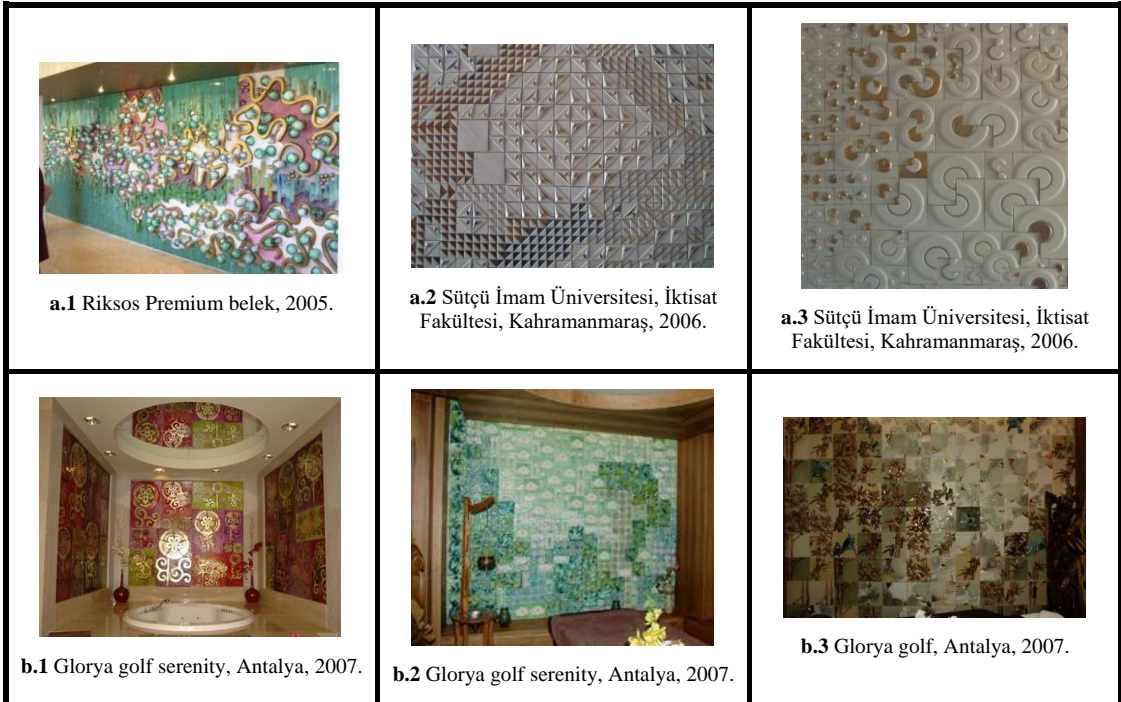
j.3 Tayfun Karadeniz Panosu.

Tablo 6.13 Ayhan Taşkıran'ın seramik pano çalışmaları.

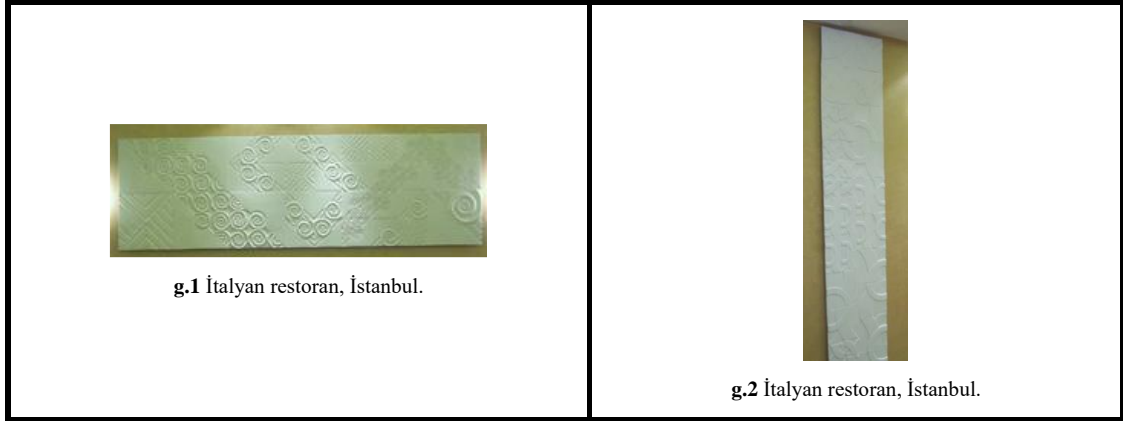

Tablo 6.14 Cahide Erel'in seramik pano çalışmaları.

 <p>c.1 Gloria golf serenity, Antalya, 2007.</p>	 <p>c.2 Gloria golf verde, Antalya, 2007.</p>	 <p>c.3 Gloria golf serenity, Antalya, 2007.</p>
 <p>d.1 Gloria golf serenity, Antalya, 2007.</p>	 <p>d.2 Gloria golf serenity, Antalya, 2007.</p>	 <p>d.3 İstanbul Metro su, Levent/İstanbul, 2008.</p>
 <p>e.1 İstanbul Metro su, Levent/İstanbul, 2008.</p>	 <p>e.2 Fatih Belediye Binası, İstanbul, 2009.</p>	 <p>e.3 Fatih Belediye Binası İstanbul, 2009.</p>
 <p>f.1 Ankara alt geçitleri, 2009.</p>	 <p>f.2 Ankara alt geçitleri, 2009.</p>	 <p>f.3 Türk başkonsolosluğu, Abu Dabi, 2010.</p>

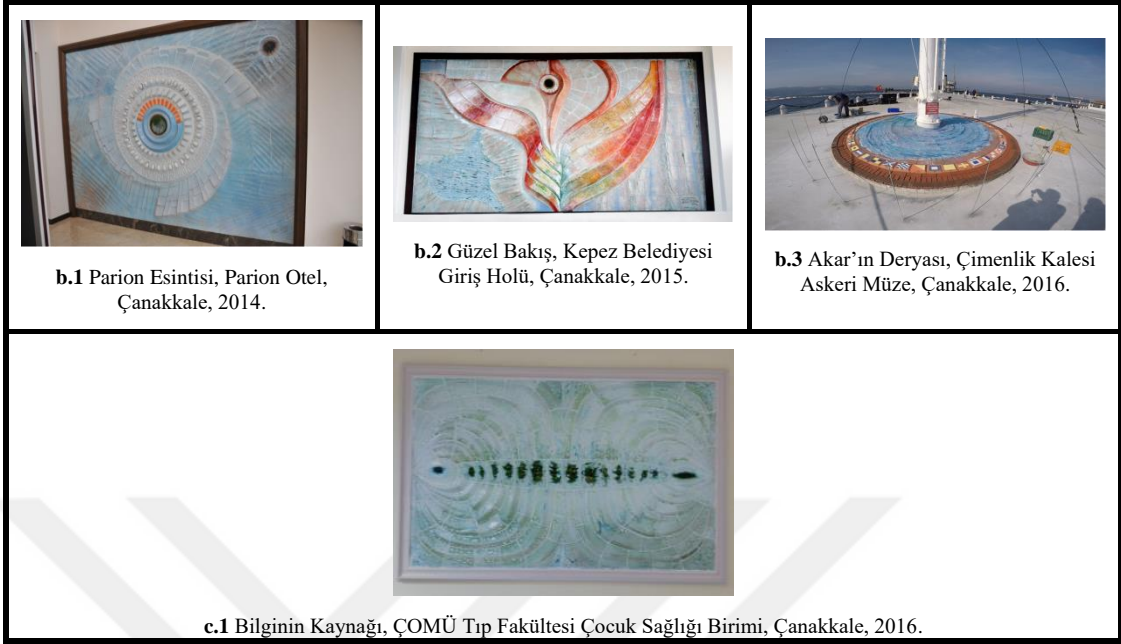
Tablo 6.15 Deniz Toraman'ın seramik pano çalışmaları.

Tablo 6.16 Şeref Doğan'ın seramik pano çalışmaları.

Tablo 6.17 Tarık Kartal'ın seramik pano çalışmaları.

c.1 Yakamoz Apartmanı, İzmir.

c.2 Yakamoz Apartmanı, İzmir.

c.3 Yakamoz Apartmanı, İzmir.

d.1 Örnek köy Zübeyde Hanım Huzurevi, İzmir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ALTUN, A.- ARLI, H. – DEMİRİZ, Y.- DEMİRSAR ARLI, B.- ÖNEY, G.- SÖNMEZ, Z. (1998); **Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü**, Creative Yayıncılık, İstanbul, ISBN 975-7104-11-6

ARCASOY, Ateş (1986); **Seramik Teknolojisi**, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ARIK, R- ARIK, O. (2007); **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini / Selçuklu Ve Beyler Çinileri**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul.

ATALAYER, Faruk (1994); **Temel Sanat Öğeleri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

AZARA, P.- GALAN, M. B.- CASANOVAS, M. A.- FREIXA, M.- PORTER, Y.- RODA, I.- SALINE, M.- SARRABLO V. & VELEZ, P. (2016); **Ceramics Applied to Architecture Brick by Brick**, Çev. Albert Mestres, Marta Fontanais, Charlie Allwood, Grafiques Ortells, Barcelona.

BAKLA, Erdinç (1998); **Sanat Psikolojisine Giriş**, Ayraç Yayınevi, Ankara, ISBN 975-8087-27-4.

BAKLA, Erdinç (2010); **İstanbul'un 100 Çini ve Seramik Sanatçısı**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.

BARNARD, Malcolm, (2002); **Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür**, Çev. Güliz Korkmaz, Ütopya Yayınevi, Ankara, ISBN: 975-8382-53-5.

BAYNES, Ken (2006); **Toplumda Sanat**, Çev. Yusuf Atılğan, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

CHING, Francis D.K. (2014); **Mimarlık Biçim, Mekân ve Düzen**, Çev. Sevgi Lökçe, Yem Yayın, 6. Baskı, İstanbul, ISBN: 975-8599-20-8.

ÇELLEK, T.- SAĞOCAK, A.M. (2014); **Temel Tasarım Sürecinde Yaratıcılık**, Grafik Tasarım Yayıncılık, İstanbul, ISBN: 978-605-60892.

DODSWORTH, Simon (2012); **İç Mekan Tasarımının Temelleri**, Çev. Neslihan Işık, Literatür Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-975-04-0589-1.

ERİNÇ, Sıtkı M. (1998); **Toprağın Erki Hamiye Çolakoğlu**, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul.

ERİNÇ, Sıtkı M. (2003); **Mustafa Tunçalp**, Çanakkale Seramik Yayınları, Mas Matbaacılık San.ve Tic. A.Ş., İstanbul,2003.

ERİNÇ, S.M.-DİZDAR TERWİEL, C. (2010); **Hamiye Çolakoğlu Retrospektif Seramik Sergisi**, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara, 2010

ERZEN, Jale (2006); **Çevre Estetiği**, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, ISBN: 975-7064-96-3.

GENÇ, A.-SİPAHİOĞLU, A. (1990); **Görsel Algılama, Sanatta Yaratıcı Süreç**, Sergi Yayınevi, İzmir, ISBN 975-372-000 9.

GEZGİN, Ümit (2002); **İlgi Adalan**, Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul.

GÖREGENLİ, Melek (2015); **Çevre Psikolojisi İnsan Mekan İlişkileri**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ISBN 978-605-399-171-7.

GÜNGÖR, İ. Hulusi (2005); **Görsel Sanatlar ve Mimarlık İçin Temel Tasar**, Esen Ofset, İstanbul. ISBN-975-00504-0-1.

HAMILTON, David (1978); **Architectural Ceramics**, Thames and Hudson Ltd., London.

KING, Peter (1999); **Architectural Ceramics for the Studio Potter**, Lark Books, Asheville-US, ISBN: 1-57990-085-2.

KUBAN, Doğan (1993); **Batıya Göçün Sanatsal Evreleri**, Cem Yayınevi, İstanbul.

KULİN, Ayşe (2000); **Füreyâ**, Remzi Kitabevi, 6. Basım, İstanbul, 296,297.

LEFEBVRE, Henri (2014); **Mekânın Üretimi**, Çev. Işık Ergüven, Sel Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, ISBN: 978-975-570-676-4.

LOOS, Adolf (2014); **Mimarlık Üzerine**, Çev. Alp Tümertekin - Nihat Ülger, Janus Yayıncılık, İstanbul, ISBN: 978-605-84955-0-0.

MANSFIELD, Janet (2005); **Ceramics in the Environment**, A&C Black Ltd., London, ISBN-10: 0-7136-6851-2.

OCVİRK, O.G.-STINSON R.E.- WİGG P.R.- BONE Robert O. & CAYTON D.L.(2015); **Sanatın Temelleri: Teori ve Uygulama**, Çev. Nur Balkır Kuru - Ali Kuru, Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir, ISBN: 978-605-4146-12-3.

ÖNEY, Gönül (1987); **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul.

ÖZSEZGİN, Kaya (1994); **Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedik Sözlük**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

ÖZSEZGİN, Kaya (2000); **Erdinç Bakla**, Bilim ve Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul.

ROBISON, Jim (1997); **Large-Scale Ceramics**, A&C Black Ltd., London, ISBN: 0-7136-4168-1.

SEGURADO, Dominique Bivar (2009); **Wall Pieces**, A&C Black Ltd., London, ISBN: 978-1-57498-292-3.

SÖZEN, M. – TANYELİ, U. (1986); **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ŞİŞMAN, Ahmet (2006); **Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş**, Yaz Yayınları, İstanbul, ISBN: 975-8152-36-X.

TOYDEMİR, Nihat (1976); **Seramik Yapı Malzemeleri**, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.

TUNA, Doğan (1976); **Tasarım ve Uygulamada Modül**, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.

TURANİ, Adnan (1993); **Sanat Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

TURAY, Anna (1994); **Daha Çok Ateş Beril Anılanmert**, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul.

TURAY, Anna (1994); **Toprağın ve Güneşin Ozanı Attila Galatalı**, Çanakkale Seramik Yayınları, MAS Matbaacılık, İstanbul.

TÜRE, Fatma (1997); **Bir Usta, Bir Dünya: Füreya Koral**, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

YETKİN, Şerare (1986); **Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

YILMABAŞAR, Jale (2006); **Ateşin Ustası Jale Yılmabaşar**, Promat Basım Yayın, İstanbul.

YILMABAŞAR, Jale (1980); **Jale Yılmabaşar Seramikleri, Yöntemleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

YILMABAŞAR, Jale (1991); **Jale Yılmabaşar**, Apa Ofset Basım Evi, İstanbul.

YOLCU, Enver (2004); **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

ZEYTİNOĞLU, Emre (2009); **Sadi Diren**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Genel Referans Kaynakları

Ayfer Karamani Retrospektif 1957-2007, 2007, MAS Matbaacılık, İstanbul, ISBN:978-9944-88-189-0.

Moulding Assembling Designing Ceramics in Architecture, 2006, ASCER (Spanish Ceramic Tile Manufacturers' Association), İspanya, ISBN: 84-609-9212-8.

Rhythms Cycles Performances Ceramics in Architecture, 2010, ASCER (Spanish Ceramic Tile Manufacturers' Association), İspanya, ISBN: 978-84-613-9405-0.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi I., II., III. Cilt, 1997, Yem Yayın, İstanbul.

On Diseno, 2016, Mimarlık, Sanat ve Tasarım Dergisi: 364, Cataluña, Barcelona, İspanya.

BADA, Bingül Başarır İkibinon, 2010, Koordinatör: Berrin Demirtaş.

Makaleler

AĞATEKİN, Mustafa (2002); "Dünya'da ve Türkiye'de Çağdaş Seramik Sanatının Oluşum Süreci", **Anadolu Sanat**, 12, 1-15.

ALTAN, İlhan (1993); "Mimarlıkta Mekan Kavramı", **İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi**, Cilt:19 1:75-88.

ANILANMERT, Beril (1983); "Cumhuriyet Devri Türk Seramik Sanatı ve Sanatçıları", **Yurt Ansiklopedisi**, 11. Cilt: 9002-9003.

ANILANMERT, Beril (1999); "Seramik Sanatı, Endüstri ve Eğitim", **Cumhuriyetin Renkleri, Biçimleri**, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

ANILANMERT, Beril (2004); "Kent Seramiği", **Seramik Türkiye**, Ekim-Aralık: 6.

BAKIRER, Ömür (2002); “Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süreklilik ve Değişim”, **Türkler Ansiklopedisi**, 7:828-834.

BİROL, Gaye (2006); “Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, **Megaron**, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi, Ekim, 3-16.

ÇEVİK, Naile (2014); “Çağdaş Türk Seramik Sanatında Kabuk Değiştirme Süreci”, **Akdeniz Sanat Dergisi**, Cilt 7, 13: 81-93.

ÇOBANLI, Z.-OKUR, E. (2006); “Seramik Yüzey-Mekân İlişkisi ve Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü Eğitim Programındaki Yeri”, **Anadolu Sanat**, 17.

ERDOĞAN, Elmas (2006); “Çevre ve Kent Estetiği”, **ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi**, VIII, 9: 68-77.

ERİNÇ, Sıtkı M. (1997); “Bir Estetik Olgu Olarak Kentleşmek Kentlileşmek”, **Anadolu Sanat**, 7: 57-65.

ERİŞ, Ufuk (2011); “Çevrenin ve Mekanın İletişime Etkisi”, **Kurgu Dergisi**, 18: 311-324.

GÜL S.N.- ÖZKEÇECİ İ.- ALACALI H. (2014); “Çağdaş Mimari Yapılarda Seramik Panolar ve Yıldız Teknik Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi Uygulaması”, **The Turkish Online Journal of Design**, Art and Communication, October : 4: 4:71-81.

İNCEOĞLU, M.-AYTUĞ, A. (2009); “Kentsel Mekânda Kalite Kavramı”, **Megaron**, IV, 3: 131-146.

MONTEBOVE, Claudia (2016); “Under The Sky Of Barcelona”, **La Ceramica M&A**, 292-293/2016, Genova/İtalya.

NORBERG, Schulz (1971); “Kentsel Mekânda Kalite Kavramı”, **www.megaronjournal.com**, Cilt 4(3) , s. 132, İstanbul.

ONUR ERMAN, Deniz (2010); “Cumhuriyet Sonrası Türk Seramik Sanatının Çağdaşlaşma Süreci”, **Sanat ve Tasarım Dergisi**, 6: 77-93.

ORAL, Emel (2005); “Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatının Gelişimi”, **Anadolu Sanat**, Sayı:16

ÖZTÜRK KURTASLAN, Banu (2005); “Açık Alanlarda Heykel-Çevre İlişkisi ve Tasarımı”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:18(193-222)

SÖNMEZ, Murat (2013); “Çağdaş Mimarlıkta Cephe-Yüzey Kavramı Tartışmaları”, **E-Journal of New World Sciences Academy**.

SÜMERKAN M. Reşat, “Anlatım Açısından Konu ve Tema-1 (Görsel Sanatlar)”, <https://istanbulft.wordpress.com/2011/04/14/anlatim-acisindan-konu-ve-tema-%E2%80%931-gorsel-sanatlar/>

ŞEKERCİ, C. – ÖZGEN, E. – DÜNDAR, Z. (2016); “Mekan Tasarımında Rengin Önemi”, **İç ve Dış Arasındaki Çeper Temalı Ulusal Mekan Tasarımı Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 13-23.

TÜRE, Fatma (1997); “Bir Usta, Bir Dünya: Füreya Koral”, **Yapı Kredi Kültür, Sanat Yayıncılık**, İstanbul.

ULUDAĞ, Kemal (1998); “Seramik Sanatının Kimlik Sorunu”, **Türkiye’de Sanat Dergisi**, Sayı: 33, İstanbul.

ULUDAĞ, Kemal (2003); “Seramikle Yaratılan Çevre”, **Sanat ve Çevre Konulu 7. Ulusal Sanat Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Yay:21.

ULUEREN, Şerife Deniz (2007); “Tülin Ayta ile Röportaj”, **Seramik Türkiye**, Ocak-Şubat

YILMAZ, Selçuk (2006); “Kavram ve Sorun Olarak Heykelde Mekân”, **Anadolu Sanat**, 17.

Tezler

AĞATEKİN, Mustafa (1993); **Cumhuriyet Sonrası Çağdaş Türk Seramik Sanatının Gelişimi ve Anlatım Dili Yönünden Değerlendirilmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

AĞATEKİN, Mustafa (2003); **Selçuklu Dönemi Seramik Yüzeylerde İnsan Betimlemeleri**, Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

AYDIN, G. Rana (2008); **Sanat Objesinin Tasarımlanmış Çevre İle İlişkisi**, Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BAŞER, Damla (2006); **Heykelin Kentsel Kamusal Mekana Etkisi: Heykel-Mekan İlişkisinin Kamusalılığı Üzerine Bir Araştırma**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÇAKAR, Nurtaç (2014); **Kamusal Alanda Seramik Heykeller**, Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

DOĞAN, Şeref (2016); **Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisinde Kullanılan Seramik Yüzey Kaplamalarının Araştırılması, Günümüz Mimarisinde Yorum ve Uygulamaları**, Yüksek Lisans Tezi, Ç.O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

EMRALİ, Refa (1994); **İç Mekanda Mekan Problemleriyle Birlikte Yeni Plastik Arayışlar**, Sanatta Yeterlik Eseri Raporu, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ERTEMLİ, Müge (2004); **Mimari-Sanat İlişkisi Açısından Anafartalar Çarşısı Duvar Resimleri ve Seramikleri Analizi Çerçevesinde Bir Uygulama Çalışması**, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

GÜLEÇ HOŞNUT, Reyhan (2006); **Üretim Tekniklerine Göre Seramik Pano Uygulamaları, Türkiye'deki Örnekler ve Bir Sergi**, Yüksek Lisans Tezi, Ç.O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

İNCE, Funda (2003); **Tarihi Süreçte "Seramik Karo ve Mimari Kaplama Elemanlarının" İncelenmesi**, MSGSÜ., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

JARVIS, J. Robert (1970); **Decorative Ceramics For Architectural Applications**, thesis, Rochester Institute of Technology, New York.

KAÇAR, Vedat (1993); **Bir Bildirim Aracı Olarak Artistik Duvar Uygulamaları**, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

KAPTAN, B.Burak (2003) 20. **Yüzyıldaki Toplumsal Değişmeler Paralelinde İç Mekan Tasarımı Eğitiminin Gelişimi**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anasanat Dalı, Ankara.

KARAGÜL, M. Fatih (2002); **Seramik Yüzey Kaplamalarında Modüler Çözümler ve Mimaride Uygulama Alanları**, Sanatta Yeterlik Tezi, MSGSÜ., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KAYSERİLİOĞLU, Seran (2010); **Selçuklu, Osmanlı ve Endülüs Dönemi Kaplama Seramiklerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Günümüz Karo Endüstrisine Yansımaları**, Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KURAN, Şule (2008); **Özgün Seramik Yüzeylerin İç Mekan Düzenlemelerinde Kullanımı**, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

MORKOÇ, Mehtap (2013); **Sanat Nesnesi ve Mekân İlişkisi Üzerine Uygulamalar**, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı, Ankara.

MUTLU, Hikmet Serdar (1998); **Özgün Seramik Yüzeylerde Teknik ve Estetik Gerilimler**, Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÖZBAY, Buğra (2014); **Artistik Seramik Panoların İç Mekan Tasarımına Estetik Katkısı**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.

ÖZER, Lerzan (1993); **Günümüzde Yapı Seramiğine Yeni Yaklaşımlar**, Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZER-YELTAN, Lerzan (2001); **Seramik Malzemenin Şehir Dokusu İçinde Yer Alış Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZTÜRK, Filiz (2011); **Geleneksel Türk Mimarisinde Pişmiş Kırmızı Toprağın Kullanımı, Gökeyüp, Akçaova, Karacasu Çömlekçi Çamuru Kullanılacak Yeni Tasarımların Oluşturulması**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

UYSAL, Mehmet Ali (2009); **Sanatta Mekan Algısı (Mekanla Oynamak)**, Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

UZUNKÖPRÜ, Ş. Gürkan (2006); **Cumhuriyet Sonrası Türk Seramik Sanatında Kabartma Yüzey Üzerindeki Gelişen Dekoratif Betimlemeler ve Kişisel Uygulamalar**, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

ZABRISKIE, Thomas R. (1966); **A Ceramic Mural**, Thesis, Rochester Institute of Technology, New York.

İnternet Kaynakları

<https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1296/352310.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (16.09.2015)

<https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1253/126355.pdf?sequence=1&isAllowed=y>(16.09.2015)

http://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON_4_3_131_146.pdf
(10.06.2015)

<http://scholarworks.rit.edu/do/search/?q=architectural%20ceramics&start=0&context=4351772> (26.12.2015)

<http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/312/4436.pdf> (24.01.2016)

<https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=377184&/Anadolu-Selçuklu-Mimarisinde-Süreklilik-ve-Değişim-/-Prof.-Dr.-Ömür-Bakırer-> (16.04.2016)

<http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunigsed/article/viewFile/1025009749/1025007822>
(16.04.2016)

https://en.wikipedia.org/wiki/Kunsthhaus_Graz (19.08.2016)

http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%9Cnal_Cimit (18.08.2014)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Füreyya_Koral (04.11.2016)

<http://www.antalyabook.com/2011/03/tufan-dagistanli-seramik-sanatcisi/>
(20.08.2014)

<http://www.artshopgaleri.com/artists/38/kemal-uludag>

<http://www.ayhantaskiran.com/> (22.10.2015)

<http://www.deniztoraman.net/pPages/pArtist.aspx?paID=508&section=1&lang=TR&bhcp=1> (18.08.2014)

<http://www.ekavart.tv/sergiler/diger/cagdas-sanat-koleksiyonuswissotel-buyuk-efes>

<http://www.ekremkula.com/panolar> (18.08.2014)

<http://www.erdincbakla.com> (18.08.2014)

<http://www.gungorguner.com/cv.html> (18.08.2014)

<http://www.keramitya.com/koleksiyonlar.html> (02.09.2016)

<http://www.nuansseramik.com.tr/> (14.09.2015)

<http://www.sanatvetasarim.gazi.edu.tr/web/makarsiv.html> (15.04.2015)

http://www.serfed.com/content_files/dergi/25/09_sanat_01.pdf (20.07.2016)

<http://www.tankutoktem.com> (21.11.2015)

<http://www.tulinayta.com> (02.03.2017)

http://www.tojdac.org/tojdac/VOLUME4-ISSUE4_files/tojdac_v04i406.pdf
(24.06.2015)

ÖZGEÇMİŞ

Müjde YÜCEL COŞAR, 02 Eylül 1984 tarihinde Kırklareli’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kırklareli’nin Babaeski ilçesinde tamamlayarak, 2002 yılında Babaeski Yabancı Dil Ağırlıklı Lise’den mezun oldu.

2003 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümünde başladığı lisans eğitimini 2007 yılında bitirdi. 2011 yılında, aynı üniversitede “Seramik Hediyeelik Eşya Üretiminde Tasarım ve İşlev Analizi” başlıklı tez çalışmasıyla yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2012 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik ve Cam Tasarımı bölümünde başladığı Sanatta Yeterlilik eğitimine halen devam etmektedir.

Alanında ulusal ve uluslararası karma sergi ve sempozyumlara katılan sanatçı, 2010 yılından beri Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü’nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.